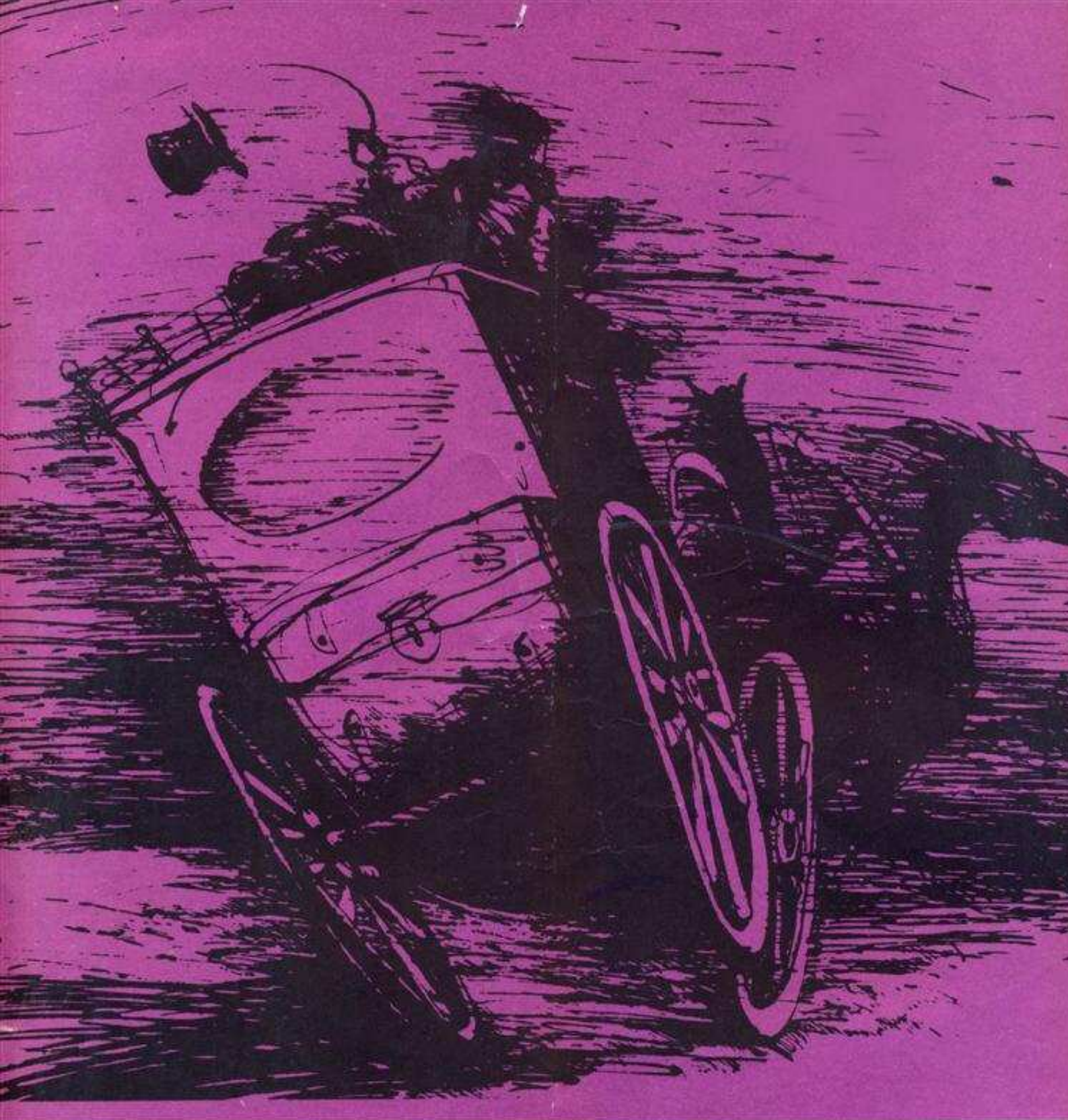

JULES
VERNE

Drama v Livonsku

Tento román, jedna z mých známých Vernových prací, je vlastně kriminalistický příběh o člověku neprávem nařčeném z vraždy. Děj, odehrávající se v pobaltských provinciích bývalého carského Ruska, zasahuje čtenáře do prostředí bojů Lotyšů a Litovců proti germanizačním snahám německé menšiny. Je to příběh plný náhlých zvratů a zcela nečekaného rozuzlení, přičemž i ty zdánlivě nevyhnutelné události jsou v závěru vysvětleny zcela logicky.

Těžko bychom našli dnes mezi mladými čtenáři jediného, který by neznal a neměl rád — alespoň jeden román slavného francouzského spisovatele Julesa Verna. Ano, Jules Verne je opravdu spisovatel světově známý (žil v letech 1828—1905), a dnes už málokdo ví, že jeho literární začátky nebyly

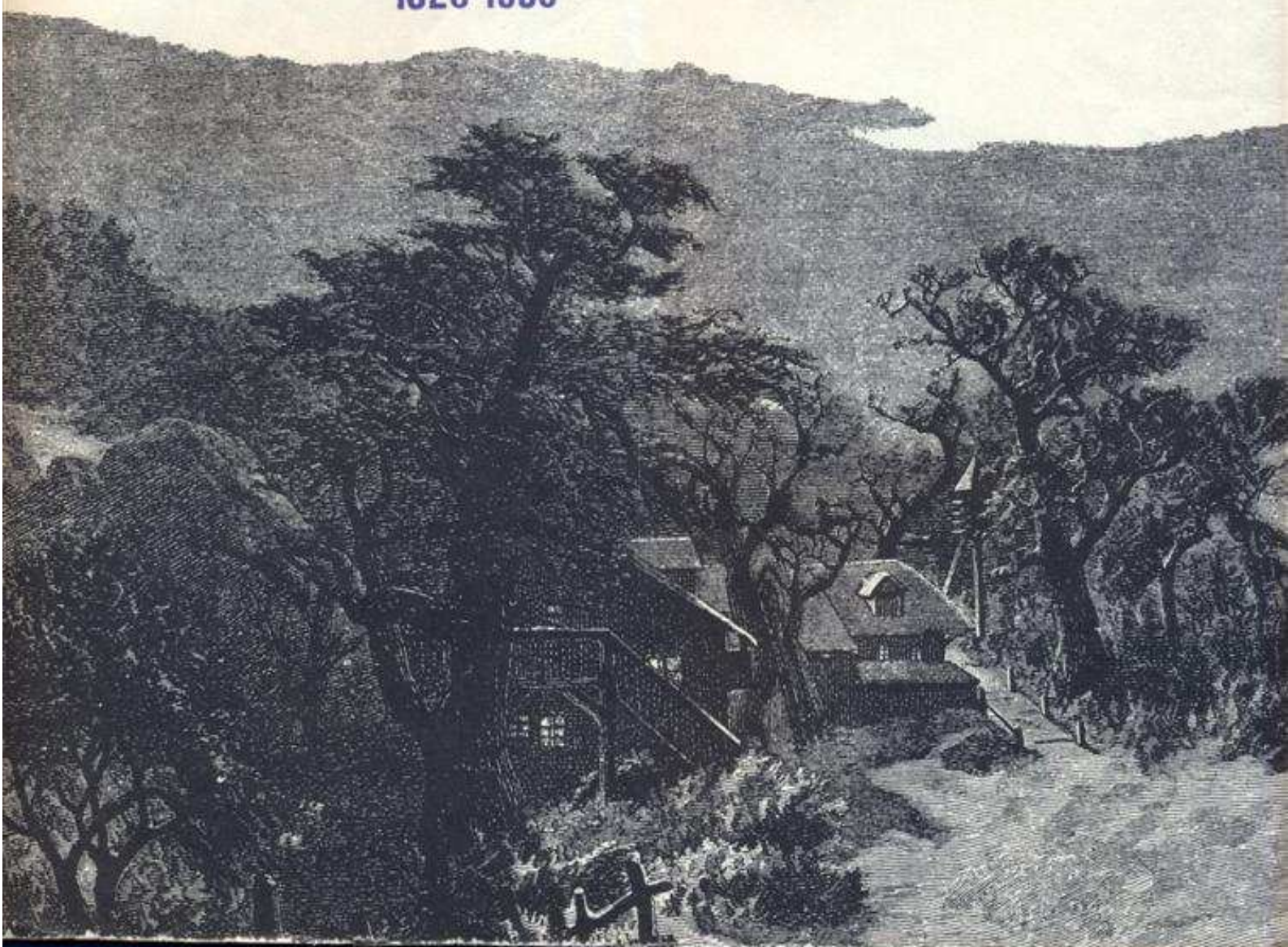

zrovna lehké. Vystudoval práva, stal se v Paříži burzovním zprostředkovatelem a dlouhá léta se marně pokoušel o úspěchy jako básník, povídkář a dramatik. Prvního pozoruhodného úspěchu dosáhl teprve roku 1863 svým fantastickým románem Pět neděl v balónu, ale pak už následují rychle za sebou romány další, zajišťující

autorovi trvalou slávu. Jeho stará láska k moři a tajemným dálkám, jeho jinošské zaujetí pro pokrok a všechno nové, jeho zájem o historii zeměpisu a zeměpisné objevy — to vše značně přispělo k tomu, že okouznil a dodnes okouzluje milióny čtenářů na celém světě. Napsal celkem na osmdesát knih.

JULES VERNE

1828-1905

Drama v Livonsku

I

KONEČNĚ DOMA!

Temnou nocí putoval osamělý muž. Plížil se jako vlk mezi ledovými bloky nakupenými po dlouhých zimních mrazech. Před ostrými poryvy vichru ho jen nedostatečně chránily podšité kalhoty, jakýsi pomačkaný kaftan z kravské srstí a čepice s klopami spuštěnými na uši. Rty a ruce mu pokrývaly bolestivé pukliny. Konečky prstů měl omrzlé. Šel hlubokou tmou pod nízkým nebem, na němž těžká mračna hrozila sněhovou vánicí, ač byl počátek dubna, ale na osmapadesátém šířkovém stupni.

Muž se nikde nezastavoval. Báł se, že by po sebekratším odpočinku nemohl už pokračovat v cestě dál.

K jedenácté hodině se však přece jen zastavil. Ne však proto, že mu nohy vypověděly službu, že mu došel dech nebo že už padal únavou. Jeho fyzická energie se vyrovnala energii duševní. Silným hlasem a s nepopsatelným zanícením zvolal:

„Konečně hranice! Livonská¹ hranice! Hranice mé vlasti!“

A širokým gestem jako by objímal celý kraj táhnoucí se před ním k západu.

Přicházel z velké dálky. Ušel stovky verst za stálého nebezpečí, kterému vzdoroval odvahou a osvědčenou vytrvalostí. Už dva měsíce byl na útěku. Mířil stále k západu, přecházel nekonečné stepi, dělal velké okliky, aby se vyhnul kozáckým hlídkám, procházel klikatými a neschůdnými průsmyky vysokých hor, odvažoval se i do centrálních oblastí carské říše, kde policie vyvíjí mimořádnou bdělost. Když jako zázrakem unikl všem nebezpečným setkáním, která ho mohla stát život, směl teď konečně zvolat:

„Livonská hranice! Hranice mé vlasti!“

Bylo snad Livonsko pohostinná země, kam se po mnohých útrapách vracel do bezpečí? Neměl se tam snad už čeho bát? Byla to jeho rodná země, kde najde klid a přátele? Kde mu otevře náruč jeho rodina, kde na něho čeká žena s dětmi?

¹ Za carského Ruska byly dnešní Estonská SSR a Lotyšská SSR označovány společným názvem Livonsko. (Pozn. překl.)

Ne! Touto zemí chtěl jen projít jako uprchlík a dostat se do nejbližšího přístavu. Tam by se pokusil nalodit na nějaké plavidlo, aniž by vzbudil podezření. V bezpečí bude, až mu livonské pobřeží zmizí za obzorem.

Hranice! zvolal ten muž. Ale co bylo tou hranicí, když ji tu nevyznačoval žádný vodní tok, žádný horský hřeben, žádný lesní masív? Byla to hranice oddělující ruské gubernie kuronské² a livonské. V těchto místech procházela hraniční čára od severu k jihu Čudským jezerem, v létě volným, v zimě zamrzlým.

Kdo však byl ten uprchlík? Bylo mu asi čtyřiatřicet let, měl vysokou postavu, silnou tělesnou konstrukci, široká ramena, mohutný trup, pevné údy a ráznou chůzi. Nad hustými plavými vousy mu jiskřily živá oči. Kolem beder měl široký opasek a v něm všechen svůj majetek, teď už jen několik papírových rublů. Jejich počet mu mohl zajistit už jen velmi krátkou cestu. V koženém pouzdře měl revolver a v brašně zbytek potravin s poloprázdnou lahví vodky. V ruce držel silnou hůl. Láhev a kabelu nepokládal za důležitější než zbraň, kterou mohl použít při útoku šelem nebo policie. Proto také cestoval jen v noci, nepozorovaně, s pevným úmyslem dosáhnout tajně některého z přístavů v Baltském moři nebo ve Finském zálivu.

Až dosud dokázal na své nebezpečné cestě všude projít, i když neměl žádný doklad vystavený vojenskými úřady, jímž se musil každý cestující prokázat přednostům poštovních stanic v carské říši. Ale bude tomu tak i v blízkosti hranic, kde je dozor mnohem přísnější? Jeho útěk byl již nepochybně ohlášen. A ať patřil mezi zločince, nebo politické provinilce, musil být přece hledán stejně pečlivě a pronásledován se stejnou úporností. Kdyby ho dosud šťastný osud na livonské hranici opustil, znamenalo by to ztroskotání těsně před cílem.

Poutník však tento kraj znal velmi dobře. Kráčel rychlým krokem, takže mohl do východu slunce dostihnout západní břeh jezera.

Jsou teprve dvě hodiny s půlnoci, řekl si. Zbývá mi jen dvacet verst a tam už si snadno najdu nějakou opuštěnou rybářskou chatu, kde si do večera odpočinu.

Zdálo se, že zapomněl na únavu a že se mu zas vrací všechna sebedůvěra. Jestliže nešťastná náhoda přivede policejní agenty na jeho stopu, bude jim umět uniknout.

Uprchlík se jen bál, aby ho první svítání nezastihlo ještě na jezeře, a proto se vydal s tím větším úsilím na cestu. Posilněn notným douškem z láhve vyrazil rychlejším krokem a bez odpočívání vpřed. A ke čtvrté hodině ranní skutečně zahlédl na obzoru nejasné tvary jinovatkou pokrytých borovic, jeřábů a bříz.

Tam už byla pevná zem. Ale tam bude také větší nebezpečí! I když hranice prochází středem Čudského jezera, nejsou na ní pochopitelně celní stanice. Ty jsou rozmístěny na západním břehu, kde v létě přistávají lodice.

To uprchlík věděl, a nemohl být proto překvapen slabým světlem, které pronikalo jako žlutavý pruh mlžnou clonou.

Pohybuje se to světlo, nebo stojí? ptal se sám sebe a skryl se za jednu z ker nakupených v okolí. Jestliže se pohybuje, pak je to lampa v ruce obcházejícího celníka. V tom případě se mu nesmím dostat do cesty. Jestliže se však nepohybuje, pak vychází z okna stanice, protože rybáři v této době své chaty ještě neobsazují.

Opatrnost uprchlíkovi velela pustit se vlevo nebo vpravo, aby se neoctl v dohledu stanice.

Zamířil proto stranou, kde byl stromový porost trochu hustší. Udělal však sotva padesát kroků, když se vpravo od něho ozvalo:

„Kdo tu?“

Výzva byla pronesena silným německým přízvukem. Na muže to zapůsobilo velmi nepříjemně. Ale němčina byla v baltských zemích dost obvyklá, když ne mezi venkovany, tak mezi městským obyvatelstvem.

Uprchlík na výzvu neodpověděl. Vrhł se na led – a udělal dobře! Jinak by ho byla kulka zasáhla přímo do prsou. Unikne však celníkům? Ti ho určitě spatřili... Zvolání a výstřel to dokazovaly. Ovšem v tak temné noci si mohli celníci myslet, že se mýlili.

Uprchlík to mohl skutečně předpokládat podle slov, která si vyměnili, když přišli blíž.

² Dnešní Litevská SSR. (Pozn. překl.)

Byli to celníci od Čudského jezera, ubožáci ve vyrudlých uniformách, natahující ochotně dlaň po spropitném, protože správa ruských celnic je platila velmi mizerně. Byli dva a vraceli se právě ke stanici, když mezi krami něco zahlédli.

„Opravdu jsi něco viděl?“ ptal se jeden.

„Samozřejmě,“ odpověděl druhý. „Je tu nějaký pašerák a chce se dostat do Livonska.“

„Nebyl by v téhle zimě první a nebude ani poslední. Myslím, že ten chlapík hezky uhání. Nezůstala tu po něm jediná stopa.“

„Lituji, že jsem ho nezasáhl. Pašerák má u sebe vždycky plnou láhev. Byli bychom se s ním kamarádsky rozdělili.“

„A teď nemáme pro zahřátí žaludku nic!“

Oba celníci hledali dál, zlákáni spíš představou pořádného doušku než možností polapit podloudníka. Ale hledali marně.

Jakmile byl uprchlík dostatečně daleko, vydal se zas ke břehu. A před svítáním skutečně našel opuštěnou rybářskou chatu, asi tři versty od celní stanice.

Opatrnost mu velela, aby tam zůstal celý den a měl se na pozoru před každým podezřelým setkáním. Ale muž přes svou ostražitost padal únavou a nemohl se ubránit spánku. Lehl si do kouta, zahalil se do svého kaftanu a tvrdě usnul. Když se probudil, den už pokročil.

Byly tři hodiny odpoledne. Celníci naštěstí nevyšli dosud ze stanice. Spokojili se jediným nočním výstřelem, ochotni připustit, že se mýlili. Uprchlík si mohl jen blahopřát, že unikl nebezpečí právě ve chvíli, kdy překračoval hranice své vlasti.

Když ukojil potřebu spánku, musil ještě ukojit potřebu jídla. V brašně měl potravin asi na dva dny. Při nejbližší příležitosti bude musit zásobu doplnit, stejně jako zásobu vodky, kterou teď vypil do poslední kapky.

Venkovaní mě nikdy neodmítli, řekl si. A ti v Livonsku přece neodmítnou krajana!

Měl pravdu. Jen aby ho náhoda nepřivedla k některému z německých farmářů, kterých bylo v této oblasti hodně. Ti by uprchlíka přijali jinak než sedláci na ruském venkově.

Na dobročinnost nebyl ovšem uprchlík odkázán. Měl ještě několik rublů, takže mohl své potřeby zajistit až do konce cesty – aspoň v Livonsku. Je pravda, že nevěděl, jak to udělá s naloděním. Ale to uvidí později. Důležité a podstatné bylo nedat se chytit a dosáhnout některého přístavu. K tomuto cíli se upnul všemi svými silami.

Jakmile se dostatečně setmělo, připravil si revolver a opustil chatu. Vítr se za dne stočil k jihu. Teplota stoupla k nule a sněhový pokryv prozrazoval černajícími se skvrnami sklon k tání.

Kraj vypadal stále stejně. Dlouhá pláň nekladla chodci žádné překážky, pokud ji obleva neučiní neschůdnou. A právě toho se uprchlík bál. Teď musí dosáhnout přístavu, a jestliže dojde k předčasnému pohybu ledů, tím líp. Aspoň bude dřív obnovena plavba.

Asi patnáct mil od Čudského jezera ležela malá osada, kam se uprchlík dostal v šest hodin ráno. Osadě se však vyhnul. Jinak by se byl vystavil dotazům policie po dokladech, což by bylo velmi nepříjemné. Den strávil asi verstu daleko v opuštěném stavení, odkud vyšel až v šest hodin večer. Zamířil na západ a po cestě jedenáct verst dlouhé se dostal k řece Embachu, která vytéká ze severního cípu jezera Vyrtsjarvu. V této končině se pustil z opatrnosti po zamrzlé řece, kde led nebyl dosud narušen.

Z vysokých mračen se však snesl prudký liják a způsobil tání sněhové pokrývky. Byl to vážný příznak blízké oblevy. Brzy přijde den, kdy ledy na všech řekách tohoto kraje se pohnou.

Uprchlík šel rychlým krokem. Chtěl dojít ještě před svítáním k jezeru. Musil zdolat ještě pětadvacet verst, což byl pro unaveného chodce těžký úkol, tím větší, že v minulé noci ušel přes dvacet verst. Desetihodinový odpočinek toho dne byl proto zcela na místě.

Bylo však velmi mrzuté, že začalo pršet. Suchý mráz by byl cestu usnadnil a zrychlil. Je ovšem pravda, že na hladkém ledu řeky Embachu nacházela noha pevnější oporu než na břehu pokrytém už oblevovým blátem. Ale temný praskot a několik trhlin prozrazovaly blížký rozpad a pohyb ledů. Z toho plynula pro chodce další nesnáz. Bude-li muset překračovat v další cestě přes řeku, dostane se přes ni jedinečně plaváním. Ale to by znamenalo nové zdržení.

Muž to dobře věděl, a proto vyvíjel nadlidské úsilí. Pevně přitážený kaftan ho chránil před poryvy větru. Boty měl v dobrém stavu, poněvadž byly nedávno podraženy a okovány tak, že

nemohl na hladkém ledu uklouznout. A v hluboké tmě se nemusil starat o orientaci, protože ho vedla řeka Embach.

Ke třetí hodině ranní měl už za sebou dvacet verst. Dvě hodiny před svítáním došel na místo zastávky. Ani tentokrát nemusil riskovat návštěvu nějaké vesnice a hledat přístřeší v hostinci. Zásoba potravin mu stačila ještě na jeden den. Vyhledá si proto nějaký úkryt, kde by byl do večera v bezpečí. V lese při severním břehu jezera Vyrtsjarvu je dost dřevorubeckých, v zimě opuštěných chat. S trochou uhlí, které tam najde, a se suchým dřívím z lesa si rozdělá oheň a nebude se muset bát, že ho prozradí kouř z ohniště.

Zima byla toho roku velmi krutá, ale tím spíš napomáhala útěku muže územím carského Ruska.

A není snad zima přítelkyní všech obyvatelů carské říše? Tak zní ruské přísloví a Rusové jsou tím krutým přátelstvím opravdu chráněni.

V této chvíli se od levého břehu řeky Embachu ozvalo zavytí. Nebylo pochyb, že ve vzdálenosti několika set kroků je nějaká šelma. Ve tmě však nebylo možno zjistit jaká.

Muž se na chvíli zastavil a naslouchal. Musil se mít na pozoru, aby nebyl přepaden.

Zavytí se několikrát opakovalo. Pak mu odpověděly další hlasy. Smečka šelem postupovala zřejmě po břehu. Zvířata určitě vycítila přítomnost člověka.

Náhle vypukl chmurný koncert s takovou prudkostí, že uprchlík už čekal okamžitý útok.

„To jsou vlci!“ šeptal si. „A jejich smečka není daleko!“

V tom bylo nesmírné nebezpečí. Tyto šelmy, dlouhou zimou vyhladovělé, jsou vždy nesmírně nebezpečné. Jednoho vlka se silný a chladnokrevný muž bát nemusí, má-li v ruce třeba jen hůl. Ale půl tuctu těchto zvířat je už těžko zahnat, nemá-li chodec revolver a netrefí-li se všemi ranami.

Náš chodec nemohl pomýšlet na nějaký úkryt. Nikde nebyl strom, na nějž by mohl vylézt. Smečka nemohla být dál než na padesát kroků, ať už sestoupila na led, nebo běžela po břehu.

Nezbývalo než utíkat bez velké naděje na únik. To také muž udělal, ale brzy zjistil, že má vlky v patách. Vytí se ozývalo nejvýš dvacet kroků za ním. Muž se zastavil. V temnotě zářily lesklé body jako žhavé uhlíky. Byly to oči vyhublých, dlouhým postem zdivočelých vlků, chtivých kořisti, kterou už měli na dosah zubů.

Uprchlík se obrátil s revolverem v jedné a s holí v druhé ruce. Bylo lepší nestřílet, pokud mu postačí hůl. Kdyby se v okolí nacházeli policisté, upozornil by je výstřely na sebe.

Muž se dal znovu na útek, ale vlci se pustili za ním. Zastavil se proto a čtyřikrát vystřelil.

Dvě smrtelně zraněná zvířata zbarvila led svou krví. Ale zbytek ran se minul cílem a dva vlci odskočili na dvacet kroků zpět. Uprchlík neměl čas nabít zbraň znovu. Smečka se zas vracela a vrhla se k němu. Po dvou stech metrech měl zas vlky v patách. Rvali mu šosy kaftanu, cáry jim visely z tlam. Muž již cítil jejich horký dech. Kdyby byl klopýtl, byl by s ním býval konec. Už by nevstal a byl by zuřivými zvířaty roztrhán.

Konečně se před ním v prvním svítání objevil jezerní břeh. Děšť ustal a celý kraj byl zatopen hustou mlhou. Vlci se vrhali na svou oběť, která je ranami pažby zaháněla.

Náhle narazil uprchlík na jakýsi žebřík. K čemu vedl? Na tom však nezáleželo. Jestliže se mu podaří po něm vylézt, šelmy za ním nebudou moci a on bude prozatím v bezpečí.

Žebřík stál poněkud šikmo a – což bylo divné – nespočíval na zemi. Jako by byl zavěšen. Nedalo se však v mlze zjistit na čem.

Uprchlík se zachytil spodních příček a vylezl vzhůru právě ve chvíli, kdy se na něho vlci naposled vrhli. Dva útoky jejich tesáků mu roztrhly kůži bot.

Žebřík pod mužovým tělem praskal a rozkýval se. Nespadne snad? Pak by byl muž roztrhán a zaživa sežrán.

Žebřík to však vydržel a muž dosáhl posledních příček s obratností košové hlídky na stožárovém žebříku.

Nahoře vyčníval trám, jakási mohutná osa kola, na kterou se mohl obkročmo posadit.

II

K R A J A N K R A J A N A N E Z R A D Í

Zatím byl uprchlík v bezpečí. Vlci se k němu nedostali, ale on nemohl sestoupit, dokud poslední šelma nezmizí, což se jistě při východu slunce stane.

Ale proč byl ten žebřík na tomto místě a o co se svým horním koncem opíral?

Vypadalo to jako nějaký hřídel, k němuž byly připojeny tři další žebříky. Ano, byla to čtyři křídla větrného mlýna stojícího na malém pahorku těsně nad břehem. Mlýn však nebyl šťastnou náhodou právě v činnosti, takže uprchlík se mohl na jednom z křídel zachytit.

Bylo však možné, že se mlýn počne ráno otáčet, jestliže vítr zesílí. V tom případě by se muž na otáčivém hřídeli sotva udržel. Ostatně kdyby přišel mlynář natočit mlýn pákou podle směru větru, jistě by si muže na křídle všiml. Mohl se však už uprchlík odvážit sestupu? Vlci byli stále dole pod pahorkem a vyráželi vytí, které musí za svítání vzbudit obyvatele okolních obydlí.

Muž musel udělat jedinou věc. Protáhnout se otvorem kolem hřídele do mlýna, zůstat tam celý den – jestliže tam ovšem mlynář nebydlí – a čekat na noc, kdy by se vydal na další cestu.

Posunul se proto až ke střeše a dostal se tak k otvoru, kterým vycházela otáčecí páka sahající až na zem.

Mlýn měl jako všechny mlýny tohoto kraje střechu ve tvaru obráceného lodního kýlu. Celá střecha se otáčela na vnitřních kolech podle směru větru. Tím mohla stát vlastní stavba pevně na zemi, místo aby se otáčela kolem střední kolmé osy jako většina mlýnů holandských. Do mlýna vedly dvoje dveře umístěné proti sobě.

Když se muž dostal k otvoru, mohl bez námahy a bez hluku vklouznout do podkroví.

Vládlo tam naprosté ticho a hluboká tma. Zdálo se, že ani v přízemí nikdo není. Dolů vedlo úzké schodiště při prkenné stěně. Opatrnost však muži velela neopouštět podkroví. Musil se především najíst a pak vyspat, což byly dvě hlavní potřeby, kterým už dlouho nemohl plně vyhovět. Dojedl proto zbytek jídla, čímž mu ovšem vyvstala nutnost opatřit si na další cestu nové potraviny. Ale kde a jak? To uvidí.

V půl osmé se mlha zvedla a okolí mlýna se vyjasnila. A co uprchlík spatřil, když se vyklonil ze střešního otvoru? Vpravo byla celá krajina zatopena tajícím sněhem a rozbrázděna cestami táhnoucími se k západu. Vlevo se prostíralo jezero ještě celé zamrzlé kromě místa, kde z něho vytékala řeka Embach.

Tu a tam stály smrky a borovice s tmavým jehličím, ostře se lišící od holých jeřábů a olší.

Uprchlík nejdříve zjistil, že vlci už zmizeli.

Dobrá, řekl si. Ale celníci a policie jsou nebezpečnější než šelmy! A na břehu bude těžší svést je ze stopy. Padám už únavou ... , ale než usnu, musím zjistit, kudy při poplachu uniknout.

Přestalo pršet. Teplota o několik stupňů stoupla, vítr se stočil k západu. Nepřiláká dost silný vítr mlynáře, aby mlýn spustil?

Muž vyhlédl z otvoru a spatřil asi půl versty daleko skupinu domků se zasněženými došky, nad něž stoupal lehký ranní kouř. Tam jistě bydlel i majitel mlýna. Ty domky bude musit pozorovat.

Pak se pustil po schodech do přízemku, kde bylo vlastní mlýnské zařízení. Byly tam také složeny pytle s moukou. Mlín tedy nebyl opuštěn a za dostatečně silného větru jistě roztácel svá křídla. Mlynář se tu proto mohl každou chvíli objevit.

Za těchto okolností bylo lepší opustit přízemí a vrátit se do podkroví k několikahodinovému spánku. Oboje dveře mlýna byly zavřeny na jednoduchou závoru. Začne-li zas pršet, mohl by hledat v mlýně útočiště kdokoli. Vítr ostatně sílil a mlynář se tu mohl co nevidět objevit.

Muž vystoupil po dřevěném schodišti, naposled vyhlédl škvírami ve stěně, vylezl do podkroví a zanožen únavou upadl do hlubokého spánku.

Kolik bylo hodin, když se probudil? Asi čtyři. Byl plný den. Ale mlín stále odpočíval.

Šťastná náhoda tomu chtěla, že uprchlík po probuzení se choval naprosto tiše, čímž unikl velkému nebezpečí.

Zaslechl totiž několik slov pronesených v přízemí.

Mluvil tam několik osob, ne bez určitého vzrušení. Ti lidé tam přišli asi půl hodiny před mužovým probuzením. Kdyby byli vystoupili do podkroví, byli by ho objevili.

Muž se ani nepohnul. Ležel na podlaze a naslouchal, cosi ti dole povídají.

Od jejich prvních slov mu bylo jasné, co jsou zač. Ihned také pochopil, jakému nebezpečí unikl.

Byli to tři policisté, strážmistr a dva muži.

V oné době začínala carská vláda vytlačovat z baltských gubernií německý živel ve prospěch původního obyvatelstva. Značná část policistů byla však ještě německého původu. A mezi nimi proslul strážmistr Eck, který byl vůči svým německým krajanům mnohem shovívavější než vůči Rusům, Estoncům a Lotyšům. Byl ve službě velmi horlivý, velmi podezřívavý a u svých nadřízených velmi dobře zapsaný. S největším zaujetím se pouštěl do svěřených případů, chlubil se četnými úspěchy a nesnášel nezdary. Tentokrát byl pověřen důležitým pátráním, kterému věnoval tím víc energie a lstivosti, že šlo o uprchlíka ze Sibiře, původem Lotyše.

Během uprchlíkova spánku přišel do mlýna mlynář, aby se věnoval své každodenní práci. K deváté hodině se zdvihl příznivý vítr, a kdyby byl mlynář mlín spustil, byl by se spáček při prvním hluku probudil. Ale ve slabém dešti vítr zas ustal a už nezesílil. Mlynář stál právě přede dveřmi, když se objevil Eck se svými policisty. Vstoupil do mlýna, aby si vyžádal některé informace.

„Neviděl jsi tu asi třicetiletého až pětatřicetiletého chlapa, kterého zahlédli celníci včera na jezeře?“ zeptal se mlynáře.

„Nikoho jsem neviděl,“ odpověděl mlynář. „V téhle době nepřijdou do mlýna za den ani dva lidi. Jde snad o nějakého cizince?“

„O cizince? To ne. Pochází odtud, z baltských gubernií.“

„Krajan tedy?“ podivil se mlynář.

„Ano, nějaký ničema. Zatknout ho posloužilo by mi náramně ke cti.“

Pro policistu byl každý uprchlík ničema, ať byl odsouzen pro zločin, nebo z důvodů politických.

„A vy ho pronásledujete?“ zeptal se mlynář.

„Už čtyřicet hodin, od chvíle, co ho celníci zahlédli na hranicích.“

„A víte, kam jde?“ pokračoval mlynář, svou povahou muž dost zvědavý.

„O tom nemůžeš pochybovat,“ odpověděl Eck. „Jde tam, kde se bude moci dostat na loď, jakmile bude moře volné. Snad do Tallinu nebo ještě spíš do Rigy.“

Strážmistr usuzoval správně.

„Ale proč do Tallinu?“ divil se mlynář. „Ten darebák by udělal lip, kdyby zamířil do Parnu.“

Opravdu. Do Parnu měl jen asi sto verst. Riga je však dvakrát tak daleko než Tallin, takže na této trase bylo zbytečné pokračovat v pátrání.

Uprchlík se v podkroví samozřejmě ani nehnu, tajil dech, nastražoval uši a naslouchal hovoru, z něhož mohl mít jen prospěch.

„Ano,“ odpověděl strážmistr. „Naše oddíly v Parnu už dostaly příkaz, aby celý kraj hlídaly. Ale vše nasvědčuje tomu, že uprchlík směřuje k Tallinu, kde spíš najde nějakou loď.“

To byl názor majora Verdera, který tehdy velel livonské policii podle rozkazů plukovníka Ragenova. Proto také Eck vedl pátrání tímto směrem.

Jestliže plukovník Ragenov, rodilý Rus, nesdílel sympatie a antipatie majora Verdera, původem Němce, pak major Verder byl ve všem zajedno se strážmistrem Eckem. Ovšem sjednocovat, rozdělovat a řídit je mohl generál Gorko, guvernér baltských gubernií. Tato vysoká osobnost se ve všem řídila zásadami vlády, která se snažila správu baltských gubernií postupně porušit.

Rozhovor se přetáhl na několik minut. Strážmistr popisoval uprchlíka podle údajů rozeslaných všem policejním stanicím kraje.

„Říkám vám,“ prohlásil mlynář, „že takový člověk se tu neobjevil. A je to opravdu zdejší člověk?“

„Ano, je z Livonská.“

„Já o nikom podobném nevím a ani u zdejších lidí byste se o něm nic nedověděl.“

„Víš přece,“ pokračoval strážmistr, „že každý, kdo by mu poskytl přístřešek, by byl pokládán za jeho spoluvíníka?“

„Ať nás pámbu chrání! To vím a nikdy bych to neudělal.“

„Máš pravdu. Rozumný člověk si s majorem Verderem nic nezačíná.“

„Však si dám dobrý pozor, strážmistře.“

Eck se poté chystal k odchodu. Opakoval ještě, že se svými lidmi prohledá celý kraj mezi Tallinem a Parnu, kde se má podle rozkazu spojit s policejními stanicemi.

„Víte se stáčí k jihozápadu a sílí,“ řekl mlynář. „Nechtěl byste mi se svými lidmi pomoci při natáčení mlýna?“

Eck pomoc rád slíbil. Jeho muži přešli k protějším dveřím, chopili se mohutné páky a natočili mlýn tak, aby se dostal do větru. Po natažení plátna na příčky křídel se ozval pravidelný klapot.

Strážmistr se pak vydal se svými lidmi k severozápadu.

Uprchlík z rozhovoru nic neztratil. Především si uvědomil, že největší nebezpečí mu hrozí na konci cesty. Jeho útěk už byl ohlášen. V kraji po něm slídila policie. Policejní stanice se měly spojit, aby ho dopadly. Má se pokusit o cestu do Tallinu? Ne, pomyslel si. Bude lepší vydat se do Parnu, kam dorazí dřív. Při oteplení dojde brzy k pohybu ledů jak v Baltském moři, tak ve Finském zálivu.

Po tomto rozhodnutí mu nezbývalo než opustit mlýn, jakmile mu to tma dovolí.

Ale jak to provést a nevzbudit při tom mlynářovu pozornost? Mlýn v trvalém větru pracoval a mlynář se v něm usadil na noc. Uprchlík nemohl počítat s tím, že by sestoupil do přízemí a jedněmi z dveří vyšel ven. Mohl by snad vylézt střešním otvorem a po natáčecí páce se spustit na zem?

Obratný a silný muž by se o to mohl pokusit, i když mlýnská křídla byla v pohybu a ač hrozilo nebezpečí, že uprchlík bude zachycen ozuby mlýnského složení. Riskoval by rozdrčení soukolím, ale za pokus to stálo.

Musil čekat ještě hodinu, než se úplně setmělo. A jestliže nějaké okolnosti přivedou mlynáře do podstřeší, mohl uprchlík doufat, že unikne jeho pozornosti? Za světla jistě ne. Ale ani za tmy ne, kdyby měl mlynář lucernu!

Nuže, jestliže vystoupí mlynář nahoru a ukrytého muže objeví, uprchlík se na něho vrhne, přemůže ho a dá mu do úst roubík. Kdyby kladl mlynář odpor, tím hůř pro něho! Uprchlíkův nůž by mu zarazil křik v hrdle. Muž sem přece nepřišel z takové dálky a nepodstoupil tolik nebezpečí jen proto, aby ztroskotal před nabytím svobody.

Přesto však choval naději, že k takové krajnosti nedojde. Rozhodně nechtěl před další cestou prolévat krev. Ale proč by vlastně mlynář lezl do podstřeší? Musí přece dohlížet na mlýn pracující plnou rychlostí otáčejících se křídel.

Uplynula hodina naplněná klapotem mlýna, skřípáním soukolí, hvizdem větru a praskotem drčeného obilí. Dlouhé stmívání této zeměpisné šířky se změnilo v temno. Blížil se rozhodující okamžik. Cesta dnešní noci bude namáhavá. Uprchlík musil zdolat nejméně čtyřicet verst a potřeboval vyrazit brzy.

Přesvědčil se, že může nůž z opasku rychle vytáhnout, a do revolveru vložil šest nábojů.

Zbývala jediná, ale značná nesnáž; prolézt střešním otvorem a nedotknout se hřídele křídel, která byla napojena na hnací mechanismus právě v otvoru. Přidržením střešních výčnělků mohl se pak snadno dostat k otáčecí páce.

Uprchlík se přiblížil k otvoru, když se náhle k hluku pracujícího mlýna připojil zvuk zcela jiný.

Byl to zvuk kroků stoupajících po schodech nahoru.

To vystupoval do podstřeší mlynář s lucernou v ruce.

Objevil se právě ve chvíli, když se uprchlík vztyčil a s revolverem v ruce se chystal na mlynáře skočit.

Mlynář se nad schody zastavil a řekl:

„No, chlapče, je nejvyšší čas zmizet... Pospěš si a sestup. Dveře jsou otevřené.“

Překvapený uprchlík se nezmohl na odpověď. Mlynář o něm tedy věděl! Spatřil ho snad, když se dostal uprchlík do mlýna? Byl snad během mužova spánku v podstřeší a nechtěl spáče budit?

Mlynář v podkroví skutečně byl a poznal v uprchlíkovi krajana. Po Eckově návštěvě mu bylo jasné, že policie hledá právě tohoto muže. Proč? Na to se nechtěl ptát. Vždyť stejně nechtěl krajana strážmistrovovi a jeho lidem vyrazit. „Sestup!“ pokračoval tiše.

Vzrušený uprchlík s tlukoucím srdcem sestoupil do přízemí, kde našel otevřené dveře.

„Tady máš trochu jídla,“ řekl mlynář a naplnil uprchlíkovu brašnu chlebem a masem. „Všiml jsem si, že je prázdná,“ pokračoval, „stejně jako tvá láhev. Naplň si ji a jdi!“

„Ale ..., co když se to doví policie?“

„Snaž se jim uniknout a o mne se neboj! Neptám se tě, kdo jsi. Víím jenom to, že jsi krajan a krajan krajana policii přece nikdy nevydá.“

„Díky! Díky!“ zašeptal uprchlík.

„Jdi, chlapče! Ať tě vede bůh a odpustí ti, jestliže ti má co odpouštět.“

Byla černá noc a cesta od mlýna byla zcela pustá. Uprchlík se s mlynářem gestem rozloučil a zmizel.

Podle nového cestovního plánu chtěl v noci dojít k vesnici Viljandi a v okolí se tam někde skrýt k dennímu odpočinku. Kdyby urazil těch čtyřicet verst, zbývalo by mu do Parnu ještě šedesát verst. Dorazil by tam před půlnocí 11. dubna. Tam by se ukryl a čekal, až se mu podaří sehnat peníze na převoz lodí. Je tam vždy dost plavidel čekajících na pohyb ledů, kterým se Baltské moře uvolní.

Uprchlík krácel rychle, brzy planinou, brzy podle temných smrkových a březových lesů. Teplota citelně stoupala. Poloroztálý sníh se měnil v bláto.

K páté hodině objevil uprchlík u vesnice Viljandi osamělé stavení, kde se mohl nepozorovaně skrýt. Část mlynářova jídla mu opět vrátila síly.

V šest hodin večer se zas chystal k odchodu. Když zdolá této noci ze šedesáti kilometrů do Parnu polovinu, bude to jeho předposlední etapa.

Tak se také stalo. Za svítání se uprchlík zastavil v hlubokém smrkovém lese půl versty od silnice. Z opatrnosti se nechtěl ukazovat nikde ve vesnici nebo v hostinci se žádostí o jídlo. Všude se přece nesetká s takovým hostitelem, jako byl mlynář.

Odpoledne toho dne zpozoroval ze svého úkrytu v křoví skupinu policistů na cestě do Parnu. Muži se tam na chvíli zastavili, jako by byli chtěli prohledat blízký les, ale pak pokračovali v cestě.

Večer v šest hodin byl uprchlík plně odpočinut. Nebe bylo bez mráčku. Měsíc skoro v úplňku zářil jasným světlem. Ve tři hodiny ráno krácel už uprchlík po pravém břehu řeky Parnu, pět verst od stejnojmenného města. Podle řeky se dostal až k předměstí, kde se chtěl do svého odplutí ubytovat v nějaké malé hospůdce.

Ke svému nejvyššímu uspokojení zjistil, že po řece už odplouvají ledy do zálivu. Ještě několik dní a skončí jeho nekonečné putování, tvrdé pochody a nejrůznější nesnáze i nebezpečí. Aspoň tomu věřil...

Náhle se ozval výkřik. Zněl stejně jako ono zvolání, které uprchlíka přivítalo na livonské hranici v Čudském jezeře.

Tentokrát však výkřik nevyšel z úst celníka. Před uprchlíkem se objevila čtyřčlenná policejní hlídka vedená strážmistrem Eckem a střežící silnici do Parnu.

Uprchlík se na chvíli zastavil, ale pak se vrhl po břehu dolů.

„To je on!“ vykřikl jeden z policistů.

Naneštěstí měsíc jasným světlem znemožňoval nepozorovaný únik. Eck a jeho lidé se pustili za uprchlíkem. Ten však byl vyčerpán dlouhým pochodem a nedokázal už běžet tak rychle. A policistům nemohl přece uniknout člověk, který byl už deset hodin na cestě.

Raději zemřít, než se nechat chytit! řekl si.

Ve chvíli, kdy ho na řece mýjela veliká kra asi pět šest stop od břehu, obrovským skokem se na ni vrhl.

„Pal! Pal!“ poručil Eck policistům.

Zazněly čtyři výstřely, ale kulky z revolverů se ztratily mezi krami.

Kra s uprchlíkem plula velmi rychle, protože proud řeky Parnu byl v prvních dnech oblevy prudký.

Eck a jeho lidé ji sledovali během po břehu. V běhu ovšem nemohli na plující kru střílet přesně. Byli by musili uprchlíka napodobit, přeskakovat za ním z kry na kru a pronásledovat ho v proudu ledů.

Už se k tomu s Eckem v čele chystali, když došlo náhle k prudkému zvratu. Kra s uprchlíkem byla v zúženém řečišti sevřena ledovými bloky a vržena doprava. Zakymácela se, narovнала, znovu rozkývala a pak zmizela pod vrstvou ker, které vytvořily přes celou řeku přehradu. Policisté se ihned vrhli na ledové pole a celou hodinu je prohledávali. Po uprchlíkovi však nenašli jedinou stopu. Zřejmě byl ledem rozdrcen ...

„Škoda že jsme ho nechtyli,“ řekl jeden z policistů.

„To je opravdu škoda,“ dodal Eck. „Ale když jsme ho nemohli dostat živého, snažme se ho dostat mrtvého!“

III

NIKOLEVOVA RODINA

Druhého dne ráno, 12. dubna, hovořili v jídelně jednoho rižského domu mezi sedmou a osmou hodinou večerní tři osoby čekající v domě na osobu čtvrtou. Byli to většinou Lotyšši.

Na malém stolku u stěny vřela v samovaru voda. Čtyři šálky na stole prozrazovaly, že k čaji zasednou čtyři osoby. Čtvrtá se však dosud neobjevila, ačkoli už měla čtyřicetiminutové zpoždění.

„Dimitrij se opozdil,“ řekl jeden z přítomných a přistoupil k oknu vedoucímu do ulice.

Byl to padesátiletý muž, lotyšský doktor Hamin, nejvěrnější z přátel pána domu. Už dvacet let měl v Rize lékařskou praxi a byl velmi vyhledávaným lékařem pro svou obratnost, velmi vážen pro svou přívětivost a velmi pomlouván žárlivými kolegy. A je přece známo, kam až se dokáže snížit žárlivost profesionálů – v Rusku stejně jako všude jinde.

„Ano, brzy bude osm hodin,“ odpověděl druhý host s pohledem na hodinky. „Ale pan Nikolev má právo na akademickou čtvrt hodinku, i když má ta čtvrt hodinka víc než patnáct minut.“

Tato slova pronesl pan Delaporte, francouzský konzul v Rize. Bylo mu čtyřicet let a pracoval v tomto městě už dvanáct let. Vyznačoval se jemným chováním a jeho úslužnost mu zajišťovala největší vážnost.

„Otec měl kondici na druhém konci města,“ řekla třetí osoba. „Je to daleko a cesta v téhle sněhové bouři je velmi těžká. Ubohý otec dorazí zcela vyčerpan.“

„Nu dobrá,“ zvolal doktor Hamin, „kamna jen hučí a v místnosti je teplo. A s kamny souperí samovar. Dva tři šálky čaje a Dimitrij dostane svůj příděl vnějšího i vnitřního tepla. Neboj se, Ilko! A bude-li tvůj otec potřebovat lékaře, nebude doktor daleko. Stejně to je jeden z jeho nejlepších přátel.“

„To my víme, drahý doktore,“ odpověděla s úsměvem dívka.

Ilka Nikolevová byla čtyřiaadvacetileté děvče nejryzejšího lotyšského typu. Výrazně se lišila od Rižanek německého původu s jejich příliš krevnatou pletí, s příliš modrýma očima, s příliš nevýrazným pohledem a s příliš německou netečností. Ilka byla brunetka s teple zbarvenou pletí, s vysokou postavou, s ušlechtilými rysy a s trochu přísnou tváří, jejíž přísnost však změkčoval nekonečně sladký pohled, pokud nebyl zastřen nějakou smutnou myšlenkou. Byla to dívka vážná a přemýšlivá, nemilující přehnanost v oblékání, dávající přednost prostotě a vkusu. Dokonale představovala vyhraněný typ mladé Lotyšky.

Ilka však nebyla jediným dítětem Dimitrije Nikoleva, který před deseti lety ovdověl. Její bratr Ivan dosáhl právě osmnácti let a studoval na univerzitě v Tartu. Ilka mu od dětství nahrazovala matku. Díky dívčině nesmírné šetrnosti mohl chlapec odejít na nákladná studia mimo otcovský dům.

Dimitrij Nikolev měl totiž jediný příjem v odměnách za kondice, které dával studentům u sebe nebo v městě. Byl neplaceným profesorem matematiky a fyziky, velmi vzdělaným a velmi ctěným, ale bez majetku. Kdyby se daly peníze vydělat úctou veřejnosti, pak by byl Dimitrij Nikolev býval milionářem, jedním z nejbohatších Rižanů, kde mu jeho pověst zajišťovala místo mezi prvními občany lotyšského původu.

O jeho postavení ve městě hovořili právě jeho hosté.

„Nu, doktore,“ řekl konzul, „stojíme teď před událostí, která upraví politické poměry v Estonsku, Lotyšsku i Litvě. Noviny to svým specifickým jazykem předvídají.“

„Vývoj bude postupovat pomalu,“ řekl doktor. „Nebude to tak brzy, i když správa a vedení města budou vzaty z německých rukou. A není to snad nepřijatelný stav, když politické vedení našich gubernií je v rukou Němců?“

„Ti však budou mít naneštěstí moc i po zbavení politického vlivu,“ připomněla dívka, „protože jsou všemocní silou svých peněz a protože vlastní většinu půdy. A navíc obsazují nejdůležitější správní místa.“

„Těch je budeme moci zbavit,“ odpověděl pan Delaporte. „A co se půdy týče, to už bude ovšem horší, neřku-li nemožné. Vždyť jenom v Livonsku mají Němci nejméně čtyři sta tisíc hektarů orné půdy.“

Tak tomu skutečně bylo. V baltských guberniích byly tehdy šlechtici, bohatí měšťané a obchodníci téměř výlučně německého původu. Je ovšem pravda, že prostý lid nemohl být nikdy poněmčen. Estonci a Lotyši, vesměs usedlí rolníci, neskrývali nijak svou nenávist vůči svým pánům a v Rize i v Tallinu, stejně jako v Petrohradě, hájila řada časopisů jejich zájmy.

Konzul k tomu dodal:

„Nedovedu si představit, jak skončí boj mezi původním obyvatelstvem a přistěhovalými Němci.“

„Nechme jednat cara!“ odpověděl doktor Hamín. „Jistě dokáže cizí prvky z našich gubernií vymýtit.“

„Ale podaří se mu to?“ řekla vážným hlasem dívka. „Sedm set let vzdorovali naši lidé tlaku dobyvatelů a ti jsou stále v našich hranicích.“

„I tvůj otec, Ilko, bojuje statečně za naši věc,“ řekl doktor. „Však stojí právem v čele lotyšské strany.“

„I když si tím nadělal strašně

nepřátele,“ dodal pan Delaporte.

„A mezi nimi to jsou především bratři Johausenové,“ pokračoval doktor. „Ti zazobaní bankéři puknou vzteky, až je Dimitrij Nikolev zbaví vedení na řížské radnici. Ostatně v našem městě je jen čtyřiačtyřicet tisíc Němců proti šestadvaceti tisícům Lotyšů a čtyřadvaceti tisícům Estonců. Původní obyvatelstvo je tedy ve většině a tato většina bude volit Nikoleva...“

„Můj otec nemá jinou ctižádost, než aby naši zvítězili a stali se pány ve své zemi,“ řekla dívka.

„A těmi se stanou právě v příštích volbách, slečno Ilko,“ prohlásil pan Delaporte. „A bude-li Dimitrij Nikolev souhlasit s kandidaturou ...“

„Pro otce by to bylo příliš těžké břemeno,“ odpověděla dívka, „jeho poměry jsou velmi skromné a vy víte, že přes všechny statistiky je Riga město víc německé než lotyšské.“

„Nechme plynout vodu v řece Dvině,“ řekl doktor. „Staré poměry odplynou po vodě a proud připlaví nové. A s nimi přijde ke slovu i náš statečný Dimitrij.“

„Děkuji vám, doktore, a vám také, pane Delaporte, za city, které chováte k mému otci. Ale musíme se mít na pozoru! Nevšimli jste si, že je stále smutnější? Mne to velmi znepokojuje.“

Přátelé si toho opravdu všimli. Dimitrij Nikolev měl zřejmě nějaké vážné starosti. Byl však uzavřený, nesdílný, nikomu se nesvěřoval, ani svým dětem, ani svému příteli Haminovi. Zdálo se, že se nutí do úporné práce, aby na něco zapomněl. Ale lotyšské a estonské obyvatelstvo Rigy v něm vidělo svého kandidáta v blízkých volbách.

Psal se rok 1876. Snaha o oslabení německého vlivu v baltských guberniích trvala už sto let. Kateřina II. měla v plánu národnostní reformu. Úřady se snažily odstranit německý živel ze všech městských i venkovských správ. Nové volby do správních úřadů měli provést všichni občané určitého vzdělání a platící určité daně. V baltských guberniích, které měly tehdy na dva milióny obyvatel, byl německý živel zastoupen čtrnácti tisíci šlechticů, sedmi tisíci obchodníky a úředníky a pětadvaceti tisíci měšťany. Židů tam žilo sto pětadesát tisíc. Pod záštitou vlády a vysokých správních úředníků mohlo proto snadno dojít k většině původních obyvatel. Boj v Rize byl zaměřen proti současné městské správě, v níž měli největší vliv bankéři bratři Johausenové, kteří měli v naší dramatické historii hrát významnou roli.

Nutno říci, že na řížském předměstí, kde stál dům Nikolevovy rodiny, těšil se profesor všeobecné účtě. A na tomto předměstí žilo nejméně osm tisíc Lotyšů.

Víme už, že finanční stav Dimitrije Nikoleva byl velmi svízelný, mnohem svízelnější, než se myslelo. A k tomu nutno dodat, že Ilka nebyla dosud provdána, ač už dosáhla čtyřadvaceti let. A v Livonsku jako všude jinde tehdy platilo, že tvoří-li bohatství dívky její krása a její věnoctnost, pak krása i ctnost pozbývají na ceně. Ale v Pobaltí nebyly u tamních národů peníze nejdůležitějším faktorem manželství.

Není proto divu, že o Ilčinu ruku žádalo už několik mužů. Je však divné, že Dimitrij Nikolev a jeho dcera odmítli všechna spojení, ač odpovídala všem zvyklostem.

Měli však k tomu důvod. Ilka byla už několik let zasnoubena s jediným synem Michala Ivanova, Dimitrijova přítele. Oba muži bydleli v Rize na stejném předměstí. Synu Michala Ivanova, Vladimírovi, bylo v oné době dvaatřicet let a byl to velmi úspěšný advokát. Přes věkový rozdíl možno říci, že obě děti byly vychovávány společně. Roku 1872, čtyři roky před naším příběhem, bylo rozhodnuto o sňatku Ilky s Vladimírem. Mladému advokátovi bylo tehdy osmadvacet let a Ilce dvacet. Příštího roku měla být svatba.

Ale obě rodiny to držely v přísném tajemství a neřekly to ani nejbližším přátelům. Všechny přípravy už byly vykonány, když náhle došlo k tragickému zvratu.

Vladimír Ivanov byl členem tajného spolku, který v Rusku bojoval proti carské samovládě. Když byl spolek vyzrazen, došlo v nejrůznějších městech říše k zatýkání. Tak tomu bylo i v Rize. Vladimír Ivanov byl surově odvezen ze svého bytu a deportován do dolů na Sibiř. Vrátil se někdy? Kdo by v to mohl doufat?

Pro obě rodiny to byla strašná rána. A celá lotyšská Riga cítila s nimi. Ilka z toho málem zemřela, nebýt energie, kterou čerpala ze své lásky. Rozhodla se, že požádá úřady o dovolení a odjede za svým snoubencem sdílet s ním strašný život vyhnance v dalekých krajích. Zatím však nevěděla, co se s Vladimírem stalo a kam byl deportován. A nemohla to vědět, protože čtyři roky od něho nepřišla nejmenší zpráva.

Šest měsíců před synovým zatčením cítil Michal Ivanov, že se blíží smrt. Rozhodl se svěřit všechn svůj majetek – dvacet tisíc rublu – Dimitriji Nikolevovi, aby je schoval pro Vladimíra.

Dimitrij to slíbil, ale úmluva byla utajena, takže ani Ilka o tom nevěděla. Peníze zůstaly v Nikolevových rukou tak, jak je převzal.

Mezi Ilkou a Vladimírem se o penězích nemluvílo. Dívka nic neměla a mladý advokát nic nechtěl. O otcových penězích nic nevěděl. Byl však natolik nadaný a inteligentní, že se o budoucnost nijak nebál ani za sebe, ani za svou ženu, ani za příští rodinu, která jistě přijde.

Vladimír odešel do vyhnanství a Ilka věděla, že na ni nikdy nezapomene, jako ona nezapomene na něho. Čekala tedy a srdcem byla tam v dáli. Doufala ve Vladimírovo omilostnění, ač to nebylo pravděpodobné. Věřila, že jí úřady dovolí vydat se za milencem. Viděla v něm už ne snoubence, ale manžela. Ale co by se stalo po jejím odchodu s otcem v domě, kde při navyklém pořádku a šetrnosti vedl celkem slušný život?

Dívka však nevěděla, jak je její situace vážná. Dimitrij Nikolev o tom nikdy nemluvil. A proč také spojovat starost o dnešek se starostmi o zítřek? Stejně k tomu dojde, protože katastrofa se blížila.

Otec Dimitrije Nikoleva, řížský obchodník, zanechal po své smrti velmi zamotané obchodní záležitosti. Likvidace obchodu prokázala strašný schodek pětadvacet tisíc rublů. Dimitrij nechtěl, aby jméno jeho otce bylo zneuctěno úpadkem, a rozhodl se dluhy zaplatit. Prodal všechn majetek, čímž získal několik tisíc rublů. Na zaplacení zbytku mu byl povolen odklad, takže každým rokem měl svou práci vydělat na splátky věřitelům. Ale věřitelem byla banka bratří Johausenů. V oné době měl Nikolev splatit ještě pro ne ho nesmírnou částku osmnácti tisíc rublů. Situaci ztěžoval úděsný fakt, že tato Částka měla být zaplacená do šesti týdnů, to jest do 15. května.

Mohl Dimitrij Nikolev doufat, že mu bratři Johausenové povolí odklad? To jistě ne. Nebyli to totiž jen Bankéři a obchodníci, ale především političtí odpůrci nešťastného profesora a hlavní představitelé strany bojující proti chystané likvidaci německého vlivu na správu města. Frank Johausen, šéf banky, měl tímto dluhem Nikoleva v rukou. Byl to dluh poslední, ale největší. A bankéř bude nemilosrdný.

Rozhovor doktora Manina, konzula a Ilky pokračoval ještě půl hodiny. Dívka byla otcovým zpožděním už velmi znepokojena, když se profesor objevil náhle ve dveřích.

Ač mu bylo teprve sedmačtyřicet let, vypadal o deset let starší. Byl nadprůměrně velký, měl šedivější vous a v tváři tvrdé rysy, čelo rozryté vráskami jako brázdami, z nichž mohou vyklíčit jen smutné myšlenky a kruté starosti. Postavu měl silnou. Z mládí si zachoval ostrý pohled a silný, pronikavý hlas.

Dimitrij Nikolev svlékl promoklý plášť, odložil klobouk, přistoupil k dívce, políbil ji na čelo a přátelům stiskl ruku.

„Zpozdil ses, otče,“ řekla dívka.

„Zdržel jsem se,“ odpověděl profesor. „Kondice se protáhla.“

„Vezmeme si teď čaj,“ řekla Ilka.

„Nejsi-li ovšem příliš unaven, Dimitriji,“ dodal doktor Ba min. „Nechtěli bychom tě rušit. Nejsem s tvým vzhledem spokojen ... Potřeboval by sis pořádně odpočinout.“

„Snad,“ řekl Dimitrij. „Ale to nic není. Pojdme si vypít čaj, přátelé. Nechal jsem vás dlouho čekat, ale dovolíte-li, půjdu brzy spát.“

„Co je ti, otče?“ zeptala se dívka a pohlédla na Dimitrije Nikoleva.

„Nic, má drahá, říkám ti, že nic. Budeš-li se znepokojovat, najde mi doktor nakonec nějakou pomyslnou nemoc, třeba jen proto, aby se mohl chlubit mým vyléčením.“

„Jsou však nemoci, které se vyléčit nedají,“ odpověděl doktor s pokrčením ramen.

„Dověděl jste se něco nového, pane Nikoleve?“ zeptal se konzul.

„Nic... Leda jen to, že generální gubernátor Gorké byl v Petrohradě a právě se vrací z Rigy.“

„Výborně!“ zvolal doktor. „Silně pochybuji, že jeho návrat způsobí radost pánům Johausenům, na které se tam nahoře nedívají jistě nijak příznivě.“

Čelo Dimitrije Nikoleva se prudce sraštilo. Nepřipomnělo mu to jméno nešťastnou směnku, která ho vydávala na milost a nemilost německým bankéřům?

Když byl čaj připraven, naplnila Ilka šálky a přinesla chléb s máslem.

Tři přátelé se pak rozhovořili.

Mluvílo se o vzrušení všech řížských myslí, které se projevovalo i v jiných městech baltských gubernií. Boj dvou živlů, německého a domácího, vzrušoval i ty nejlhostejnější. A s rostoucím politickým napětím se dalo předvídat, že boj bude velmi úporný, především v Rize, kde byly oba živly v úzkém spojení.

Zamyšlený Dimitrij se hovoru příliš neúčastnil, ač šlo především o jeho osobu. Myšlenkami byl někde jinde. Ale kde? To věděl jen on sám. A když byl požádán o názor, odpovídal váhavě, což doktora zlobilo.

„Hled, Dimitriji,“ řekl mu, „jsi zřejmě bůhví kde, zatímco my jsme tady v Rize. Nemáš snad v úmyslu vyhnout se příštímú zápasu? Veřejné mínění je na tvé straně a nejvyšší úřady také. Chceš snad umožnit Johausenům nové vítězství?“

Zase to jméno, které vždy jako bič šlehlo nešťastného dlužníka bohatého bankovního domu.

„Jsou mocnější, než si myslíš, Hamine“ řekl Dimitrij.

„Ale méně, než oni tvrdí; to se uvidí,“ namítl doktor.

Hodiny odbily půl deváté. Byl čas k odchodu. Doktor a pan Delaporte vstali, aby se s hostiteli rozloučili. Venku byl hrozný nečas. Na nárožích fičela vichřice, vnikala i do komínů a srážela kouř do kamen.

„To je bouře!“ řekl konzul.

„Počasí, že by v něm ani doktora nevyhnal,“ dodal doktor Hamin. „Pojďte, Delaporte, vezmu vás do svého vozu... , do dvounohého vozu bez kol.“

Doktor políbil Ilku, Delaporte jí stiskl ruku a Dimitrij Nikolev vyprovodil oba hosty na domovní práh. Oba muži zmizeli ve tmě.

Ilka přistoupila k otci, aby mu dala políbení na dobrou noc. Dimitrij ji objal vřeleji než obvykle.

„Ještě jsem dnes neviděla noviny,“ řekla dívka. „Nedal je listonoš tobě?“

„Dal, Ilko. Potkal jsem ho při návratu před domem.“

„Nepřinesl žádný dopis?“

„Ne, dceruško, žádný.“

Už čtyři roky tomu bylo den co den stejně. Žádný dopis nepřicházel. Především dopis ze Sibíře, na němž by mohla Ilka skropit slzami Vladimírovo jméno.

„Dobrou noc, otče,“ řekla.

„Dobrou noc, dítě.“

IV

V POŠTOVNÍM VOZE

Toho rána – 13. dubna – se chystal v Rize poštovní vůz k cestě do Tallinu. Měl jediného cestujícího, který si zajistil místo už den předtím. Byl to padesátiletý muž veselé tváře, zřejmě v dobré náladě. Byl teple oblečen a pod paží si přidržoval koženou brašnu.

Když vstoupil do poštovní kanceláře, přistoupil k němu průvodčí pošty a zeptal se ho:

„Tak co, Pochu, to ty sis včera objednával místo ve voze?“

„Já sám, Broksi.“

„Vidím, že nekoukáš na výdaje.“

„To ne, zvlášť když to neplatím já.“

„A kdo tedy?“

„Můj pán ... pan Frank Johausen.“

„Ach tak!“ zvolal průvodčí. „Ten by si ovšem mohl koupit všechny vozy, kdyby chtěl.“

„Správně řečeno, Broksi. Já si však zamluvil jen jedno místo. Doufám ovšem, že budu mít nějakého spolucestujícího. Budu se aspoň cestou míň nudit.“

„Ach ubohý Pochu, tentokrát se budeš muset bez společníků obejít. Kromě tvého místa jsou všechna ostatní prázdná.“

„Cože? Že nikdo nejede?“

„Nikdo. Ledaže by cestou nastoupil nějaký opěšalý chlapík. Jinak si budeš moci povídat jen se mnou. Ale neměj strach! Víš přece, že se hovoru nebojím.“

„Ani já ne, Broksi.“

„A kam jedeš?“

„Až na konec cesty, do Tallinu, k zástupci pánů Johausenů.“

A Poch s mrknutím ukázal na svou brašnu pod paží, upevněnou k opasku řetízkem.

„Moc o tom nežvaň, chlapče!“ řekl Broks. „Nejsme už sami.“

Opravdu. Do kanceláře právě vstoupil cestující. Byl zahalen do pláště, jehož kápi si přetáhl přes hlavu, takže měl část obličeje zakrytou. Přistoupil k průvodčímu se slovy:

„Máte ve voze ještě volné místo?“

„Ještě tři,“ odpověděl Broks.

„Jedno mi stačí.“

„Do Tallinu?“

„Ano ... do Tallinu,“ odpověděl po krátkém zaváhání cestující.

Po těchto slovech zaplatil papírovými rubly za sedadlo až na konečnou stanici, to jest na vzdálenost dvou set čtyřiceti verst.

Pak se suše zeptal:

„Kdy odjíždíme?“

„Za deset minut.“

„Kde budem večer?“

„V Parnu, nebude-li počasí příliš zlé.“

„Nehrozí nám nějaké zdržení?“ zeptal se bankovní sluha.

„No, s oblohou nejsem zrovna spokojen,“ řekl Broks. „Mraky se honí moc rychle. Kdyby aspoň přinesly déšť! Ale bude-li sněžit...“

„Hleď, Broksi, nebudeme-li šetřit vodkou na poštovních stanicích, mohli bychom být v Tallinu zítra večer...“

„To by šlo. Obvykle nám to netrvá déle než šestatřicet hodin.“

„Tak už vyjeď a neklábos tady!“ řekl Poch.

„Však už jsou koně zapraženi,“ odpověděl Broks. „A na nikoho už nečekám. Doušek na rozloučenou, Pochu, ne? Rum nebo vodku?“

„Vodku,“ odpověděl bankovní sluha.

Oba přistoupili k nálevnímu pultu. Po dvou minutách se vrátili k vozu, kde už neznámý cestující zasedl. Poch se usadil vedle něho a vůz se rozjel.

Tři koně zapraženi k dvojité oji nebyli větší než oslí a měli dlouhou ryšavou srst. Byli sice hubení, ale jinak velmi čilí. Stačil hvizd kočího, aby je udržoval v rychlém klusu.

Poch patřil už dlouhá léta k zaměstnancům banky bratří Johausenů. Těšil se plné důvěře svých pánů, kteří ho pověřovali doručováním korespondence a peněžních částek, pokud je nechtěli svěřit poštovní dopravě. Tentokrát měl v brašně patnáct tisíc rublů ve storublových bankovkách. Po odevzdání peněz tallinskému zástupci firmy se měl vrátit do Rigy.

A nespěchal s návratem bezdůvodně. Měl se totiž po návratu ženit.

„Chtěl jsem to už dávno udělat,“ svěřoval se Broksovi, „ale neměl jsem dost peněz. Teď však už mám nastrádanou slušnou sumičku a ani nevěsta není zcela bez věna. A i když jsme čekali tolik let, máme se tím víc rádi a o budoucnost se nestaráme.“

„Máš pravdu, Pochu.“

„Já mám u Johausenů dobré místo a roční plat pět set rublů, který mi bratři Johausenové po svatbě ještě zvýší. Jsme tedy oba poměrně bohatí. Ovšem bohatí podle našich představ, protože dohromady nemáme ani čtvrtinu toho, co vezu tady v brašně.“

Poch se zarazil, vrhl nedůvěřivý pohled na svého cestovního společníka a zmlkl. Spolucestující se však ani nehnul. Zdálo se, že spí. Neřekl toho Poch moc?

Na nejbližší stanici byla příprěž pomocí několika sklenek vodky rychle vyměněna a povoz ujížděl dál.

Kraj nijak nezměnil svůj chmurný vzhled. Na stanicích při přepřahání vystupoval bankovní sluha s průvodčím z vozu, ale neznámý cestující své místo neopouštěl. Využil jen svého osamění k tomu, že vyhlédl z vozu ven.

„Ten náš společník není moc čilý,“ řekl Poch.

„Ani moc hovorný,“ dodal Broks.

„Nevíš, kdo to je?“

„Nevím. Nezahlédl jsem ani barvu jeho vousů.“

„Však nám bude musit při obědě svou tvář ukázat!“

„Ledaže by se měl k jídlu tak málo jako k řeči.“

Při vjezdu do velké vesnice, kde došlo k polednímu přepřahání, čekal cestující připravený oběd. Tajemný chlapík si však sedl v hostinci do temného kouta a kápi nadzvedl jen natolik, že se pod ní objevil šedivější vous. Sluha a průvodčí se marně snažili nahlédnout mu do tváře, jedl rychle, zachmuřeně, a dlouho před ostatními zaujal své místo ve voze.

Jeho spolucestující to velmi dráždilo. Především Pocha, kterého mrzelo, že ze svého společníka nedostal ani slovo.

„Což se nám nepodaří zjistit totožnost toho individua?“ zeptal se Brokse. „Já ti to prozradím.“

„Ty ho znáš?“

„Ano. Je to pán, který si zaplatil své místo – a to mi stačí!“

Vyrazili plnou rychlostí před druhou hodinou.

Poch zřejmě vyčerpал všechny novinky, protože hovor počal váznout. Za čtvrt hodiny bankovní sluha tvrdě usnul a ve snách se mu zjevila půvabná tvář jeho nevěsty.

Počasí se ještě zhoršilo. Mraky se snížily k zemi. Povož teď jel bažinatým krajem, kde se sjízdnost silnice udržovala jen s velkými obtížemi. Cesta byla vyložena trámy, které se pod koly vozu nebezpečně prohýbaly. Kočí koně příliš nepobízeli. Jel pomalu a opatrně. Do stanic vjížděli koně velmi unavení, takže víc se od nich nedalo očekávat.

V pět hodin večer se při zamračeném nebi setmělo. Koně necítili pod nohama pevnou půdu, plašili se a stáčeli do stran.

„Jeď krokem!“ zvolal Poch, kterého otřesy vozu probudily. „Bude to opravdu lepší,“ odpověděl kočí, který musil několikrát slézt a vést koně za uzdu.

Cestující se teď pohnul, zdvihl hlavu a snažil se vyhlédnout oknem ven. Byla však taková tma, že nemohl nic rozeznat. A lampy vozu vrhaly tak slabé světlo, že tmou daleko neproniklo.

„Kde to jsme?“ zeptal se Poch.

„Asi dvacet verst před Parnu,“ odpověděl Broks. „Myslím, že bude lepší, zůstaneme-li na příští stanici do rána.“

„K čertu s tou bouří, která nás o dvanáct hodin zdrží!“ zvolal bankovní sluha.

Pokračovali v jízdě. Poryvy vichru byly někdy tak silné, že se povoz málem převrhl. Koně se v postraňcích tloukli. Situace se velmi zhoršila. Pochovi i Broksovi napadlo, zda by nebylo lepší dojít do Parnu pěšky. Nebylo by to vhodnější než riskovat pobytem ve voze úraz?

Jejich společník však nejevil úmysl povoz opustit. Flegmatický Angličan nebyl by se mohl chovat netečněji. Nepůjde přece pěšky, když si zaplatil povoz, který ho má dovézt až do cíle cesty.

V půl sedmé večer, když bouře vrcholila, došlo náhle k prudkému nárazu. Jedno z předních kol zapadlo do vyjeté koleje a pod tahem bičovaného spřežení se zlomilo.

Povoz se prudce naklonil, ztratil rovnováhu a převrhl se na levý bok.

Ozval se bolestný výkřik. Poch s pohmožděnou nohou vylézal těžce z vozu. Myslel však při tom stále na svou brašnu, kterou nepouštěl z ruky. Broks a cestující utrpěli jen bezvýznamné odřeniny a kočí se zachránil skokem na koně.

Místo nehody bylo zcela pusté. Byla to pláň s lesem vlevo od silnice.

„Co teď?“ zvolal Poch.

„Vůz není schopen další jízdy,“ řekl Broks.

Z úst neznámého nevyšlo jediné slovo.

„Můžeš dojít do Parnu pěšky?“ zeptal se Broks bankovního sluhy.

„Patnáct verst?“ zvolal Poch. „A s takovou pohmožděninou?“

„A co na koni?“

„Na koni? Po několika krocích budu na zemi.“

Zbývala jediná možnost. A sice vyhledat v okolí nějaký hostinec a strávit tam noc. Broks s kočím vypráhnou koně a co nejrychleji odjedou do Parnu. Nazítří se vrátí s kolářem, který vůz opraví.

Nemít bankovní sluha v opatrování tak velkou částku, byl by toto řešení shledal výtečným. Avšak s patnácti tisíci rublů?

Ale je vůbec v okolí nějaká hospoda, kde by mohli cestující počkat do rána? To byla otázka, kterou položil Poch jako první.

„Ano... myslím, že tu je,“ ozval se Pochův spolucestující. A ukázal rukou na slabé světlo, které zářilo u lesa asi dvě stě kroků vlevo. Je to však svítlna hostince nebo oheň nějakého dřevorubce?

Kočí k tomu prohlásil: „To je Krofův hostinec“.

„Krofův hostinec?“ opakoval Poch.

„Ano, hostinec *U zlomeného kříže*.“

Broks se obrátil k cestujícímu:

„Nuže, chcete-li v tom hostinci přespat, přijedeme pro vás zítra brzy ráno.“

Návrh se zdál cestujícímu přijatelným. Bylo to nejlepší, co mohli udělat. Počasí se nesmírně zhoršilo, déšť hrozil prudkou záplavou. A kočí s průvodčím se mohli dostat do Parnu celkem bez námahy.

„Smluveno,“ prohlásil Poch, kterého pohmožděná noha začínala bolet. „Zítra, po nočním odpočinku, budu moci odjet. Spoléhám se na tebe, Broksi.“

„Vrátím se sem ráno, jak jsem řekl,“ slíbil Broks.

Muži vypráhli koně a převrácený povoz opustili. Bylo pravděpodobné, že této noci už žádný povoz po silnici nepojede.

Když Poch stiskl příteli ruku, zamířil k lesu, kde jim svit lampy naznačoval polohu hostince.

Protože bankovní sluha šel velmi těžce, pokládal cestující za svou povinnost nabídnout mu oporu. Poch to přijal s mnohým děkováním. Cestující se teď projevili mnohem přátelštěji, než se dalo podle jeho dosavadního chování očekávat.

Těch dvě stě kroků ušli bez obtíží po cestě, při níž hostinec stál.

Nad vchodem zářila petrolejová lampa. Mezerami v okenicích pronikalo ven světlo a s ním i hluk hovoru a cinkot sklenic. Nad vchodem byl zavěšen namalovaný štít, na němž bylo možno ve světle lampy přečíst slova:

HOSTINEC U ZLOMENÉHO KŘÍŽE

V

HOSTINEC U ZLOMENÉHO KŘÍŽE

Hostinec *U zlomeného kříže* byl pojmenován podle malby představující dvojitý ruský kříž zlomený a své základny a převržený na zem. Zřejmě se k tomu pojila nějaká legenda o náboženských blouznivcích starých časů.

Hostinský Krof byl Němec, starý asi pětadvacet let. Po svém otci vedl hostinec při hlavní silnici z Rigy do Parnu. V okruhu dvou až tří verst nebylo žádné jiné stavení. Dům byl zcela osamělý.

Jako hosté se u Krofa objevovali jen řídce cestující přinucení k zastávce. Jinak se u něho stavěli venkované pracující na okolních polích a několik dřevorubců a uhlířů z blízkého lesa.

Dělal hostinský nějaké velké obchody? Nouze se rozhodně nebál a nebyl ani mužem, který by byl ochoten o sobě hovořit. Jeho hostinec tu sloužil už třicet let, nejdříve pod otcem – pašerákem a pytlákem – a pak pod synem. Všichni taškáři v kraji tvrdili, že *U zlomeného kříže* je peněz dost. Ale do toho nikomu nic nebylo.

Krof byl povahou málomluvný a žil v ústraní. Hostinec opouštěl zřídka. Jen občas se objevil v Parnu. Neměl-li hosty, pracoval na zahradě. Na pomoc neměl ani čeledína, ani děvečku. Byl to silný muž s krevnatou tváří, s hustými vousy, s mohutnou kšticí a s nebojácným pohledem. Nikdy se na nic neptal a na otázky odpovídal jen stručně.

Dům, za nímž se táhla zahrada, měl jen přízemí s dveřmi v jednom křídle. Vstupovalo se nejdříve do výčepu osvětleného jedním oknem. Vpravo a vlevo byly místnosti s okny k silnici. Krofův pokoj měl okno do zahrady.

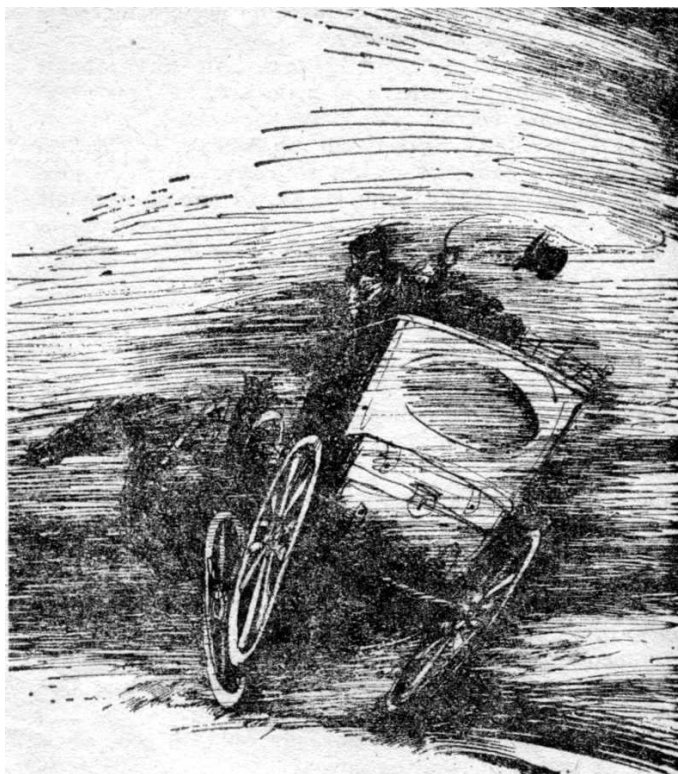
Dveře a okenice hostince byly pevné, opatřené zvnitřku silnými závorami. Hostinský se setměním zavíral, protože kraj nebyl příliš bezpečný. Výčep však byl otevřen do deseti večer.

Toho večera sedělo ve výčepu asi dvanáct vodkou rozjařených osob.

Zahrada sousedila živým plotem s lesem, který se táhl až k silnici. Na zahradě pěstoval hostinský zeleninu běžné potřeby. Jinak tam měl několik nepěstěných stromů, jabloní s dobrým ovocem, a několik malinových keřů s vonnými plody.

Toho večera hovořili a popíjeli u stolů tři čtyři sedláci a několik dřevorubců ze sousedních vesnic. Přicházeli tam za vodkou před návratem do svých chalup, tři versty vzdálených.

Mezi obvyklými hosty seděli toho večera trochu stranou dva muži, kteří spolu tiše hovořili a pozorovali pijáky. Byl to policejní strážmistr Eck a jeden z jeho policistů. Po dlouhém pronásledování pokračovali v pátrání po uprchlíkovi i v tomto kraji. Byli ve spojení s

policejními stanicemi, pověřenými dohledem nad vesnicemi a samotami v severní části gubernie.

Eck se ze své poslední výpravy nevracel nijak spokojen. Chtěl uprchlíka chytit a přivést k majoru Verderovi živého, ale po odchodu ledů nenašel ani jeho mrtvé tělo. To byla pro strážmistrovu ješitnost značná rána.

Hovořil teď o tom se svým podřízeným:

„Vypadá to, že se ten ničema utopil!“

„To je jisté,“ řekl policista.

„To není vůbec jisté, dokud nemáme materiální důkaz! Ostatně i kdybychom byli mrtvé tělo vylovili, nebyli bychom je mohli poslat v takovém stavu zpátky na Sibiř. Ne, měli jsme ho dostat živého! Tohle není řešení, které by dělalo policii čest.“

„Možná že příště budeme mít větší štěstí,“ odpověděl policista, který bral zvraty ve svém zaměstnání velmi filozoficky.

Strážmistr zavrtěl hlavou, aniž se snažil skrýt své rozmrzení,

V té chvíli se bouře rozzuřila s nepopsatelnou zuřivostí. Vstupní dveře cloumaly svými závěsy, div je nevyrvaly. Velká kamna, jakoby zdušena, přestávala chvílemi hučet a pak se zas ozývala hlukem velké pece. Stromy v lese praskaly a zlomené větve padaly na střechu hostince, div ji neprorazily.

„Tohle ušetří dřevorubcům práci,“ řekl jeden ze sedláků. „Postačí jim jen dílo sebrat.“

„Ale pro zločince je to nádherné počasí,“ řekl policista.

„A pro pašeráky,“ dodal strážmistr. „Ale to není důvod, abychom je nechali provádět neplechy. Víme, že jejich banda táhne tímto krajem. Byla nám už hlášena krádež a pokus o vraždu. Cesta z Rigy do Parnu opravdu není bezpečná. Zločiny se množí a zločinci většinou unikají. A co jim také při chycení hrozí? Dobývání soli na Sibiři! A to je nijak neděsí. Dříve je čekal pěkný tanec na konci šibenice. A to už stálo za úvahu. Ale šibenice byly zlomeny jako ten kříž tady na hospodě mistra Krofa.“

„Však se k nim zase vrátíme,“ prohlásil policista. „A čím dřív, tím lip,“ dodal Eck.

Nato strážmistr vstal a připravil se k odchodu. „Mám schůzku se strážmistrem patnácté stanice,“ řekl, „a nemáme moc času.“

Pak zaklepal na stůl.

Krof ihned přispěchal.

„Kolik, Krofe?“ zeptal se strážmistr a vytáhl z kapsy několik drobných mincí.

„Víte přece, strážmistře, že mám pro všechny stejné ceny,“ odpověděl Krof.

„I pro ty, kteří sem chodí proto, že se jich neptáš na doklady a na jméno?“

„Já nejsem u policie,“ řekl prudce Krof.

„U té by měli být všichni hostinští. Pak by byl v zemi klid,“ odpověděl strážmistr. „Dej si pozor, Krofe! Abychom ti jednou tu tvou putyku nezavřeli..., když sem budeš pouštět pytláky a možná i horší zločince.“

„Já naleju každému, kdo zaplatí,“ odpověděl hostinský, „a nezajímám se, odkud přichází a kam jde.“

„Dobrá, Krofe. Jen nedělej hluchého, když se tě na něco ptám, nebo přijdeš o uši. A teď dobrou noc a na shledanou!“

Strážmistr Eck zaplatil útratu a zamířil s policistou ke dveřím.

Ostatní návštěvníci ho následovali.

V tom okamžiku se však otevřely dveře a dovnitř vstoupili dva muži. Jeden z nich kulhal.

Byli to Poch a jeho společník z vozu.

Neznámý cestující byl stále těsně zahalen do pláště s kápí přes hlavu, takže mu nebylo do tváře vidět.

Byl to on, kdo se obrátil k hostinskému se slovy:

„Náš vůz se polámal dvě stě kroků odtud. Kočí a průvodčí odešli do Parnu. Vráti se pro nás ráno s koňmi. Měl byste pro nás dvě místnosti k přespání?“

„To mám,“ řekl Krof.

„Já si беру jednu z nich,“ řekl Poch, „a v ní dobrou postel.“

„Budete ji mít,“ odpověděl Krof. „Jste zraněn?“

„Jen pohmožděná noha,“ řekl Poch. „Ale nic vážného.“

„Já si vezmu druhou místnost,“ ozval se cestující.

Zatímco hovořili, zdálo se Eckovi, že neznámého muže po hlasu poznává.

I hleďme! pomyslí si. Přísahal bych, že to je ...

Nebyl si však jist a jako policista pudově něco tušící pokládal za dobré přesvědčit se o tom.

Poch zatím usedl ke stolu a uložil na něj brašnu, stále připevněnou řetízkem k opasku.

„Pokoj ... dobrá ...,“ řekl Krofovi. „Ale to škrábnutí mi nemůže vadit při jídle. A já mám hlad.“

„Přinesu vám večeři,“ odpověděl hostinský.

„A co nejrychleji,“ připomenul mu Poch.

Strážmistr k němu přistoupil se slovy:

„Máte opravdu štěstí, pane Pochu, že jste se nezranil vážněji.“

„Ach, to je pan Eck!“ zvolal bankovní sluha. „Dobrý den, pane Ecku!“

„Dobrý den, pane Pochu!“

„Jste tady na obchůzce?“

„Jak vidíte. Není vaše zranění vážné?“

„Zítra bude po něm.“

Krof přinesl na stůl chléb, slaninu a šálek na čaj. Pak se obrátil k cestujícímu: „A co vy, pane?“

„Já nemám hlad,“ odpověděl neznámý. „Spěchám do postele, protože na návrat průvodčího nebudu asi čekat. Odejdu odtud ve čtyři ráno.“

„Jak si přejete,“ odpověděl hostinský a odvedl neznámého do místnosti na konci domu, vlevo od výčepu, kdežto pravý pokoj určil Pochovi.

Zatímco neznámý hovořil, kápě se mu trochu posunula, a strážmistr tak mohl zahlédnout jeho tvář. To mu stačilo.

„Ano,“ zašeptal si, „je to opravdu on! Ale proč chce odejít tak brzy a nečekat na povoz?“

Policejním agentům se i nejpřirozenější okolnosti zdají vždy velmi podezřelé.

Kam to chce jít? řekl si Eck. To byla otázka, na kterou by byl cestující určitě neodpověděl.

Nezdálo se také, že by si byl všiml strážmistra zájmu. Odešel ihned do svého pokoje, který mu Krof přidělil. Eck přistoupil k Pochovi, který už večeřel.

„Ten cestující byl s vámi ve voze?“ zeptal se.

„Ano, pane Ecku. Nedostal jsem však z něho ani slovo.“

„Nevíte, kam jede?“

„Ne. Objevil se ve voze v Rize. Myslím si, že cestuje do Tallinu. Kdyby tu byl Broks, mohl by vás informovat.“

„Ach, to není důležité.“

Krof hovor naslouchal s lhostejným výrazem hostinského, který se o své hosty nezajímá. Přecházel výčepem a loučil se s odcházejícími sedláky a dřevorubci.

Strážmistr však náhle s odchodem nespíchal. Bavil se s Pochem, který si ostatně nic lepšího nepřál.

„Vy jedete do Parnu?“ zeptal se ho.

„Ne, do Tallinu, pane Ecku.“

„Ve službě pana Johausena?“

„Ano, v jeho službě.“

A pudově přitáhl brašnu ležící na stole.

„Ta nehoda s kočárem vás nejméně o dvanáct hodin zdrží.“

„O dvanáct hodin, jestliže se Broks ráno vrátí, jak slíbil. Za čtyři dny se vrátím do Rigy na svou svatbu.“

„O tom už vím.“

„To věřím... Vždyť vy víte všechno.“

„Bane. Dosud nevím, kam míří váš cestovní společník. Ale odejde-li zítra ráno tak brzy, aniž na vás počká, pak se chce jistě dostat do Parnu.“

„To je možné,“ řekl Poch. „Nechtěl byste strávit noc tady v hostinci?“

„To ne, Pochu. Mám v Parnu schůzku a musím teď odejít. Vy se snažte po dobrém jítle usnout tvrdým spánkem. A nedávejte z ruky svou brašnu!“

„Je se mnou spojena jako uši s mou hlavou,“ zasmál se sluha.

„Tak jdeme!“ řekl Eck policistovi. „A zapneme se až ke krku, nebo nám vichřice pronikne až do kostí. Dobrou noc, pane Pochu!“

„Dobrou noc, pane Ecku!“

Oba policisté otevřeli dveře a Krof je za nimi zavřel na závoru a pak na dvojí západ zámku.

V té chvíli už nebylo pravděpodobné, že by ještě někdo žádal o pohostinství na noc. Bylo už dost vzácné, že dva cestující chtěli dva pokoje až do rána. Muselo dojít k nehodě kočáru, aby hostinský nezůstal jako obvykle v osamělé hospodě sám.

Poch s velkou chutí dokončil večeři. Pevnou i tekutou krmí obnovil všechny síly. A postel dokončí to, co stůl začal.

Krof před odchodem do svého pokoje čekal, až se jeho host uloží. Stál u kamen, z nichž pod poryvy vichru vyrážel občas kouř do místnosti.

Lojová svíčka na stole blikala. Venku řádila bouře tak, že se chvílemi zdálo, jako by někdo tloukl do okenic.

„Neslyšíte nic?“ ptal se Poch hostinského ve chvíli, kdy se dveře otřásly nárazem, o jehož původu se nedalo pochybovat.

„To nic není,“ řekl Krof. „Nikdo netluče. Jsem už na to zvyklý. Tady míváme v zimě ještě horší počasí.“

„Kdo by také v takovém nečase cestoval!“ mínil Poch. „Leda zločinci nebo policejní agenti.“

Bylo skoro devět hodin. Bankovní sluha vstal, vzal brašnu pod paži, vzal si od Krofa rozsvícenou svíci a zamířil ke svému pokoji.

Hostinský se chopil staré lucerny.

„Vy ještě nepůjdete spát?“ zeptal se ho Poch.

„Ne,“ odpověděl Krof, „musím udělat obvyklou večerní obchůzku.“

„Na dvoře?“

„Ano. Podívám se, jsou-li slepice v kurníku a v bezpečí. Často mi do rána dvě nebo tři chybějí ...“

„Že by lišky?“ zeptal se Poch.

„Lišky a také vlci. Ta prokletá zvířata se neostýchají přeskocit plot. Ale okno mého pokoje vede dozadu a já je mohu osolit trochou olova. Kdybyste tedy slyšel výstřel, nelekejte se!“

„Nu, já si myslím, že by mě nevzbudila ani rána z děla,“ řekl Poch. „Když spím, tak spím. A se vstáváním nebudu nijak spěchat. Chce-li můj spolucestující vylézt z postele tak brzy, je to jeho věc. Nechte mě spát až do rozednění. Na vstávání bude čas, až se Broks vrátí z Parnu a dá vůz do pořádku.“

„Dobře,“ řekl hostinský. „Nikdo vás nebude budit. A až ten cestující odejde, budu se chovat tak, aby vás žádný hluk nebudil.“

Poch potlačil únavou oprávněné zívnutí, vstoupil do svého pokoje a zanikl dveře na klíč.

Krof osaměl ve výčepu, spoře osvětleném lucernou. Vrátil se ke stolu, sebral Pochův podnos a uklidil talíř, šálek i čajovou konvici. Byl to pořádkumilovný muž a neodkládal na zítřek to, co mohl udělat dnes.

Pak vyšel na dvůr, kde však nezjistil nic podezřelého. Uklidněn se vrátil do výčepu. Tam přiložil do kamen několik kusů rašeliny, naposled se rozhlédl a vstoupil do svého pokoje.

Ještě dvě tři minuty bylo slyšet jeho kroky. Pak ostré zapraskání prozradilo, že ulehл na postel.

Za několik minut v hostinci všechno spalo, navzdory řádění živlů, navzdory sténání vichřice v rozlámaných korunách stromů.

Krátce před čtvrtou hodinou ranní Krof vstal, rozsvítil lucernu a vstoupil do výčepu.

Skoro současně se otevřely dveře jednoho z pokojů a na prahu se objevil neznámý cestující. Byl už oblečen stejně jako včera do svého pláště s kápí přes hlavu,

„Už připraven, pane?“ zeptal se ho hostinský.

„Ano. Co jsem dlužen za nocleh?“

„Rubl,“ řekl hostinský.

„Tady je rubl a otevřte mi!“

„Okamžik,“ řekl Krof a přezkoumal bankovku ve světle lampy.

Pak zamířil ke dveřím, vytáhl z kapsy obrovský klíč a obrátil se k hostu:

„Nechcete před odchodem něco pojíst?“

„Nechci.“

„Ani vypít sklenku vodky?“

„Nechci nic, říkám vám. Jen rychle otevřete!“

„Jak je libo.“

Krof zdvihl dveřní závoru. Pak vložil klíč do zámku a se skřípotem odemkl.

Venku byla ještě úplná tma. Déšť ustal, ale vítr byl stále bouřlivý. Zem pokrývaly zlomené větve. Vzduchem vířila záplava listů.

Cestující si přitáhl kápi a beze slova vyšel spěšně ven. Několika kroky zmizel v temnu noci. Zatímco stoupal po cestě k Parnu, hostinský zas spustil závoru a dveře do hostince *U zlomeného kříže* zase zamkl.

VI

LOTYŠI A NĚMCI

V jídelně bratří Johausenů se v devět hodin ráno podával první čaj. Přesnost – hnaná až k desetinám vteřiny, jak říkali oni sami – byla jednou z vlastností bohatých bankéřů v běžném i obchodním životě, ať šlo o vydání, nebo o příjmy. Frank Johausen, starší z obou bratří, dbal hlavně na to, aby jídla, návštěvy, vstávání a lehání se řídily vojenskou přesností. Bezpochyby i city a radosti, stejně jako položky v hlavní účetní knize bankovního domu, jednoho z nejdůležitějších podniků v Rize.

Ale toho rána v uvedené hodině nebyl ještě samovar připraven k použití. Z jakého důvodu? Z lenosti, kterou se provinil komorník Trankel, pověřený obsluhou svého pána.

Tak se stalo, že pan Frank Johausen a jeho bratr, paní Johausenová a její dcera Markéta Johausenová vstoupili ve chvíli, kdy čaj nebyl ještě připraven k nalévání do seřazených šálek.

Je známo, že málo odůvodněnou snahou bohatých Němců v baltských guberniích bylo zacházet s domácím služebnictvem velmi shovívavě. V patriarchálních rodinách byli sluhové pokládáni za členy rodiny, čímž ovšem nebyli chráněni před otcovským pokáráním.

„Trankele, proč není čaj nalit?“ zeptal se Frank Johausen.

„Odpusťte, pane,“ odpověděl zkroušeně Trankel, „zapomněl jsem zapálit samovar ...“

„To není poprvé, Trankele,“ řekl bankéř. „A já se právem domnívám, že to nebude naposled.“

Paní Johausenová a její švagr přikývli na znamení souhlasu hlavou. Pak přistoupili k velkému krbu s uměleckou výzdobou. Ale krb nebyl naneštěstí toho rána zapálen stejně jako samovar.

Trankel sklopil zahanbeně oči. Nebylo to opravdu jeho první opomenutí přesnosti, všemi Johauseny tak ceněné.

Bankéř vytáhl z kapsy blok, napsal několik řádek a podal lístek Trankelovi se slovy:

„Odnes to na uvedenou adresu a počkej na odpověď!“

Útržek z bloku obsahoval tato slova:

Poukázka na pětadvacet ran holí mému sluhovi Trankelovi.

Frank Johausen

Ve chvíli sluhova odchodu Johausen ještě řekl:

„A nezapomeň přinést účet!“

To Trankel určitě nezapomene! Tento účet určoval, kolik bankéř zaplatí za potrestání sluhy podle tarifu sjednaného s plukovníkem policie.

Tak to v těch dobách chodilo i v jiných krajích carské říše

A ještě slovo o Johausenové rodině.

Je známo, jak důležitou roli hráli v Rusku úředníci. Byli podřízeni vševládnoucímu pravidlu, které uvádělo čtrnáct stupňů na žebříku hodností, kterými museli projít státní činovníci od nejnižšího k nejvyššímu.

Byla tam však ještě společenská třída, která neměla s úřednictvem nic společného. Především v baltských guberniích. Byla to šlechta, která se těšila obzvláštní úctě a vládla pozoruhodnou mocí. V baltských guberniích byla šlechta většinou německého původu, starší než šlechta ruská a nadaná důležitými privilegii.

Vedle šlechty existovala rovnocenná třída měšťanů, vlivná svým zasahováním do městské i guberniální správy. I tato třída byla v baltských guberniích zastoupena převážně německým živlem. Patřili k ní obchodníci, bankéři, loďaři a umělci. Do této vrstvy patřili právě Johausenové se svou bankou, jejíž pověst nebyla ani v Rusku, ani v cizině napadnutelná.

Pod těmito privilegovanými třídami živořilo přes milión sedláků jako hlavní vrstva původního obyvatelstva. Byli to Lotyšů hovořící svým starým jazykem, zatímco němčina zůstávala jazykem měst. Sedláci už sice nebyli poddaní, ale zacházelo se s nimi stále jako s poddanými.

Z těchto důvodů chtěl ruský panovník tak žalostný stav změnit a jeho vláda se snažila uvést původní živly do městské a krajské správy. Z toho však vznikl boj, jehož strašné důsledky poznáme z dalšího vyprávění.

Hlavním ředitelem Johausenovy banky byl starší bratr Frank. Mladší Johausen byl svobodný. Staršímu bylo pětáct let a oženil se s Němkou z Frankfurtu. Byl otcem dvou dětí, devatenáctiletého syna Karla a dvanáctileté dcery. Karel právě studoval na univerzitě v Tartu, kde byl na studiích i syn Dimitrije Nikoleva Ivan.

Riga, založená ve dvanáctém století, byla město spíše německé než lotyšské. Jeho původ se zračil ve stavbách s vysokými střechami, i když některé budovy prozrazovaly vliv byzantský podivným nahlučením pozlacených kupolí.

Johausenův dům stál na hlavním náměstí. V přízemí byly kanceláře a v prvním patře přijímací salóny.

Johausenová rodina byla velmi pospolitá. Oba bratři se ve všem shodovali. Starší vedl celý dům a mladší se staral o kanceláře a o účetnictví. Frank byl členem městské rady, a to členem nejvlivnějším, protože úporně hájil privilegia své třídy. Byl představitelem idejí zakořeněných v myslích příslušníků vyšších tříd od dob dobytí těchto krajů. Proto byl také osobně dotčen snahami vlády o odstranění německého vlivu.

Baltské gubernie byly tehdy spravovány generálem Gorkém. Byl to velmi inteligentní muž, který si uvědomoval nesnáze svého povolání a ve styku s německým obyvatelstvem byl velmi opatrný. Pracoval na potlačení německého vlivu a snažil se to prosazovat bez brutálních zásahů. Byl strohý, ale spravedlivý a opovrhoval každým jednáním, které mohlo vést ke konfliktu.

V čele policie stál plukovník Ragonov, rodilý Rus, vysoký funkcionář, ale ne tak obratný jako generál Gorko. Byl ochoten vidět v každém lotyšském, estonském a litevském občanu německé národnosti nepřítele. Bylo mu padesát let a proslul jako odvážný, rozhodný a neúplatný úředník necouvající před ničím. Jeho velitel ho jen s námahou krotil. Plukovník by byl zlomil každou překážku, kdyby ho byl generál Gorko nechal jednat. A je přece lepší překážky pomalu obrušovat než lámat.

Po plukovníku Ragenovovi dlužno si všimnout i majora Verdera, plukovníkova přímého podřízeného. Major pocházel z ryze německé rodiny a do výkonu služby vnášel typickou horlivost své rasy. Držel palce Němcům právě tak jako plukovník nadřžoval Lotyšům. Jedny pronásledoval s úporností, druhé se shovívavostí. Přes rozdílnost hodností docházelo mezi Verderem a Ragenovem ke konfliktům, které musil generál Gorko urovnávat.

Majora Verdera plně podporoval strážmistr Eck. Toho nemusel nikdo povzbuzovat k plnění povinností, když se vydal po stopách Lotyše. To také plně oceňovali bratři Johausenové, kterým Eck prokázal mnohé osobní služby, odměňované obvykle poukázkou pro pokladníka banky.

Ted' známe celou situaci. V dějišti našeho příběhu se měly nepřátelské skupiny střetnout při obecních volbách. Frank Johausen byl rozhodnut nepostoupit své místo Dimitriji Nikolevovi, kterého proti jeho vůli prosazovaly ruské úřady.

A tak prostý profesor bez majetku a bez postavení byl přinucen k boji proti mocnému bankéři, představiteli vysoké buržoazie a pyšné šlechty. Nevyplyne z toho v budoucnosti politická změna v neprospěch dosavadních držitelů moci v městských a guberniálních správních orgánech?

Bratři Johausenové však doufali v úspěšný boj s protivníkem. Hodlali rostoucí popularitu Dimitrije Nikoleva rozdrtit v zárodku. Za šest měsíců se uvidí, zda lze dát mandát bědnému dlužníkovi, kterého civilní soud po konfiskaci majetku vyžene na ulici jako zničeného člověka bez domova!

Za dva měsíce, 15. června, dojde splatnost směnky podepsané Dimitrijem Nikolevem ve prospěch johausenovy banky jako poslední splátka na dluh Nikolevova otce. Šlo o částku osmnácti tisíc rublů, což byl obnos na prostého profesora obrovský. Bude moci zaplatit? Johausenové věřili, že k osvobozujícímu zaplacení nedojde. Vždyť už minulé splátky odváděl Nikolev s největšími obtížemi a nezdálo se, že by se byly jeho poměry nějak zlepšily. Ne, on nebude moci dluh bance splatit. A bude-li žádat o poshovění, bankéři budou neúprosní. Nepostihnou jen dlužníka, ale zároveň politického protivníka, který bude náraz odstraněn.

Komorník Trankel zatím na pánův rozkaz pospíchal – což snad není právě přesný výraz-, aby splnil uložený úkol. Se zachmuřenou tváří a váhavým krokem opustil dům a blížil se pomalu k policejní stanici. Tam ho uvítal jako starého známého službu konající policista.

„Ale, ale, Trankele,“ podivil se. „Tebe jsem tady už půl roku neviděl.“

„Nu, tak dlouho snad ne.“

„A kdo tě sem posílá?“

„Můj pán, Frank Johausen.“

„Aha ... A chceš jistě mluvit s majorem Verderem, že?“

„Bude-li to možné ...“

„Právě přišel do své kanceláře, Trankele, a chceš-li se za ním namáhat, jistě tě rád přijme.“

Polichocený Trankel zamířil k majorově pracovně a zaklepal jemně na dveře. Na stručné vyzvání vstoupil dovnitř.

Major seděl u pracovního stolu a listoval ve svazku dokumentů. Pak zdvihl hlavu, podíval se na návštěvníka a řekl:

„Ach, to jsi ty, Trankele?“

„Já sám, pane majore.“

„A přicházíš ...“

„Od pana Johausena.“

„Něco vážného?“

„Samovar dnes ráno nevařil.“

„Protože jsi v něm zapomněl zatopit, ne?“

„Snad.“

„Tak kolik?“

Trankel podal majorovi lístek z bloku svého pána.

Major se ušklíbl: „To je maličkost.“

„Mm!“ zabručel Trankel. „jen pětadvacet ran.“

Trankel by se byl spokojil jen s dvanácti. „No, obsloužíme tě hned, abys nemusel dlouho čekat,“ řekl major a zavolal službu konajícího policistu. Ten vstoupil a postavil se do pozoru. „Pětadvacet ran holí,“ nařídil mu major, „ale ne moc prudkých... Jen jako přáteli. Ach, kdyby to byl Lotyš! Jdi, Trankele, svleč se, a až to bude hotovo, vrať se pro účet!“

„Děkuji, pane majore.“

Trankel vyšel z pracovny za policistou a zamířil k místnosti, kde mělo dojít k exekuci.

Když s ním budou nakládat jako s přítelem, jako se stálým hostem, nebude si moci příliš stěžovat.

Pak si sundal Trankel kabát, obnažil záda, sklonil se a ohnul hřbet, zatímco policista už mával v ruce holí.

Ale před první ranou z oněch pětadvaceti se ozval za dveřmi policejní kanceláře hluk.

Jakýsi chlapík, udýchaný prudkým během volal:

„Major Verder! Major Verder!“

Hůl se nad Trankelovými zády zastavila a policista otevřel dveře, aby se podíval, co se to venku děje. Trankel s nemenší zvědavostí vyhlédl za ním. Na ten pokřik vyšel major Verder z kanceláře. „Co je?“ zeptal se.

Muž přiběhl k němu a podal mu telegram se slovy:

„Byl spáchán zločin.“

„Kdy?“

„Této noci.“

„Jaký zločin?“

„Vražda.“

„Kde?“

„Při cestě do Parnu.“

„A oběť?“

„Bankovní sluha z Johausenovy banky.“

„Cože? Ubohý Poch?“ zvolal Trankel.

„Můj přítel Poch?“

„Je známa pohnutka činu?“ zeptal se major Verder. „Šlo o krádež, protože Pochova brašna byla nalezena prázdná v pokoji, kde byl sluha zavražděn.“

„Víte se, co v ní bylo?“

„To se neví, pane majore, ale dovíme se to v bance.“

Major Verder se obrátil k policistům se slovy:

„Běžte někdo podat zprávu soudci Kerstorfovi!“

„Ano, pane majore.“

„A ty běž k doktoru Haminovi!“

„Ano, pane majore.“

„A řekni mu, aby ihned přišel do Johausenovy banky, kde na něho budu čekat.“

Policisté opustili spěšně policejní stanici a major Verder za několik minut kráčel už k bankovnímu domu.

A tak ve všeobecném zmatku ušel Trankel svým pětadvaceti ranám, které měl dostat za opomenutí ve službě.

VII

ÚŘEDNÍ OHLEDÁNÍ

Po dvou hodinách vyjel na silnici k Parnu plnou rychlostí kočár Franka Johausena, tažený poštovními koňmi, na každé stanici vyměňovanými. I při nejrychlejší jízdě nemohl však být v hostinci *U zlomeného kříže* ještě této noci. Na poslední stanici se musil zastavit a za svítání mohl být na místě.

V kočáře seděli bankéř, major Verder, doktor Hamin a soudce Kerstorf, pověřený vyšetřením případu. Ten si vzal s sebou i soudního zapisovatele.

Soudce byl úředník lotyšského původu, starý asi padesát let, velmi vážený svými kolegy i veřejností. Všichni obdivovali jeho jasnozřivost a důvtipnost při vyšetřování kriminálních případů, což bylo součástí jeho funkce. Nikdy se nedal nikým ovlivnit, nepodléhal, žádnému nátlaku a nikdy nedělal politické závěry. Byl to dokonalý muž. Nebyl příliš sdílný, spíš rezervovaný, moc nemluvil a mnoho přemýšlel.

V této záležitosti se setkaly protichůdné živly, které by se asi těžko shodly, kdyby šlo o případ politický. Na jedné straně bankéř Johausen a major Verder, na druhé doktor Hamin, rodem Lotyš. Jedině soudce Kerstorf byl prost všech národnostních předsudků, které tehdy vládly baltskými guberniemi.

Během cesty udržovali rozhovor – častokrát přerušovaný – jen bankéř a major.

Frank Johausen neskřýval hluboký zármutek nad smrtí nešťastného Pocha. Měl toho muže opravdu rád. Vždyť u něho Poch pracoval už třicet let a projevoval vždy největší píli a bezmeznou oddanost.

„A co jeho ubohá nevěsta?“ zalitoval bankéř. „Jaká to bude pro ni rána, až se dozví o vraždě muže, za něhož se měla právě provdat!“

Majorovi bylo oběti také líto, ale upnul se především na dopadení vraha. Zatím o tom nemohl nic říci, dokud se nedoví na místě činu, za jakých okolností k vraždě došlo. Snad tam najde nějakou stopu, po níž by se mohl pustit. V hloubi duše byl major přesvědčen, že vrahem je některý z tuláků, kterými byly v té době zamořeny všechny baltské gubernie. Mohl tedy doufat, že za pomoci četných policejních stanic se spravedlnost vraha brzy zmocní.

Role doktora Hamina se omezovala jen na lékařské ohledání Pochovy mrtvoly. Pak se bude moci teprve vyslovit. Teď se však zabýval jinou, stejně znepokojivou myšlenkou. Když včera v poledne šel navštívit profesora Nikoleva, nenašel ho doma. Od Ilky se dověděl, že její otec odcestoval. Oznámil jí toho dne, že opouští na tři dny Rigu. Kam šel? To mu nemohla říci. Rozhodl se k té cestě náhle? To jistě, protože od návratu domů nedostal žádný dopis, který by ho někam zval. O své cestě nemluvil večer ani s dcerou, ani s doktorem, ani s konzulem. Všem se tehdy zdálo, že je profesor nadobýčej zamyšlený, ale člověka tak uzavřeného se nelze ptát na jeho trampoty. Bylo jen jisté, že nazítří brzy ráno napsal Ilce pouze několik slov o svém odjezdu.

Tak odešel, aniž udal cíl své cesty. Doktor Hamin opustil nejvýš znepokojenou Ilku, jejíž neklid s ní sdílel. Kočár ujížděl cvalet. Napřed vyslaný jezdec zajišťoval na stanicích přípravu spřežení. Neztráceli tedy čas, ale kdyby byli vyjeli z Rigy o tři hodiny dříve, byli by mohli začít s vyšetřováním ještě téhož dne. Vzduch byl suchý a trochu chladný. Včerejší bouře už ustala. Ale dosud silný vítr nutil koně k nejvyššímu vypětí sil.

V polovině cesty si cestující dopřáli půlhodinku k polední přestávce. Usadili se v prostém hostinci na stanici a hned se dali do jídla.

Teď všichni mlčeli, pohroužení do svých myšlenek, jen major Verder vyměnil občas s Frankem Johausenem několik slov. I když jel kočár rychle, zdálo se všem, že se kočí loudá. Nejnetrpělivější ze všech, major Verder, o povzbuzoval radami, zahrnoval ho výtkami, a dokonce mu vyhrožoval, když kočár ve stoupání zpomaloval.

Zkrátka v pět hodin se povoz zastavil na poslední stanici před Parnu. Slunce se už sklánělo k obzoru a hostinec *U zlomeného kříže* byl ještě vzdálen osmnáct verst.

„Pánové,“ řekl soudce Kerstorf, „až přijedeme k hostinci, bude úplná tma. A to není vhodná okolnost pro začátek šetření. Navrhují proto odložit to na zítřek, na jasné ráno. A protože v hostinci nenajdeme vhodné pokoje, dal bych přednost přenocování zde na stanici.“

„To je rozumný návrh,“ souhlasil doktor Hamin. „Vyjedeme-li za svítání...“

„Zůstaňme zde,“ připojil se Frank Johausen, „jestliže v tom major Verder nevidí nějakou závadu.“

„Vidím v tom jen to, že se s vyšetřováním opozdíme,“

„pověděl major, který chtěl být co nejdříve v dějišti zločinu.

„Je hostinec od včerejška hlídán?“ zeptal se soudce.

„Ano,“ odpověděl major Verder. „Telegram z Parnu mě informoval, že tam byli ihned vysláni policisté s rozkazem nikoho nevpuštět a nedovolit hostinskému Krofovi styk s veřejností.“

„Za těchto okolností nebude snad naše noční zdržení na újmu vyšetřování.“

„To jistě ne,“ souhlasil major, „ale pachatel zločinu umožní vzdálit se na stovky verst od hostince.“ Major mluvil jako policista velmi dbalý svých povinností. Ale večer se blížil, den soumrakem ztemněl, a tak bylo rozumnější počkat do rána.

Bankéř a jeho společníci se usadili ve staničním hostinci, povečeřeli a strávili noc více nebo méně pohodlně v místnostech daných jim k dispozici.

Nazítří, 15. dubna, se vydal kočár hned za svítání na cestu a k sedmé hodině dorazil na místo.

V hostinci usazení policisté z Parnu je přivítali na prahu. Krof přecházel po výčepu. K jeho zadržení nemusili použít násilí. Proč by také hostinec opouštěl? Naopak! Jeho přítomnosti bylo zapotřebí k podání všech důležitých informací. Musil být přece k dispozici úředníkům, kteří povedou vyšetřování. Kdo by jim také mohl vydat na počátku šetření důležitější svědectví?

Policisté pečlivě dbali, aby všechny věci zůstaly na místě jak v hostinci, tak mimo stavení, v pokojích i na silnici podle hostince. Okolním venkovanům bylo zakázáno přibližovat se k domu. Už teď asi padesát zvědavců postávalo v nařízené vzdálenosti.

Průvodčí Broks, věren svému slibu, dorazil s kočím v sedm hodin ráno s potahem a s kolářem k hostinci, kde doufal najít Pocha a cestujícího. Chtěl je po opravě vozu odvézt.

Lze si představit jeho hrůzu, když ho hostinský odvedl k Pochově mrtvole! Ubohý Poch! Tak toužil po návratu do Rigy, aby oslavil svatbu!

Broks ihned skočil, na jednoho z koní, kočího s kolářem nechal v hostinci a vrátil se do Parnu, aby dal policii zprávu. Telegrafoval majoru Verderovi do Rigy a k hostinci *U zlomeného kříže* poslal hned policii.

Pak se tam vrátil, aby byl k dispozici úředníkům, kteří ho budou chtít bezpochyby vyslechnout.

Soudce Kerstorf a major Verder zahájili okamžitě vyšetřování. Policisté rozestavení kolem domu dostali rozkaz držet zvědavce opodál.

Soudce, major a pan Johausen vešli do výčepu. Našli tam hostinského, který je odvedl do pokoje s mrtvolou bankovního sluhu.

Před nešťastným Podiem nedokázal Frank Johausen skrýt svou bolest. Byl to opravdu jeho starý služebník, se zakrvácenou hlavou a s tělem ztuhlým ve smrti, k níž došlo už před pětadvaceti hodinami. Ležel na posteli v poloze, v níž dostal smrtelnou ránu. Když hostinský asi v sedm hodin ráno neslyšel v pokoji žádný hluk, podivil se sice, ale podle hostových pokynů nechtěl ho jít vzbudit. Až po příjezdu průvodčího zaklepali oba na dveře a octli se před mrtvolou ještě teplou. Na stolku vedle postele ležela brašna s iniciálami bratří Johausenů. Řetízek visel až na zem, ale patnáct tisíc rublů zmizelo.

Doktor Hamin provedl obvyklé ohledání mrtvoly. Oběť ztratila mnoho krve: Z lůžka na zem se táhla rudá skvrna sražené krve. Ztuhlá Pochova košile nesla v místech pásu žebra stopu po ráně, která odpovídala zranění na těle. Rána byla vedena bezpochyby švédským nožem jehož pět až šest palců dlouhá čepel je vsazena do dřevěné rukojeti a opatřena pérovým nákrúžkem. A tento nákrúžek zanechal v kůži kolem rány zřetelný otisk. Rána musila být vedena nesmírnou silou a stačila způsobit okamžitou smrt probodnutím srdce.

Pohnutka vraždy byla zřejmá. Šlo o loupež, protože peníze zmizely.

Ale jak se dostal vrah do místnosti? Zřejmě oknem které vedlo k silnici. Vždyť dveře byly zavřeny zevnitř a hostinský je musil s Broksovou pomocí vyrazit. Nikdo o tom nemohl pochybovat, když byl zjištěn zvenčí stav okna. Naprosto jasně bylo prokázáno, že Poch měl brašnu pod polštářem, kde ji vrah zakrvácenýma rukama hledal. Svědčily o tom krvavé skvrny na polštáři. Vrah brašnu vytáhl, vyprázdnil a položil na stůl.

Tato různá fakta byla zjištěna pečlivým šetřením za přítomnosti hostinského, který velmi rozumně odpovídal na všechny kladené otázky.

Než pokračovali ve výslechu, odešli soudce a major prohlédnout si stavení zvenčí. Musili obejít celý hostinec a pokusit se najít nějaké stopy.

Oba vyšli ven, doprovázeni doktorem Haminem s panem Johausenem. Krof a řižští policisté šli s nimi, zatímco venkované stáli o třicet kroků dál. Předmětem pečlivé prohlídky bylo především okno do pokoje, kde došlo ke zločinu. Na první pohled bylo jasné, že okno je zle poškozeno, nějakou pákou vyvráceno strženo ze železných závěsů. Jednou z rozbitých tabulek, jejíž střepy ležely na zemi, otočil vrah zvenčí kliku a okno otevřel. Beze všech pochyb vnikl dovnitř tímto oknem a po zločinu jím také unikl. Stop kolem hostince bylo mnoho. Lijákem změkklá půda dokonale zachovala. Křížily se a mísily však takovým způsobem, že nemohly podat žádné vysvětlení. Bylo to tím, že ráno do příchodu policie se to kolem hostince přímo hemžilo zvědavci, aniž tomu mohl Krof zabránit. Soudce Kerstorf a major Verder pak přešli k oknu pokoje, kde strávil noc neznámý cestující. Nenašli tam však nic podezřelého. Okenice byly neprodyšně zavřeny od včerejška neotevřeny, to od doby, kdy cestující opouštěl chvatně

hostinec. Přesto však úředníci našli a rámu a na zdi několik rýh, které mohly být způsobeny botou neznámého, když oknem prolézal. Pak se doktor, soudce, major a bankéř vrátili do hostince. Musili teď prohlédnout pokoj cestujícího vedle výčepu. U dveří stála od příchodu policie stráž. Dveře byly otevřené. Uvnitř byla hluboká tma. Major přistoupil k oknu a otevřel je.

Pokoj se osvětlil. Byl ve stavu, v jakém jej cestující opustil. Rozestlaná postel, v níž strávil noc, skoro dohořelá lojová svíčka, dvě dřevěné židle a nikde jediná stopa. Stále jen ty rýhy na vnější zdi a na okenním rámu. Toto zjištění mohlo být nesmírně důležité. Šetření skončilo prohlídkou Krofova pokoje v přístěnu proti zahradě. Policisté prohlédli pečlivě všechny přístřešky na dvoře. Zahradu prohlédli až k živému plotu, ale nikde nenašli žádné další stopy. Nebylo pochyb, že vrah přišel zvenčí a vnikl do pokoje oběti oknem. Soudce Kerstorf se pustil do výslechu hostinského, sedl si ve výčepu ke stolů a Krofa posadil proti sobě. Major Verder, doktor Hamin a pan Johausen se o Krovu výpověď zajímali a přistoupili ke stolu. Soudce pak Krofa vyzval, aby řekl vše, co ví.

„Pane soudce,“ řekl hostinský pevným hlasem, „k osmé hodině večer přišli do hostince dva cestující a žádali nocleh. Jeden z nich lehce kulhal po úrazu. Asi dvěstě kroků odtud se s ním totiž převrhl poštovní vůz jedoucí do Parnu.“

„Byl to Poch, bankovní sluha od Johausenů?“

„Ano. Řekl mi to sám. Vyprávěl, co se mu stalo. Nebýt raněné nohy, byl by mohl jet s průvodčím do Parnu na koni. Kéž by to byl udělal! Průvodčího jsem ten večer neviděl. Měl se sem vrátit ráno. Také se skutečně vrátil, aby dal vůz do pořádku a Pocha s druhým cestujícím odvezl.“

„Neříkal Poch, co má dělat v Tallinu?“ zeptal se soudce.

„Ne. Prosil mě jen, abych mu dal něco k jídlu, že má hlad. Bylo skoro devět hodin, když odešel do svého pokoje. Zavřel hned dveře na závoru i na klíč.“

„A co druhý cestující?“

„Ten si jen vyžádal pokoj, ale večeřet s Pochem nechtěl. Když odcházel spát, řekl mi, že na návrat průvodčího nebude čekat a ráno o čtvrté hodině že odejde.“

„Nevíte, kdo to byl?“

„Ne, pane soudce. Ani ubohý Poch to nevěděl. Při večeři mi řekl, že jeho spolucestující neřekl během cesty ani deset slov a že měl stále přes hlavu kápi, jako by si nepřál být poznán. Ani já jsem nespátřil jeho tvář. Vůbec vám nemohu podat jeho popis.“

„Bylo *U zlomeného kříže* víc lidí, když sem ti dva cestující přišli?“

„Bylo tu asi šest sedláků a dřevorubců z okolí a také strážmistr Eck s jedním ze svých mužů.“

„Ach!“ zvolal pan Johausen. „Strážmistr Eck? Cožpak ten Pocha neznal?“

„I znal. Vždyť spolu při večeři hovořili.“

„A všichni pak odešli?“ zeptal se soudce.

„Asi v půl deváté,“ řekl Krof. „Já jsem pak zavřel dveře výčepu na klíč a zajistil je zevnitř závorou.“

„Takže zvenčí se nedaly otevřít?“

„Ne, pane soudce.“

„Ani zvnitřku, kdyby někdo neměl klíč?“

„Ani zvnitřku ne.“

„Našel jste ráno dveře ve stejném stavu?“

„Ano. Byly čtyři hodiny, když cestující vyšel ze svého pokoje. Rozsvítil jsem mu lucernu. Zaplatil mi za nocleh a měl při tom stále kápi přes hlavu jako den předtím, takže jsem mu do obličeje neviděl. Otevřel jsem mu dveře a za ním je zase zavřel.“

„Neříkal, kam jde?“

„Neříkal nic.“

„A v noci jste neslyšel žádný podezřelý zvuk?“

„Žádný.“

„Co myslíte, Krofe?“ zeptal se soudce. „Byl ve chvíli cizincova odchodu zločin už spáchán?“

„To si opravdu myslím.“

„Co jste dělal po odchodu cestujícího?“

„Vrátil jsem se do svého pokoje, znovu jsem si lehl a čekal do rána. Myslím, že jsem už nespál.“

„Takže kdyby se byl mezi čtvrtou a šestou hodinou ozval z Pochova pokoje nějaký hluk, byl byste ho určitě slyšel, že?“

„To jistě, protože můj pokoj je hned vedle. A jestliže došlo mezi Pochem a vrahem k zápasu ...“

„To je pravda,“ řekl major Verder. „Ale k zápasu nedošlo, protože ten nešťastník byl zabit ranou do srdce.“

Nedalo se už pochybovat, že zločin byl spáchán před odchodem cestujícího. Ale naprostá jistota to ještě nebyla, protože od čtyř do pěti ráno byla ještě tma a bouře plně zuřila. Silnice byla pustá a zločinec se mohl vloupat do hostince nepozorovaně.

Krof odpovídal na všechny otázky naprosto jistě. Ani mu nenapadlo, že by na něho mohlo padnout podezření. Bylo ostatně jasně prokázáno, že vrah přišel zvenčí, vyrazil v okně sklo a okno otevřel. Po vraždě zcela prokazatelně oknem zas vylezl – i s patnácti tisíci rublů!

Krof pak vypověděl, jak vraždu objevil. K sedmé hodině vstal, protože do hostince přišel Broks, který nechal kočího a koláře u povozu. Oba dva chtěli Pocha vzbudit. Na jejich výzvu však neodpovídal, ač tloukli na dveře jeho pokoje. Musili proto dveře vyrazit a tak se ocitl před mrtvolou.

„Jste si jist, že v tom nešťastníkovi nebyla už ani jiskřička života?“ zeptal se soudce.

„Ani jiskřička, pane soudce,“ odpověděl Krof, který přes svou hrubou povahu byl teď zřejmě dojat. „Ne, ani jiskřička. Udělali jsme s Broksem, co jsme mohli, abychom ho vzkřísili. Ale marně. Jen uvažte tu ránu nožem o srdce!“

„Vrahovu zbraň jste nenašli?“

„Ne, pane soudce. Ten si dal jistě pozor, aby ji tu nenechal,“

„Tvrdíte, že Pochův pokoj byl zavřen zevnitř?“

„Ano. Na závoru i na klíč. Průvodčí Broks by to dosvědčil stejně jako já. Proto jsme také musili dveře vyrazit ...“

„Broks potom odjel?“

„Ano, pane soudce. Spěchal do Parnu, aby zpravil policii, která sem ihned vyslala stráž.“

„A už se nevrátil?“

„Ne, pane soudce. Ale vrátí se dnes, protože ví, že bude muset být vyslechnut.“

„Dobrá, Krofe,“ řekl soudce. „Můžete odejít, ale hostinec neopouštějte. Musíme vás mít po ruce.“

„Zůstanu tady.“

Mezitím dostal soudce zprávu, že průvodčí Broks právě dorazil do hostince. To byl druhý svědek a jeho výpověď bude jistě stejně důležitá jako Krofova, s níž se bude zřejmě shodovat.

Zavolali Brokse do výčepu. Na soudcovu výzvu řekl své jméno, příjmení, věk a povolání. Vyzván k výpovědi o všem kolem nehody a přenocování v hostinci, nezapomněl na žádnou podrobnost. Zdůraznil však něco, co musilo být vzato v úvahu. Během jízdy bankovní sluha mluvil trochu neopatrně o účelu své cesty do Tallinu, totiž o odevzdání pozoruhodné částky na účet Johausenovy banky.

„Je jisté,“ dodal, „že cestující i všichni kočí, kteří na stanicích vyměňovali koně, si mohli jeho brašny všimnout a já jsem ho také na to upozornil.“

O neznámém cestujícím vypověděl:

„Neznám ho. Nebylo možné prohlédnout si jeho obličej.“

„Ten muž přišel až ve chvíli odjezdu?“

„Ano, několik minut před vyjetím.“

„Což si nezamluvil místo předem?“

„Ne, pane soudce.“

„A cestoval až do Tallinu?“

„Místo si aspoň zaplatil až do Tallinu. To je vše, co o něm mohu říci.“

„Nebylo dohodnuto, že se ráno vrátíte vůz opravit?“

„To bylo, pane soudce. Stejně jsme se dohodli, že Poch a jeho spolucestující zaujmou zase svá místa ve voze.“

„Ale ten cestující opustil hostinec už ve čtyři ráno.“

„Však mě to také překvapilo, pane soudce, když mi Krof řekl, že ten chlapík už v hostinci není.“

„Co jste z toho vyvozoval?“ zeptal se soudce. „Myslel jsem si, že se chtěl stavět v Parnu, a protože to je jen dvanáct verst daleko, že se asi rozhodl jít tam pěšky.“

„Jestliže to měl v úmyslu,“ řekl soudce, „pak je divné, že neodešel do Parnu hned večer, po té nehodě s vozem.“

„To je pravda, pane soudce. I na to jsem pomyslel.“ Výslech průvodčího brzy skončil a Broks dostal povolení výčep opustit. Když vyšel, řekl major Verder doktoru Haminovi: „Na těle mrtvého už nic jiného zjistit nemůžete?“

„Ne, majore. Zcela přesně jsem zjistil místo, tvar a stav rány.“

„Vražda byla opravdu provedena nožem?“

„Ano, nožem, jehož nákržek zanechal kolem rány stopu.“

„To snad bude indicie, která našemu vyšetřování pomůže.“

„Mohu teď zařídit, aby byl ubohý Poch odvezen do Rigy a pohřben?“ zeptal se Frank Johausen.

„Můžete,“ řekl soudce.

„Pak nám nezbývá než odjet,“ prohlásil doktor.

„Ano,“ souhlasil major. „Jiné svědky už vyslechnout nemůžeme.“

„Ale než odejdeme,“ řekl soudce, „chci ještě jednou navštívit pokoj toho cestujícího. Možná že nám tam nějaká stopa unikla.“ Soudce, major, doktor a pan Johausen se vrátili do koje. Hostinský šel s nimi, připraven k odpovědi na každou otázku. Soudce si chtěl prohlédnout popel v krbu, zda tam nenajde něco podezřelého. Když jeho zrak padl a železný pohrabáč opřený o roh krbu, vzal jej do ruky a zjistil, že byl pohrabáč velkou silou zdeformován, byl to snad onen nástroj, kterým byla vypáčena okenice Pochova pokoje? Zdálo se to pravděpodobné a ve spojení s rýhami na okenním rámu pokládal to soudce za jisté. Proto také řekl ostatním, když vyšli ven a hostinsky je už nemohl slyšet:

„Zločin mohl být spáchán pouze třemi osobami. Buď zločincem, který sem vnikl zvenčí, nebo hostinským, nebo cestujícím, který v hostinci přenocoval. Ale nález pohrabáče, který je pro nás doličným předmětem, a stopy zanechané na okně nedovolují nám už pochybovat. Cestující věděl, že v Pochově brašně je velká částka. V noci otevřel okno pomocí pohrabáče jako páčidla, zabil bankovního sluhu ve spánku, ukradl peníze a vrátil se do svého pokoje, odkud ve čtyři hodiny ráno odešel, stále zakryt svou kápí... Tento cestující je zcela určitě vrahem.“

Proti těmto důvodům se nedalo nic namítat. Kdo však byl ten cestující? Podaří se zjistit jeho totožnost?

„Pánové,“ řekl major Verder, „věci se jistě udály tak, jak to uvedl pan soudce Kerstorf. Ale během vyšetřování může ještě dojít ke zvratu, a proto doporučuji největší patrnost. Pokoj toho cestujícího zavřu a klíč vezmu sebou. Tady nechám dva policisty. Nařídím jim, že nesmějí hostinec opustit a že musí hostinského hlídat.“

Toto opatření bylo schváleno a major dal svým podřízeným příslušné instrukce.

Ale před nasednutím do kočáru si vzal ještě pan Johausen soudce stranou a řekl mu:

„Je tu jedna zvláštní okolnost, pane Kerstorfe, o které jsem s nikým nemluvil, ale o níž byste měl vědět.“

„Copak?“

„Já mám poznamenána čísla těch bankovek. Bylo to sto padesát storublovek, které vezl Poch v balíčku.“

„Ach, vy jste si ta čísla zapsal?“ odpověděl soudce a zamyslel se.

„Ano, dělám to vždy. A chci ta čísla oznámit různým bankám tady i v celém Rusku.“

„Myslím, že by to nebylo dobré,“ řekl soudce. „Zloděj by se to mohl dovědět, bál by se a odešel by za hranice, kde by čísla bankovek nikdo neznal. Nechme mu raději volnost jednání. Snad se dá chytit.“

Za několik minut odvážel už kočár soudce a ostatní členy vyšetřovací komise pryč. Hostinec *U zlomeného kříže* zůstal pod dozorem policie, která jej ani ve dne, ani v noci neopouštěla.

VIII

NA UNIVERZITĚ V TARTU

Ráno 16. dubna, druhého dne po vyšetřování v hostinci *U zlomeného kříže*, se procházela po nádvoří univerzity v Tartu skupina studentů. Vedli nesmírně živou debatu. Jejich vysoké boty skřípaly v písku. Kolem beder měli pevně utažené opasky a pestré čapky koketně posazené na jednom uchu.

Jeden z nich řekl:

„Co se mne týče, mohu se zaručit, že na stole budou čerstvě ulovené štiky. Byly chyceny dnes v noci. A rozbij u hlavu každému, kdo prohlásí, že baltští sledi zalití jemnou kmínkou nejsou lahůdkou!“

„A co nabídneš ty, Siegfriede?“ zeptal se nejstarší ze studentů.

„Já jsem si vzal na starost zvěřinu,“ řekl Siegfried. „A jestliže někdo řekne, že moji jeřábci a tetřevi nejsou výteční, bude mít co dělat se mnou!“

„Já zas budu žádat nejvyšší uznání za uzenou a pečenou šunku,“ prohlásil třetí student. „A ať se na místě propadnu, jestli jste někdy jedli lepší pirožky! Doporučuji je především tobě, Karle.“

„Dobrá,“ odpověděl student oslovený tímto jménem. „Díky všem těm dobrotám oslavíme důstojně univerzitní svátek. Ale pod podmínkou, že slavnost nebude rušena přítomností těch lotyšských a estonských hejhulů!“

„Ne!“ zvolal Siegfried. „Nebude tam nikdo z těch, kdo počínají nosit hlavy příliš vysoko.“

„A kterým je srazíme trochu doleji,“ dodal Karel. „A ať si dá pozor jejich mluvčí, ten namyšlený Ivan, kterého brzy odkážu na patřičné místo, když se bude na nás vytahovat. Brzy přijde den, kdy se spolu střetneme, a já nehodlám odejít z univerzity, dokud ho nepokořím před všemi Němci, kterými tak opovrhujete.“

„On i jeho přítel Godin,“ dodal Siegfried a ukázal dozadu na dvůr.

„Godin i všichni ostatní, kteří by nám chtěli poroučet!“ zvolal Karel. „Uvidí, zda je tak snadné ovládnout germánskou rasu!“

Jak je vidět, mládenci se dobře připravili na slavnostní hostinu, a nadto chtěli ještě vyvolat konflikt se studenty neněmeckého původu. Byli to paličáci, hlavně Karel. Svým jménem a původem měl na kamarády velký vliv a mohl je vyprovokovat k politováníhodným srážkám.

A kdo byl vlastně ten Karel, který svou autoritou ovládal část univerzitního studentstva? Byl to chlapec odvážný, ale zároveň mstivý a svárlivý. Měl vysokou postavu, rezavě plavé vlasy, tvrdý pohled, zlou tvář a nikdy neváhal, když šlo o prosazování jeho osoby.

Byl synem bankéře Franka Johausena. Toho roku měl ukončit univerzitní studia. Ještě několik měsíců a vrátí se do Rigy, kde už měl pochopitelně místo v bance svého otce a svého strýce.

A kdo byl ten Ivan, kterému Siegfried vyhrožoval? Byl to syn profesora Dimitrije Nikoleva. A Ivan se mohl plně spolehnout na svého přítele Godina stejně jako Karel na Siegfrieda.

V době našeho příběhu bylo obyvatelstvo Tartu většinou německé a německý živel převažoval i na univerzitě. Z devíti set studentů bylo nanejvýš padesát posluchačů neněmeckého původu.

Mezi nimi vynikal Ivan Nikolev, kterého kamarádi uznávali když ne za vůdce, tak aspoň za svého mluvčího ve všech střetnutích, kterým ani moudrý a opatrný rektor nedokázal vždy zabránit.

Toho dne, když Karel Johausen a jeho kamarádi se procházeli po nádvoří a hovořili o možnostech, které by mohly rušit jejich oslavu, jiná skupina studentů, Lotyšů a Estonců, hovořila opodál.

Jeden z nich, osmnáctiletý mladík, na svůj věk velmi silný, nadprůměrné postavy, měl upřímný a živý pohled, pěknou tvář, rašící vous a horní ret ozdobený malým knírkem.

Na první pohled vzbuzoval sympatie.

Ivan Nikolev končil druhý rok univerzity. Byl velmi podobný své sestře Ilce. Oba byli vážní a přemýšliví mladí lidé. Ivan snad víc, než příslušelo jeho mládí. Měl značný vliv na své vrstevníky hlavně zápal, s jakým hájil práva svých krajanů.

Jeho přítel Godin pocházel z bohaté estonské rodiny. Byl o rok starší než Ivan Nikolev a projevoval se ve svých činech se stejnou vážností. Stále byl připraven k útoku i k obraně. Ivan se na něho mohl ve všem spolehnout. Cítil k němu upřímné přátelství, schopné jakékoli oběti.

O čem mohli mladí lidé mluvit než o slavnosti, která zaměstnávala mysl všech univerzitních kroužků.

Godin se podle svého zvyku neustále vzrušoval, takže Ivan ho musil krotit.

„Ano,“ rozhorloval se Godin, „ti Němčíci by nás chtěli ze slavnosti odstranit. Odmítli náš příspěvek, protože prý nemáme na účast právo. Stydí se připít si s námi. Ale to ani zdaleka není ještě konec. Jejich hostina může docela dobře skončit ještě před zákuskem!“

„Je to sprosté, to přiznávám,“ odpověděl Ivan. „Ale stojí nám nějaká hádka za to? Když se rozhodli oslavit to sami, budiž! Oslavme to také sami, Godine, a jistě nevyprázdníme své sklenky o nic méně vesele na oslavu naší univerzity.“

Ale neústupný Godin s tím nesouhlasil. Přijmout takové řešení by znamenalo ustoupit.

„To je pravda, Ivane,“ řekl. „Jsi až moc rozumný, ale já rozumný nejsem a nechci být! Soudím, že chování Karla Johausena a jeho skupiny je vůči nám nespravedlivé, a já už to déle snášet nebudu!“

„Nech toho Němce na pokoji, Godine,“ odpověděl Ivan, „a nevíš si toho, co říká a co dělá. Za několik měsíců opustíte ty i on univerzitu a není pravděpodobné, že se ještě někdy setkáte, aspoň za okolností, za nichž by hrály původ a národnost nějakou roli.“

„To je možné, moudrý nestore,“ řekl Godin. „Je opravdu dobré ovládat se tak, jak to dokážeš ty. Ale já nebudu mít klid, dokud před odchodem z univerzity neudělím Karlu Johausenovi lekci, kterou si zaslouží.“

„Ale teď sami nezačínejme a nevyvolávejme bez důvodu nějaký spor!“

„Bez důvodu?“ zvolal rozhořčeně Godin. „Mám tisíc důvodů! Především se mi nelíbí Karlův obličej, jeho chování mě dráždí, je mi protivný jeho hlas, jeho pohrdavý pohled a povýšené přezírání, a především to, že ho jeho přátelé povzbuzují a pokládají ho za hlavu svého spolku.“

„To vše není nic vážného, Godine,“ prohlásil Ivan a vzal kamaráda přátelsky pod paží. „Pokud nám neprovedou přímé příkoří, nevidím ve tvých důvodech žádnou provokaci. Ale kdyby tě napadli, nenecháme je čekat na odpověď, tomu můžeš věřit, kamaráde!“

„A my jdeme s tebou, Ivane,“ přidali se ostatní členové skupiny.

„To vím,“ řekl tvrdohlavý Godin. „Ale divím se, že Ivana ten protivný Karel nedráždí.“

„Co tím myslíš, Godine?“ zeptali se ostatní chlápci.

„Myslím, že my se s Němci pereme jen kvůli škole, kdežto Ivan by měl být proti nim zaujat z jiného důvodu.“

Ivan pochopil, nač Godin naráží. Na univerzitě všichni věděli o Johausenové a Nikolevově soupeřství. Věděli, že hlavy dvou táborů stojí proti sobě v boji dvou národností, v boji, který vyvrcholí ve volbách. Jeden tábor měl za sebou veřejné mínění původního obyvatelstva a správní úřady. Godin však nedělal dobře, když využíval osobní situace svého kamaráda a přenášel na syny rivalitu otců.

Ivan na to neodpověděl. Jeho tvář lehce zbledla. Měl však sílu, aby se ovládl při pohledu na konec nádvoří, kde se procházela skupina Karla Johausena.

„Nemluvme už o tom, Godine,“ řekl vážným hlasem. „Nikdy jsem do našich hovorů nevnášel jméno pana Johausena a doufám, že Karel se zachoval stejně ke jménu mého otce. Kdyby ovšem učinil opak ...“

„Ivan má pravdu,“ řekl jeden ze studentů. „Godin nejedná správně. Nechme plavat věci, které se odehrávají v Rize, a všímejme si toho, co se děje v Tartu!“

„Správně,“ souhlasil Ivan Nikolev, který si přál vrátit hovor k původnímu tématu. „Nepředbíhejme a čkejme, co se bude dít...“

„Ty si tedy, Ivane, nemyslíš, že bychom měli protestovat proti jednání Karla Johausena a jeho přátel ve věci té hostiny, z níž nás chtějí vyloučit?“ zeptal se další student,

„Myslím, že pokud nedojde k dalším incidentům, měli bychom se tvářit naprosto lhostejně.“

„Jdi mi k šípku s lhostejností!“ zvolal Godin a potřásl rozhořčeně hlavou. „Jen si zjisti, zda se naši kamarádi podřídí! Upozorňuji tě, Ivane, že jsou už rozzuření.“

„Díky tobě, Godine.“

„Ne, Ivane, stačí jim jeden pohrdavý pohled, jedno opovržlivé slovo a je oheň na střeše.“

„Dobrá,“ řekl Ivan s úsměvem. „Oheň nevypukne, kamarádi, protože ho uhasíme šampaňským.“

Odpověď nejrozumnějšího ze studentů diktoval zdravý rozum. Ale ostatní byli podrážděni. Uposlechnou radu navozenou opatrností? Jak ten den skončí? Nebude slavnost přerušena konfliktem? Když nedojde k provokaci ze strany jedné, může k ní dojít ze strany druhé. Právě v tom bylo nebezpečí.

Až do začátku hostiny – ve čtyři hodiny odpoledne – neopustil Karel Johausen se svými přáteli nádvoří. Většina studentů k němu přicházela vyměnit několik slov, jako by čekali od svého vůdce nějaké instrukce. Roznesla se zpráva, že hostina je zakázaná. Byla to pochopitelně zpráva mylná, protože zákaz by byl naopak způsobil výbuch. Ale stačilo to k horečnému přebíhání jedněch k druhým.

Ivan Nikolev s přáteli se nechtěli do ničeho plést. Procházeli se stranou, jak měli ve zvyku, a občas se setkávali s jinými studenty. Nepřátelské skupiny na sebe vrhaly pohledy, v nichž už se zračily provokace, ústy ještě nevyslovené. Ivan zůstával klidný a předstíral naprostou lhostejnost. Ale jen s námahou krotil Godina. Stačilo opravdu málo, aby vypukla hádka, která by se určitě neomezila jen na dva protivníky.

Konečně se ozval zvon zvoucí k hostině. Karel Johausen s několika sty přívrženců zamířil k velkému sálu, který byl vyhrazen hostině.

Za chvíli zůstal na nádvoří jen Ivan Nikolev, Godin a asi padesát studentů, kteří se chystali odejít domů.

Protože je nic nezdržovalo, bylo docela rozumné jít raději pryč. To byl názor Ivana Nikoleva, ale marně se snažil přesvědčit o tom mnohé z ostatních. Godin a několik dalších byli jako přitahováni k sálu.

Tak uplynulo dvacet minut za tichého procházení. Studenti se pomalu přibližovali k oknům sálu. Co chtěli dělat? Naslouchat hlučnému halasu a protestovat, kdyby zaslechli nějaké urážlivé slovo?

Stolovníci nemuseli čekat až na konec banketu, aby si zazpívali a připili. Už po prvních sklenkách vína měli rozpálené hlavy.

Oknem zahlédli Ivana Nikoleva a ostatní, kteří stáli na doslech. Proto přešli hned k osobním urážkám.

Ivan vyvinul poslední úsilí.

„Pojďme pryč!“ řekl kamarádům.

„Ne!“ protestoval Godin.

„Ne!“ připojili se ostatní.

„Nechcete mě poslechnout a jít se mnou domů?“

„Chceme slyšet, co si ti opilí Němci dovolí říkat. A nebude-li se nám to líbit, půjdeš, Ivane, s námi!“

„Pojďme pryč, Godine! Chci to!“

„Počkej!“ řekl Godin. „Uvidíš, že za několik minut to už nebudeš chtít.“

Uvnitř halas zesílil, mísily se v něm výkřiky s cinkotem sklenic a s voláním, které vybuchovalo jako dělostřelba. Pak se ozvala z plných plic píseň, na všech univerzitách nesmírně oblíbená:

*Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus!*

Ale vzápětí se ozval jiný hlas:

*Ó Rigo, Rigo, krásná Rigo,
kdy budeš mít i klid?
Kdy získá zase svoje práva
tvůj zotročeny lid?
Kéž bychom mohli v blízkém čase
obsadit starý hrad
a všechny Němce přinutit tam
na ohni tancovat!*

To Godin zanotoval starou píseň.

A poté se svými kamarády spustil carskou hymnu.

Náhle se dveře sálu otevřely. Asi sto studentů se vyřítilo na dvůr. Obklopili skupinu Ivana Nikoleva, který už nemohl své přátele zadržet. Všichni byli rozzuřeni křikem a gesty svých protivníků. Karel Johausen však venku nebyl, aby je ponoukal k násilí. Byl ještě v sále, kde se snažil hulákáním latinské písně přehlušit carskou hymnu, která však přesto svou mohutností zpěv uvnitř převládla.

V této chvíli se proti sobě octli dva studenti, hotovi vrhnout se na sebe. Byl to Godin a Siegfried. Měl se snad národnostní spor rozhodnout jen mezi těmito dvěma? V tom případě by nedošlo k všeobecné bitce, za niž by nesla plnou odpovědnost univerzita.

Hlukem vyburcovaný rektor si pospíšil zakročit. Přidalo se k němu několik profesorů, kteří se vmísili mezi studenty. Pokoušeli se uklidnit mládence, kteří se už chystali ke rvačce. Ale marně. Rektorova autorita selhala. Co také mohl dělat mezi tolika Němci, jejichž počet stále vzrůstal, jak se sál vyprazdňoval.

Ivan Nikolev s kamarády přes přesilu Němců neustupoval ani před hrozbami, ani před nadávkami.

V tomto okamžiku přistoupil Siegfried s pohárem v ruce před Godina a vchrstnul mu obsah sklenky do tváře.

To byl první incident, po němž měly následovat další.

Ale když se na prahu sálu objevil Karel Johausen, všichni se zarazili. Řady se rozestoupily a bankéřův syn zamířil ke skupině, v jejímž čele stál syn profesorův.

Nelze popsat Karlův stav v této chvíli, Jeho tvář nevyjadřovala vztek. Byla klidná, ale jak se Karel blížil ke svému protivníkovi, šířil se mu na tváři výraz pohrdání a opovržení. Jeho kamarádi se nemohli mýlit. Karel přicházel jen proto, aby Ivanovi vrhl do tváře novou urážku.

Strašný hluk sporu byl vystřídán ještě strašnějším tichem. Všichni vycítili, že konflikt dvou skupin se zužuje na konflikt mezi Ivanem Nikolevem a Karlem Johauem.

Godin si přestal všímat Siegfrieda, čekal, až Karel přijde blíž, a vykročil, aby se mu postavil do cesty. Ivan ho však zadržel. „Tohle se týká mne,“ řekl prostě.

Měl vskutku pravdu, že to byla jen jeho záležitost. S největší chladnokrevností odstrčil kamarády, kteří chtěli zakročit.

„V tom mi nezabráníš!“ zvolal Godin v záchvatu největšího vzteku.

„Chci to!“ řekl Ivan hlasem tak rozhodným, že Godin musel couvnout.

Ivan se pak obrátil ke studentům se slovy: „Vás je několik set a nás jen padesát! Ale můžete nás napadnout. Budeme se bránit a podlehneme. Ale vy se projevíte jako zbabělci!“ Nastalo ticho.

„Ano,“ řekl pak Karel. „Bylo by to zbabělé! Je však mezi vámi někdo, kdo by si chtěl vzít váš spor za svou záležitost?“

„My všichni!“ zvolali Ivanovi přátelé. Ivan však postoupil vpřed a řekl:

„Budu to já. A chce-li být Karel osobně vyzván, nuže, já ho vyzývám!“

„Ty?“ řekl Karel s pohrdavým gestem.

„Ano, já,“ odpověděl Ivan. „Vyber si dva ze svých přátel! Já jsem si svědky už zvolil.“

„Ty se chceš se mnou bít?“

„Ano, zítra, nejsi-li připraven už dnes. Ale chceš-li, tak hned.“

Mezi studenty docházelo k soubojům často a úřady nad tím přivíraly oči, protože následky nebývaly nikdy příliš vážné. Tentokrát však mohly být osudné, protože protivníci byli ovládáni osobní záští.

Karel si založil ruce a prohlédl si Ivana od hlavy k patám.

„Ach, ty sis svědky už vybral?“ řekl.

„Tady jsou,“ odpověděl Ivan a ukázal na Godina a jednoho z kamarádů.

„A ty myslíš, že s tím budou souhlasit?“

„Abychom nesouhlasili!“ zvolal Godin. „Je tu však něco, kvůli čemu nemohu nikdy přistoupit na zápas s tebou, Ivane Nikoleve!“ prohlásil Karel. „Nemohu se s tebou bít.“

„Pročpak?“

„Protože se nemohu bít se synem vraha!“

I X

U D Á N Í

Povězme nyní, co se stalo den předtím v Rize, kam se vrátil soudce Kerstorf s majorem Verderem, doktorem Haminem a Frankem Johausenem.

Před dvanácti hodinami se všude roznesla zpráva o zločinu v hostinci *U zlomeného kříže*. Zároveň s vraždou vešlo ve známost i jméno zavražděného bankovního sluhy.

Toho nešťastníka znalo celé město. Každý den ho lidé vídali, jak vychází s brašnou na řetízku vymáhat nedoplatky bankovnímu domu Johausenů. Všichni také věděli, že se má Poch v těchto dnech ženit. A teď byly přípravy ke svatbě náhle přerušeny. Ubohý Poch podlehl vrahu v osamělé hospodě. Ta zpráva vyvolala obrovské vzrušení.

Oběť byla tedy známá, ale vraha neznal nikdo. Dvoudenní vyšetřování nepřineslo zatím žádné výsledky.

Ať už byl vrahem kdokoli, celá veřejnost mu zlořečila. Ani nejpřísnější zákony ho nemohly dost potrestat. Všichni litovali starých časů, kdy popravě předcházelo nejkrutější mučení. Ale v Rusku byl trest smrti vyhrazen jen politickým provinilcům. Obyčejní zločinci byli odsuzováni k nuceným pracím na Sibiři. Ovšem vyhnanství pro Pochova vraha nemohlo pobouřenou veřejnost uspokojit.

Řekli jsme už, že byl vydán příkaz k převezení oběti do Rigy. Ne proto, že by bylo nutno provést další ohledání mrtvol. Doktor Hamin ve svém protokolu přesně popsal povahu i tvar rány i otisk nákružku nože kolem otvoru v těle. Pan Johausen však trval na tom, aby jeho sluha byl pohřben ve městě.

Ráno 16. dubna odešel major Verder ke svému nadřízenému, plukovníku Ragenovovi. Ten už netrpělivě čekal na hlášení, aby poslal po stopě nejlepší detektivy, jestliže mu to ovšem nějaké stopy umožní. Později se uvidí, bude-li nutné podat zprávu gubernátorovi. Podle dosavadních informací šlo zřejmě o civilní zločin, o loupežnou vraždu.

Major informoval plukovníka do všech podrobností o průběhu vyšetřování, o okolnostech, za nichž byl zločin spáchán, o stopách zjištěných místním šetřením a o nálezu doktora Hamina.

„Vidím, že podezíráte především neznámého cestujícího, který v hostinci přenocoval...“

„Právě toho, pane plukovníku.“

„Nepojali jste během šetření žádné podezření na hostinského Krofa?“

„Ten přicházel samozřejmě v úvahu také jako vrah,“ odpověděl major, „ač v jeho minulosti nic podezřelého není. Ale podle stop na okenním rámu v pokoji cestujícího, podle jeho ranního odchodu a podle použitého pohrabáče přestali jsme o vrahovi pochybovat.“

„Ale bude přesto dobře, když budete Krofa sledovat.“

„To jistě, pane plukovníku. Proto jsem nechal v hostinci dva policisty, aby byl soudu k dispozici.“

„A nepřipisujete vraždu také nějakému zločinci zvenčí?“ pokračoval plukovník. „Vždyť mohl také vniknout do pokoje zavražděného oknem.“

„To lze těžko připustit,“ odpověděl major. „Všechny předpoklady se mění v jistotu, když je aplikujeme na cestujícího, který doprovázel Pocha do hostince.“

„Vidím, že jste si už udělal přesný úsudek, majore.“

„Můj úsudek se shoduje s úsudkem soudce Kerstorfa, doktora Hamina a pana Johausena. Všimněte si také, že cestující nechtěl být poznán ani při příchodu do hostince, ani při odchodu.“

„A neřekl, kam z hostince odchází?“

„Ne, pane plukovníku.“

„Nedá se předpokládat, že se chtěl dostat z Rigy do Parnu?“

„To je domněnka velmi pravděpodobná, pane plukovníku, ač si zaplatil cestu až do Tallinu.“

„Nebyl ve dnech 14. a 15. hlášen v Parnu žádný cizinec“

„Žádný,“ řekl major, „ač tam byla policie zpravena ještě téhož dne. Kam ten cestující šel? Dorazil do Parnu? Neutekl snad se svým lupem za hranice baltských gubernií?“

„To je docela možné, majore, vzhledem k blízkosti přístavů, kde by našel možnost úniku.“

„Tu by tam skutečně našel, pane plukovníku, ale moře není dosud volné. Dostal jsem zprávu, že zatím nevyplula ani jedna loď. Bude-li chtít ten cestující odplout, bude muset několik dní čekat buď v nějaké vesnici, nebo v přístavu.“

„To znamená v Parnu, v Tallinu nebo v Rize,“ řekl plukovník. „A proč by se neměl vrátit právě do Rigy? Tady by svedl policii ze své stopy nejsnadněji.“

„To se mi nezdá pravděpodobné, pane plukovníku, ale předpokládat musíme všechno. Nařídím svým lidem, aby prohlédli všechny lodi připravené k vyplutí. Před koncem týdne se ledy nehnou a já zorganizuji ve městě i v přístavu nej přísnější dozor.“

Plukovník souhlasil s opatřeními svého podřízeného a nařídil rozšířit je na všechny baltské gubernie. Major Verder slíbil, že ho bude o všem neustále informovat. Vyšetřováním byl pověřen soudce Kerstorf a u tak přesného úředníka se mohli spolehnout, že snese k případu všechny důkazy.

Po rozhovoru s majorem Verderem byl i plukovník Ragenov přesvědčen, že vrahem je onen cestující, který doprovázel bankovního sluhu do Krofova hostince. Svědčilo pro to příliš mnoho důkazů. Ale kdo to byl? Jak se podaří zjistit jeho totožnost, když ho neznal ani průvodčí Broks, ani hostinský Krof? Nikdo z nich mu neviděl do tváře. Nemohli ani říci, byl-li mladý, nebo starý. Po jaké stopě se měla policie za těchto okolností vydat? Kterým směrem vést pátrání? Od jakých svědků mohla spravedlnost čekat údaje, které by jí umožnily úspěšné jednání?

Vše bylo zahaleno naprostou temnotou. Uvidíme však, jak byla tato temnota náhle prosvětlena, jak se noc stala dnem.

Toho rána dokončil doktor Hamin svůj protokol o případu *U zlomeného kříže* a odnesl jej soudci Kerstorfovi „Žádné nové indicie?“ zeptal se úředníka.

„Žádné, doktore.“

Když doktor odcházel, potkal francouzského konzula Delaporta. Cestou mu vyprávěl o celém případě i o obtížích pátrání.

„Nu, zdá se jisté, že vraždu spáchal ten cestující,“ řekl konzul. „Ale méně už je jisté, že se podaří vraha dopadnout. Vy pokládáte, doktore, za velmi důležité zjištění, že rána byla vedena nožem, jehož nákržek zanechal kolem rány stopu? Dobrá! Ale jak najít ten nůž?“

„Kdo ví?“ řekl doktor Hamin.

„Však uvidíme,“ pokračoval konzul. „Mimochodem, nemáte nějaké zprávy o Nikolevovi?“

„O Dimitriji? Nač ta otázka? Copak onemocněl?“

„Ne, doktore. Což nevíte, že odcestoval?“

„Odcestoval? Jak bych to mohl vědět, když jsem byl šestatřicet hodin pryč?“

„To je pravda,“ řekl konzul. „Nuže, Dimitrij Nikolev před třemi dny odjel.“

„Před třemi dny?“ opakoval doktor překvapeně.

„Ano ... a neřekl, kam jde.“

„Což o odchodu neřekl ani své dceři?“

„Ale ano... jen stručně ovšem. Napsal jí, že bude dva nebo tři dny pryč.“

„To je přinejmenším podivné,“ mínil doktor Hamin. „A od té doby o něm nikdo neví?“

„Nikdo ... Já sám jsem se to dověděl včera od Ilky, když jsem přišel za Nikolevem.“

„A kdy odešel?“

„Minulý pátek za svítání.“

„Ale jestli se nemýlím, pak v pátek bylo třináctého a večer předtím, dvanáctého, byli jsme u Dimitrije, který se vrátil opožděně,“ řekl doktor.

„Nemýlíte se.“

„Marně si vzpomínám, zda s námi Dimitrij o té cestě hovořil.“

„Vůbec se o ní nezmínil.“

„Ale musil to mít přece v plánu, když ráno odešel a nikomu nic neřekl.“

„To neřekl.“ Doktor nic nechápal. „A nemáte nějaké zprávy?“

„Ne ... Včera aspoň Ilka Nikolevová žádné neměla.“

„Pojďme Ilku navštívit,“ řekl doktor.

„Dobře. Možná že jí listonoš přinesl ráno otcův dopis, nebo se Nikolev už vrátil.“

Pan Delaporte a doktor Hamin zamířili na předměstí k profesorovu domu. Když zazvonili, zeptali se, může-li je slečna Nikolevová přijmout.

Po souhlasné služčině odpovědi vstoupili do místnosti, kde na ně už Ilka čekala.

„Vrátil se už otec, Ilko?“ zeptal se doktor Hamin.

„Nevrátil,“ odpověděla dívka.

Její bledá a ustaraná tvář prozrazovala vážné znepokojení.

„A máte o něm, slečno, nějaké zprávy?“ zeptal se konzul.

Jedinou odpovědí mu bylo Ilčino zavrtění hlavou. „Jeho odjezd je stejně nevysvětlitelný jako tajemství, které jej zahluje,“ řekl konzul.

„Jen aby se otci nestalo nějaké neštěstí,“ šeptala postrašená dívka. „V Livonsku dochází v poslední době často ke zločinům.“

Doktor Hamin, Nikolevovou nepřítomností spíš překvapený než znepokojený, chtěl dívku uklidnit.

„Nesmíte hned přehánět, Ilko,“ řekl. „Stále ještě lze cestovat bezpečně. Je ovšem pravda, že u Parnu byl spáchán zločin, a není-li znám vrah, je známa oběť... ten nešťastný bankovní sluha.“

„Tak vidíte, doktore, že cesty nejsou bezpečné,“ řekla Ilka. „A otec je už čtvrtý den pryč. Ach, mám hrozné tušení, že došlo k nějakému neštěstí!“

„Uklidněte se, má drahá,“ řekl doktor a vzal dívku za ruku. „Nesmíte se tomu poddávat. Vy, jste tak silné a energické děvče! Já vás nepoznávám. Dimitrij vám přece řekl, že bude dva tři dny pryč ... V jeho zpoždění není nic znepokojujícího.“

„Říkáte, doktore, to, co si opravdu myslíte?“ zeptala se dívka s pohledem na Hamina.

„Jistě, Ilko. A kdybych znal příčinu Dimitrijova odchodu, vůbec bych se o něho nestrachoval. Máte lístek, který vám nechal při odchodu?“

„Tady je!“ řekla Ilka, vyňala z kapsy složený papír a podala ho doktorovi.

Doktor i konzul si jej pozorně přečetli. Ale co vyčíst z Nikolevovy lakonické zprávy, kterou Ilka už mnohokrát přečetla?

„Políbil vás otec ve chvíli odchodu?“ zeptal se doktor.

„Ne, doktore,“ odpověděla Ilka. „A večer předtím, když mi dával obvyklý polibek na dobrou noc, se mi zdálo, že je myšlenkami někde jinde.“

„Možná že ho trápil nějaký problém,“ mínil konzul Delaporte.

„Vrátil se tehdy později než obvykle, doktore vzpomínáte. Zdržel se na kondici... , jak tvrdil.“

„Opravdu,“ přikývl doktor Hamin. „Ale zajímalo by mě, Ilko, co dělal Dimitrij po našem odchodu.“

„Dal mi dobrou noc a odešel do svého pokoje.“

„Nemohl pak přijmout nějakou návštěvu, která by jeho odchod vysvětlovala?“

„To určitě ne,“ odpověděla dívka. „Myslím, že si hned lehl, protože večer jsem pak už nic neslyšela.“

„Nepřinesla služka nějaký opožděný dopis?“

„Ne, doktore. Mohu potvrdit, že domovní dveře se za námi zavřely a už neotevřely.“

„Je tedy jasné, že o svém odchodu byl rozhodnut už večer.“

„O tom nelze pochybovat,“ dodal pan Delaporte.

„To je jisté,“ potvrdil doktor. „A když jste ráno, Ilko, našla otcův lístek, nesnažila jste se zjistit, kterým směrem odešel?“

„Jak bych byla mohla?“ odpověděla dívka. „A proč bych to také dělala? Otec míval plány, o nichž se nikomu nezmiňoval – ani mně ne. Nejsem také znepokojena otcovým odchodem, ale jeho dlouhou nepřítomností.“

„Ale to nic neznamená, drahé dítě,“ řekl doktor Hamin, který chtěl dívku uklidnit. „Dimitrij je stále pryč v oznámeném časovém rozmezí a dnes v noci, nejpozději zítra se vrátí.“

V hloubi duše však byl doktor mnohem znepokojenější důvodem profesorova odchodu než odchodem samotným.

Oba muži se pak s Ilkou rozloučili a slíbili, že se večer přijdou zeptat na zprávy o Dimitriji.

Dívka zůstala stát na prahu a dívala se za nimi, dokud nezmizeli za ohbím ulice. Pak se v hlubokém zamyšlení a plna neblahého tušení vrátila do svého pokoje.

Skoro současně došlo v pracovně majora Verdera k důležitému odhalení ve věci zločinu *U zlomeného kříže*. Toto odhalení přivedlo majora na pachatelovu stopu.

Toho dne se totiž vrátil do Rigy strážmistr Eck.

Víme už, že policie byla vyslána do severní části gubernie, kde došlo k četným útokům proti osobám i proti majetku. Víme také, že strážmistr Eck procházel před týdnem okolím

Čudského jezera a pátral po uprchlíku ze Sibiře, kterého sledoval až k Parnu. Tam mu však uprchlík zmizel mezi uvolněnými ledy v řece.

Zahynul tam ten zločinec? Bylo to pravděpodobné, ale nikoli jisté. A strážmistr Eck o tom pochyboval tím spíš, že uprchlíkovo tělo nebylo nalezeno ani v přístavu, ani v ústí řeky Parnu.

Zkrátka, po návratu do Rigy spěchal strážmistr podat hlášení majorovi Verderovi a chystal se už do jeho kanceláře, když se dověděl o vraždě v hostinci *U zlomeného kříže*. Nikdo ovšem netušil, že má strážmistr klíč k celé záhadě.

Jaké bylo proto překvapení a uspokojení majora Verderera, když se dověděl, že strážmistr má pro něho zprávu o zločinu, jehož pachatele dosud marně hledal.

„Ty víš o vraždě bankovního sluhy?“ zeptal se major Eck.

„Ano, pane majore.“

„Znal jsi Pocha?“

„Znal... a naposledy jsem ho viděl večer třináctého.“

„Kde?“

„V Krofově hostinci.“

„Tys tam byl?“

„Ano, pane majore. Vracel jsem se s jedním ze svých lidí do Parnu.“

„A mluvil jsi s tím nešťastníkem?“

„Několik minut. A mohu dodat, že vrahem je podle všech známek cestující, který Pocha doprovázel a strávil v tom hostinci noc ... A já vím, kdo to je.“

„Cože? Ty ho znáš?“ zvolal major.

„Ano. Není ovšem jisté, zda je opravdu vrahem ...“

„Ale to je zcela nepochybné, jak to konstatovalo vyšetřování.“

„Pak vám mohu říci jeho jméno, pane majore... Vy mi však nebudete věřit.“

„Ujišťuji tě, že ti uvěřím.“

„Pak tedy hlásím, že cestující, s nímž jsem nevyměnil jediné slovo, ale kterého jsem dobře poznal navzdory jeho zahalené tváři... je profesor Dimitrij Nikolev.“

„Dimitrij Nikolev?“ vylétl překvapený major. „On? To není možné ...“

„Říkal jsem vám, že mi to nebudete věřit,“ řekl strážmistr.

Major Verder počal přecházet pracovnou. Přitom si šeptal:

„Dimitrij Nikolev! Dimitrij Nikolev!“

Jakže? Člověk kandidující v příštích obecních volbách, protivník mocné rodiny Johausenů, Lotyš, k němuž se soustředily všechny naděje a politické snahy o odstranění německého vlivu? Že by vrahem nešťastného Pocha byl chráněncem ruské vlády?

„Tohle mi tu tvrdíš?“ zeptal se major, když se zastavil před Eckem. „To tvrdím.“

„Což Dimitrij Nikolev odešel z Rigy?“

„Ano, aspoň na dnešní noc. Můžeme si to ostatně snadno ověřit.“

„Vyšlu do jeho domu úředníka,“ řekl major. „A dám také zprávu panu Franku Johausenovi, aby sem přišel. Ty tady zůstaň!“

„Podle rozkazu, pane majore.“

Major vydal příkaz dvěma úředníkům, kteří ihned odešli.

Za deset minut se dostavil k majorovi Frank Johausen, před nímž strážmistr Eck svou výpověď zopakoval. Lze si představit pocity, které ta zpráva vyvolala v mstivé bankéřově duši. Nejnečekanější událost, zločin, vražda, vydávala mu v ruce protivníka, kterého tak nenáviděl!

Dimitrij Nikolev ... Pochovým vrahem! „Stále to ještě tvrdíš?“ zeptal se major naposled strážmistra.

„Tvrdím!“ prohlásil Eck hlasem naprosté jistoty. „Ale co když Rigu vůbec neopustil?“ řekl Frank Johausen.

„Opustil ji,“ řekl Eck. „V noci z 13. na 14. duben nemohl být doma, protože jsem ho viděl na vlastní oči... a poznal jsem ho!“

„Počkejme, až se vrátí úředník, kterého jsem poslal do Nikolevova domu,“ řekl major Verder, „Za několik minut tu bude.“ Frank Johausen si sedl k oknu, hlavu plnou vířivých myšlenek. Rád by byl věřil, že se strážmistr nemýlí, ale přesto se v něm jakýsi smysl pro

spravedlnost bouřil proti pravděpodobnosti takového nařčení. Úředník se vrátil se zprávou o svém šetření: „Dimitrij Nikolev odjel 13. dubna z Rigy a dosud se nevrátil.“

To bylo potvrzení Eckovy výpovědi! „Měl jsem tedy pravdu, pane majore. Dimitrij Nikolev opustil svůj dům třináctého za svítání... Společně s Pochem si sedl do poštovního vozu ... K havárii došlo k sedmé hodině večerní a oba cestující vstoupili do hostince *U zlomeného kříže*, kde strávili noc ... Jestliže jeden cestující druhého zavraždil, pak je vrahem Dimitrij Nikolev!“

Frank Johausen hned odešel, napůl ve zmatku, napůl triumfu. To musí hned rozhlásit! A tak se městem jako blesk rozlétla zpráva, že pachatelem zločinu v hostinci *U zlomeného kříže* je Dimitrij Nikolev. Strašná zpráva se naštěstí nedonesla k Ilce Nikolevové. Její dům zůstal stranou všeobecného vzrušení. Bděl nad tím doktor Hamin. Když večer přišel s konzulem Ilce, nepadlo o tom jediné slovo. Oba nad tím ostatně krčili rameny. Dimitrij Nikolev a vrah? Odmítli tomu věřit.

Ale do případu zasáhl telegraf. Všechny policejní stanice v gubernii dostaly příkaz k zatčení Dimitrije Nikoleva, kdekoli ho najdou.

Tak se zpráva dostala až do Tartu, kde se to jako první dověděl 16. dubna odpoledne Karel Johausen. A víme už, jakou odpověď od něho dostal Ivan Nikolev v přítomnosti svých univerzitních kamarádů.

X

V Ý S L E C H

Dimitrij Nikolev se vrátil do Rigy v noci ze 16. na 17. dubna, aniž byl cestou někým poznán.

Neklidem trápená Ilka nespala. A do jak žalostného stavu by se byla nešťastná dívka dostala, kdyby se byla dověděla o strašném podezření, které padlo na hlavu jejího otce!

Večer po odchodu pana Delaporta a doktora Mamina objevil se jí navíc další zdroj neklidu. Byl to telegram Ivana Nikoleva, oznamující bez udání důvodů jeho náhlý příjezd.

Ach, jak strašné tíhy byla Ilka zbavena, když ve tři hodiny ráno zaslechla otce stoupat po schodech! Protože na její dveře nezaklepal, usoudila, že bude lepší nechat ho po únavné cestě spát. Ráno ho půjde přivítat. A zeptá se ho, proč tak nečekaně a beze slova odjel.

Nazítí se otec s dcerou brzy ráno sešli a Dimitrij Nikolev řekl:

„Tak jsem zase tady, holčičko. Byl jsem pryč déle, než jsem počítal. Nu, jen o čtyřiaadvacet hodin.“

„Zdáš se unaven, otče...“

„Trochu. Ale během dopoledne si odpočinu a odpoledne půjdu na několik kondic.“

„Nebylo by rozumnější, otče, počkat do zítřka? Žáci už o tom vědí.“

„Ne, Ilko. Nemohu déle čekat. Nepřišel za mé nepřítomnosti nikdo?“

„Nikdo. Jen doktor a pan Delaporte. Oba tvůj odjezd velmi překvapil,“

„Ano...“ odpověděl trochu váhavě Nikolev. „Neřekl jsem jim o tom. Ale šlo přece jen o krátkou cestu, během níž mě, jak doufám, nikdo nepoznal.“

Víc už profesor neřekl. Jeho dcera se spokojila jen s dotazem, nebyl-li snad její otec v Tartu.

„V Tartu?“ podivil se profesor.

„Nedovedu si totiž vysvětlit telegram, který jsem včera dostala od Ivana a kterým mi oznámil, že přijíždí.“

„Ivan přijíždí? To je opravdu divné... Co tu bude dělat?“ divil se profesor.

Pak vycítil, že dcera by se ho ráda zeptala na důvod jeho cesty.

„Musil jsem vyřídit velmi důležitou záležitost,“ řekl, „která si vyžádala můj okamžitý odjezd.“

„Nu, jsi-li s cestou spokojen, otče ...“, řekla jen dívka

„Spokojen jsem, holčičko,“ řekl profesor s pohledem na dceru. „A doufám, že má cesta nebude mít žádné mrzuté následky.“

A pak se zřejmým úmyslem neříkat víc změnil předmět hovoru.

Po ranním čaji přešel Dimitrij Nikolev do své pracovny, srovnal tam nějaké papíry a počal pracovat.

V domě zavládl obvyklý klid a Ilka neměla tušení, že tento klid bude brzy přerušen úderem hromu.

Odpoledne se totiž do profesorova domu dostavil soudní úředník s dopisem, který dal služce s příkazem odevzdat jej ihned profesorovi. Ani se nezeptal, je-li Nikolev doma. Věděl to totiž, protože dům byl od včerejška hlídán.

Když Dimitrij Nikolev dostal dopis do rukou, mohl si v něm přečíst tato slova:

Soudce Kerstorf žádá profesora Nikoleva, aby se okamžitě dostavil do jeho pracovny, jde o neodkladnou záležitost

Profesor se po přečtení neubráníl gestu, které naznačovalo víc než překvapení. Zbledl a v jeho tváři se objevil výraz největšího neklidu.

Pak si uvědomil, že bude lepší vyhovět tak naléhavému pozvání, a sestoupil do pokoje své dcery.

„Ilko,“ řekl, „právě jsem dostal dopis od soudce Kerstorfa, který mě žádá, abych přišel do jeho kanceláře.“

„Soudce Kerstorf?“ podivila se dívka. „Ale co ti chce, otče?“

„To nevím.“

„Není to kvůli nějaké výtržnosti, do které se zapletl Ivan a která ho přinutila k odjezdu z Tartu?“

„To nevím, Ilko. Ano... tak to asi bude. Ostatně to se dovíme brzo.“

Profesor odešel s úředníkem nejistým krokem, téměř mechanicky, nevnímaje vůbec všeobecnou pozornost, a dokonce i úsměšky, kterými ho sledovali někteří chodci.

V soudní budově byl uveden do pracovny soudce Kerstorfa, kde už byl major Verder a zapisovatel. Po vzájemných pozdravech Nikolev čekal, co mu řeknou.

„Pane Nikoleve,“ řekl soudce Kerstorf, „musím vám položit několik otázek týkajících se šetření, jímž jsem byl pověřen.“

„Oč jde, pane?“ zeptal se Nikolev.

„Posaďte se a vyslechněte mne!“

Profesor si sedl na židli proti soudcovu stolu, zatímco major zůstal stát u okna. Rozhovor se brzy změnil ve výslech. „Pane Nikoleve,“ řekl soudce, „nebuďte překvapen, jestliže moje otázky budou mít vztah k vaší osobě a budou se týkat i vašeho soukromého života. Je však třeba, abyste na ně odpovídal bez vytáček v zájmu věci i v zájmu vás samotného.“

Nikolev soudce spíš pozoroval, než mu naslouchal, zůstal několik vteřin bez odpovědi a pak se založenýma rukama se jen uklonil.

Pan Kerstorf měl před sebou protokol z vyšetřování. Rozevřel jej a vážným hlasem řekl:

„Pane Nikoleve, vy jste byl právě několik dní mimo domov.“

„To je pravda, pane.“

„Kdy jste odešel z Rigy?“

„Třináctého ráno.“

„A kdy jste se vrátil?“

„Dnes v noci v jednu hodinu“

„Odešel jste sám?“

„Sám.“

„A vrátil jste se také sám?“

„Sám.“

„Odjel jste tedy třináctého za svítání?“

„Ano,“ odpověděl profesor po jistém zaváhání.

„A zpátky?“

„Přijel jsem obyčejným povozem:“
„Kde jste ten povoz sehnal?“
„Asi padesát verst odtud, na silnici do Rigy.“

„Odjel jste tedy třináctého za svítání?“

„Ano, pane, v šest hodin.“

„Byl jste v poštovním voze sám?“

„Ne. Byl tam ještě jeden cestující.“

„Znal jste ho?“

„Ne.“

„Ale brzy jste se dověděl, že to je bankovní sluha od Johausenů.“

„To je pravda. Ten muž byl dost hovorný a neustále se bavil s průvodčím.“

„Hovořil o soukromých věcech?“

„Jedině.“

„A co říkal?“

„Že jede do Tallinu ve službách pánů Johausenů.“

„Neprojevoval zájem o brzký návrat do Rigy, kde se měl oženit?“

„Ano, pane. Aspoň pokud si vzpomínám, protože jsem věnoval jen malou pozornost hovoru, o který jsem se vůbec nezajímal.“

„Nezajímal?“ vpadl do hovoru major Verder.

„Ne, pane,“ odpověděl profesor a vrhl na majora udivený pohled. „A proč jsem se měl také zajímat o řeči toho člověka?“

„To má právě výslech vysvětlit,“ řekl soudce Kerstorf.

Po této odpovědi se profesor zatvářil zcela nechápavě.

„Neměl Poch u sebe brašnu, jakou obvykle nosívají při svých pochůzkách bankovní sluhové?“ zeptal se soudce.

„To je možné, pane, ale já jsem to nezpozoroval.“

„Nemůžete tedy říci, zdali ji z neopatrnosti neodložil, nebo nepoložil na lavici, nebo neukazoval lidem, kteří se na stanicích přiblížili k povozu?“

„Seděl jsem v koutě zahalen do pláště a většinou jsem s kápí přes hlavu spal, takže jsem neviděl, co můj spolucestující dělá nebo nedělá.“

„Ale průvodčí Broks se o tom vyjadřuje přesněji.“

„Nu, pane soudce, jestli něco potvrzuje, pak je to asi pravda. Já však nemohu popřít nebo potvrdit nic.“

„Vy jste s Pochem nemluvil?“

„Během jízdy ne. Poprvé jsem s ním mluvil až v hostinci po té nehodě s povozem.“

„A to jste celý den seděl v koutě vozu s kápí pečlivě přetaženou přes hlavu?“

„Pečlivě přetaženou? Proč pečlivě, pane?“ zeptal se profesor, který opakoval ono slovo s důrazem.

„Protože se zdá, že jste nechtěl být poznán!“ To se vmísil do výslechu major Verder tónem, v němž zaznělo jasné obvinění.

Profesor Nikolev se spokojil jen se slovy: „Za předpokladu, že jsem chtěl cestovat na zapřenou, mám snad na to právo v Livonsku stejně jako všude jinde.“

„To je výtečné opatření pro případ, když někdo nechce být poznán svědky, s nimiž by mohl být konfrontován,“ řekl major.

V tom byl náznak dalšího vážného podezření, jehož dosah nemohl profesorovi uniknout. Viditelně při těch slovech zbledl.

„Nepopíráte tedy,“ pokračoval soudce, „že toho dne byl vaším cestovním společníkem Poch?“

„Ne, byl-li tehdy se mnou v povoze skutečně ten bankovní sluha.“

„To je víc než jisté,“ řekl major Verder. Soudce Kerstorf pokračoval:

„Cesta pokračovala od stanice ke stanici bez závad... V poledne jste se zastavili na oběd... Sedl jste si při tom stranou. Zdá se, že jste si stále přál zůstat nepoznán. Pak se zas povoz vydal na cestu. Počasí se zhoršilo a spřežení jen s obtížemi vzdorovalo vichřici. A v půl osmé večer došlo k nehodě. Vozu se zlomila přední osa a převrátil se.“

„Pane soudce,“ přerušil úředníka profesor, „mohu se zeptat, proč a z jakého důvodu se mě na to všechno vyptáváte?“

„je to v zájmu spravedlnosti, pane Nikoleve. Když průvodčí Broks zjistil, že povoz na příští stanici nedojede, navrhl vám přenocovat v nedalekém hostinci. Vy sám jste ho na ten hostinec upozornil.“

„Ano, ale byl jsem v něm toho večera poprvé.“

„Budiž! Je však jisté, že jste tam raději přenocoval, než abyste šel s průvodčím a s kočím do Parnu.“

„To je pravda. Šlo však o cestu dvacet verst dlouhou a za strašného nečasu. Zdálo se mi vhodnější jít s bankovním sluhou do hostince.“

„Vy jste ho tedy přemluvil, aby tam šel s vámi?“

„Nepřemlouval jsem ho k ničemu,“ odpověděl profesor. „Byl při nehodě zraněn, myslím, že na noze, a nemohl se pustit takovou dálku do Parnu. Ten hostinec byl pro něho vlastně štěstí...“

„Velké štěstí!“ zvolal major Verder, který neměl Kerstorfovu chladnokrevnost a snadno vybuchl.

Dimitrij Nikolev se otočil a nedokázal potlačit pohrdavé pokrčení ramen.

Pan Kerstorf nechtěl nechat výsledek sklouznout z cesty, po které se vydal, a pospíšil si s dalšími otázkami.

„Průvodčí a kočí odešli do Parnu ve chvíli, kdy vy jste přišel do hostince *U zlomeného kříže*?“

„*U zlomeného kříže*?“ opakoval Nikolev. „Nevěděl jsem, že se to tam tak jmenuje.“

„Když jste tam s Pochem došli, přivítal vás hostinský Krof. Žádal jste pokoj a Poch také. Krof vám nabídl večeři, ale vy jste ji odmítl, zatímco bankovní sluha jídlo přijal.“

„Mně se to tak hodilo ...“

„A také se vám hodilo, pane Nikoleve, odejít brzy ráno a nečekat na návrat průvodčího. To jste také řekl hostinskému Krofovi a šel jste si lehnout.“

„Tak se vše opravdu událo,“ odpověděl profesor s výrazným naznačením, že ho ta série otázek počíná unavovat.

„Váš pokoj byl vlevo od výčepu, kde ještě popíjelo několik Krofových zákazníků, a až na konci stavení...“

„To nevím, pane ... Opakuji vám, že jsem ten hostinec neznal a že jsem se v něm octl poprvé. A nadto byla tma, když jsem tam přišel, a za tmy jsem také odcházel.“

„Aniž jste čekal na průvodčího, to zdůrazňuji,“ řekl soudce Kerstorf. „Aniž jste čekal na průvodčího, který vás měl po opravě vozu dopravit dál.“

„Nečekal jsem na něho,“ prohlásil Nikolev, „protože jsem měl do Parnu necelých dvacet verst.“

„Dobrá. Je známo, že jste se k tomu rozhodl až večer a že jste odcházel ve čtyři ráno.“

Dimitrij Nikolev neodpověděl.

„A teď přišel čas,“ pokračoval soudce Kerstorf, „abych vám položil otázku, v níž snad nebudete vidět nic takového, na co byste nemohl odpovědět“

„Čekám, pane.“

„Z jakého důvodu jste se rozhodl tak náhle a nečekaně odjet na cestu, o níž jste předtím svým žákům nic neřekl, jak nám sdělili.“

Touto otázkou byl profesor velmi zmaten.

„Byly to mé osobní záležitosti,“ řekl.

„Jaké?“

„To nemohu říci.“

„Odmítáte výpověď?“

„Odmítám.“

„Řeknete nám aspoň, kam jste jel z Rigy!“

„Ani to nemohu říci.“

„Zaplatil jste si místo až do Tailinu. Měl jste tedy nějaké jednání v Tailinu?“ Žádná odpověď.

„Myslím, že jste jel spíš do Parnu, když jste nepokládal za nutné čekat v hostinci na opravu vozu.“

Dimitrij Nikolev setrval v mlčení.

„Pokračujme!“ řekl soudce. „Podle výpovědi hostinského jste ke třetí hodině ranní vstal. On vstal ve stejnou dobu. Když jste vyšel z pokoje, zahalen do pláště a se zastřeným obličejem, zeptal se vás Krof, nehcete-li šálek čaje nebo číšku vodky. Vy jste vše odmítl a zaplatil jste za nocleh. Krof pak zdvihl dveřní závoru a odemkl dveře. Vy jste se bez jediného slova pustil po silnici k Parnu. Je v tom, co jsem vám teď říkal, nějaká nepřesnost?“

„Ani jediná, pane.“

„Ptám se vás naposled, zda nám chcete prozradit důvod své cesty? Kam jste vlastně z Rigy jel?“

„Pane Kerstorfe,“ prohlásil Nikolev chladně, „nevím, kam míříte všemi těmi otázkami, ani proč jste si mě sem zavolaal. Přesto jsem vám odpověděl na všechny otázky, na které jsem mohl dát odpověď. Ale na ostatní ne! Předpokládám, že to je moje právo. Dodávám ostatně, že jsem vypovídal naprosto upřímně. Kdybych byl chtěl svou cestu zapřít, a to z důvodů, které mohu posoudit jen já sám, kdybych byl chtěl popřít, že spolucestujícím bankovního sluhy jsem byl já, jak byste mi mohli dokázat, když podle vašeho prohlášení mě neozval ani průvodčí, ani Poch, ani nikdo jiný?“

Soudce si všiml, že profesor uváděl své důvody s dokonalým sebeovládáním, v němž se projevovalo i určité pohrdání. Ale jaké musilo být jeho překvapení, když vyslechl soudcovu námitku.

„Poch a Broks nemohli vědět, kdo jste, pane Nikoleve, ale máme jiného svědka, který vás poznal a který ...“

„Jiného svědka?“

„Ano ... Jeho výpověď si vyslechnete hned.“ A soudce se obrátil k úředníkovi se slovy: „Přiveďte strážmistra Ecka!“

Za chvíli vstoupil strážmistr do kanceláře, po vojensku pozdravil a čekal, až ho soudce Kerstorf osloví.

„Jste policejní strážmistr Eck ze šesté stanice?“ zeptal se soudce..

Strážmistr udal své jméno i hodnost, zatímco Nikolev se na něho díval tak, jako by ho viděl poprvé.

„Byl jste večer 13. dubna v hostinci *U zlomeného kříže*?“ pokračoval soudce.

„Ano, pane soudce, byl jsem tam při návratu od řeky Parnu, kde jsem pátral po uprchlíkovi. Ten nám však unikl tím, že se vrhl do řeky mezi uvolněné ledy.“

Pří této odpovědi se Nikolev neubrnil gestu, které Kerstorfovi neuniklo. Nicméně soudce na to nereagoval a vyzval strážmistra:

„Předněte svou výpověď!“

A strážmistr vypovídal:

„Byl jsem už asi dvě hodiny s jedním policistou v hostinci *U zlomeného kříže* a chystal se k odchodu, když se dveře hostince otevřely. Na prahu se objevili dva muži, zřejmě cestující. Jejich vůz se na silnici polámal a oni hledali útulek v hostinci, zatímco průvodčí a kočí odešli do Parnu pro novou příprěž. Jeden z cestujících byl bankovní sluha Poch z Rigy, kterého jsem už dlouho znal a s kterým jsem asi deset minut hovořil. Druhý cestující se zřejmě snažil zakrýt svoji tvář kápí pláště. Pripadalo mi to podezřelé, a proto jsem chtěl zjistit jeho totožnost...“

„Dělal jste jen svou povinnost, Ecku,“ řekl major Verder.

„Poch byl zraněn na noze,“ pokračoval strážmistr, „a sedl si ke stolu, na který položil brašnu s iniciálami bratří Johausenů. Protože ve výčepu sedělo asi pět nebo šest návštěvníků, doporučil jsem Pochovi, aby svou brašnu příliš neukazoval. Měl ji ostatně připevněnou řetízkem k opasku. Pak jsem zamířil ke dveřím a prohlédl si přitom neznámého, kterého Krof právě odváděl do jeho pokoje. V té chvíli se kápě svezla a já jsem na okamžik zahlédl jeho tvář.“

„A to vám stačilo?“

„Ano, pane soudce.“

„A poznal jste ho?“

„Ano, protože jsem ho několikrát potkal na řížských ulicích.“

„A byl to pan Dimitrij Nikolev?“

„On sám.“

„Zde přítomný?“

„Zde přítomný.“

Profesor naslouchal výpovědi bez přerušení a pak řekl:

„Strážmistr se nemýlil. Věřím, že byl v tom hostinci, když to tvrdí. Jenomže já jsem si ho nevšiml, i když on si všiml mne. Ale stále nechápu, pane soudce, proč jste mě s ním konfrontoval, když jsem sám doznal, že jsem byl té noci v onom hostinci.“

„Dozvíte se to, pane Nikoleve,“ odpověděl soudce. „Ale dříve mi řekněte, zda stále odmítáte udat důvod své cesty.“

„To odmítám.“

„To odmítnutí vám však může způsobit nesnáze.“

„Proč?“

„Protože vaše odpověď by možná zabránila spravedlnosti vydat na vás zatykač pro to, co se stalo oné noci v hostinci *U zlomeného kříže*. Neslyšel jste tam nic podezřelého mezi osmou hodinou večerní a třetí hodinou ranní?“

„Nic jsem neslyšel, protože jsem až do rána spal.“

„Ani při odchodu jste si nevšiml ničeho podezřelého?“

„Ne.“

A Nikolev dodal hlasem, v němž neznělo žádné rozčilení:

„Myslím, že už chápu, pane soudce. Aniž jsem o tom věděl, zapletl jsem se do něčeho, o čem mám teď vypovídat jako svědek.“

„Jako svědek? To ne, pane Nikoleve.“

„Jako obžalovaný!“ vybuchl major Verder.

„Majore,“ řekl přísně soudce, „nepředbíhejte spravedlnost a krotte svůj elán.“ Major musil zmlknout, zatímco Dimitrij Nikolev pokračoval:

„Ach, proto jsem byl k soudu předvolán? A z čeho jsem obviněn?“

„Bankovní sluha Poch byl v noci z 13. na 14. dubna v hostinci *U zlomeného kvize* zavražděn.“

„Ten nešťastník byl zavražděn?“ zvolal Nikolev.

„Ano. A my jsme přesvědčeni, že vrahem je cestující, který spal v pokoji, kde jste spal vy.“

„A protože tím cestujícím jste vy, Dimitriji Nikoleve ...“,“ dodal major Verder.

„Jsem tedy vrah já?“ zvolal profesor, odstrčil židli a mířil ke dveřím, kde stál strážmistr Eck. „Vy to popíráte, Dimitriji Nikoleve?“ řekl soudce a také vstal.

„Jsou věci, které není třeba popírat, protože se popírají samy,“ odpověděl Nikolev.

„Dejte si pozor!“

„Tohle přece nemyslíte vážně!“

„Velmi vážně.“

„Nebudu s vámi diskutovat, pane,“ řekl hrdě profesor. „Ale mohl bych vědět, proč padlo podezření právě jedině na cestujícího, který strávil noc v tom pokoji?“

„Protože na okně toho pokoje,“ pokračoval soudce, se našly stopy zanechané vrahem, který tudy prolézal, aby vnikl do pokoje Pochova, u něhož vypáčil okenici... A protože pohrabáč, kterého k tomu použil, byl nalezen v pokoji toho cestujícího.“

„Jestliže to bylo skutečně zjištěno,“ řekl Nikolev, „pak je velmi podivné.“

A dodal tónem, jako by se ho tato záležitost vůbec netýkala:

„I když připustím, že tato zjištění vedou k domněnce, zločin nebyl spáchán zvenčí, nedokazuje to ještě, že zločin nebyl spáchán až po mém odchodu!“

„Chcete tím nařknout hostinského, proti němuž nepřineslo vyšetřování žádné podezření?“

„Nechci nikoho nařknout, pane Kerstorfe,“ odpověděl ještě hrději Nikolev. „Ale mám právo tvrdit, že jsem poslední, kterého by mohla spravedlnost nařknout z takového zločinu.“

„Ten vrah spáchal ještě krádež,“ řekl major Verder. Peníze, které měl Poch odevzdat v Tallinu, z jeho brašny zmizely.“

„Nu – a co je mi po tom?“ Soudce přerušil slovní půtku obou mužů slovy: „Dimitriji Nikoleve, tvrdíte, že nemůžete prozradit důvod své cesty, ani proč jste opustil hostinec ve čtyři hodiny ráno, ani kam jste pak šel?“

„Na tom trvám.“

„Nuže, pak je spravedlnost oprávněna prohlásit toto: vy jste věděl, že bankovní sluha nese pozoruhodnou částku peněz. Po nehodě povozu, když jste dovedl Pocha do hostince, přišla vám na mysl myšlenka na krádež. Když nastala příznivá chvíle, vylezl jste oknem svého pokoje, vlezl do pokoje Pochova, zavraždil jste ho a okradl. A ráno jste opustil hostinec už ve čtyři hodiny proto, abyste šel ukrýt lup tam ...“

„... kde ho nakonec najdeme,“ doplnil soudce major Verder.

„Naposled vás vyzývám,“ pokračoval soudce, „abyste nám řekl, kam jste z hostince šel.“

„A já naposled odmítám odpověď!“ řekl profesor. „Zatkněte mě, chcete-li ...“

„To ne, pane Nikoleve,“ uzavřel výslech soudce Kerstorf k největšímu překvapení majora Verderera. „Proti vám mluví velmi vážné indicie, ale člověk vašeho postavení, známý naprosto čestným životem, má právo na určité ohledy ... Já zatýkáci rozkaz nepodepíši ... aspoň dosud ne. Jste volný! Zůstaňte však spravedlnosti k dispozici!“

XI

S Á M P R O T I D A V U

Jestliže v Rusku oněch dob se v nějakém soudním případě objevil politický prvek, docházelo brzy k zákroku z nejvyšších míst. To byl i případ Dimitrije Nikoleva. Byl nařčen z vraždy právě v době, kdy ho lotyšská část obyvatelstva přijala za svého kandidáta. Z toho důvodu guvernér baltských gubernií, generál Gorko, zdráhal se vydat souhlas k okamžitému zatčení. Rozhodl se počkat, dokud jsou o profesorově vině ještě nějaké pochybnosti.

A tak toho dne odpoledne, když plukovník Ragenov přinesl generálovi protokol o výslechu, chtěl si s ním generál pohovořit o této trapné záležitosti, o níž bude musit podat zprávu vládě.

Pozorně si celý protokol přečetl a řekl:

„Ať je Dimitrij Nikolev vinen, nebo nevinen, německá strana této situace využije, protože profesor je Lotyš. A my se chceme v obecních volbách opřít právě o něho proti německé šlechtě a velké buržoazii, která je v našich guberniích všemocná – a především v Rize. Ale proti nařčení ze zločinu je obrana nesnadná ...“

„Vaše Excellence má pravdu,“ odpověděl plukovník. Došlo k tomu za nejmrzutějších okolností, když jsou všechny hlavy rozjitřené.“

„Vy věříte v profesorovu vinu, plukovníku?“

„O tom se nemohu vyjádřit, Vaše Excellence, zvláště když bych si velmi přál věřit v jeho nevinu, protože jsem profesora vždy pokládal za muže hodného vši úcty.“

„Ale proč potom odmítá udat důvod své cesty? Z jakých příčin? Kam to jel? Musí mít k mlčení velmi vážný důvod.“

„S nešťastným Pochem ho rozhodně svedla náhoda, Vaše Excellence. Čirou náhodou se octli vedle sebe v poštovním voze, náhodou se dostali i do hostince *U zlomeného kříže*.“

„To jistě, plukovníku, uznávám to. Je to velmi vážná argumentace. Však by se také podezření proti Nikolevovi velmi oslabilo, kdyby se chtěl vyjádřit o své podivné cestě, o níž neřekl ani doma nic.“

„Souhlasím s vámi, ale přesto nelze z jeho mlčení vyvozovat důkaz o jeho vině. I když oné noci v Krofově hostinci byl, nechci a nemohu věřit, že je pachatelem toho zločinu.“

Guvernér vycítil, že plukovník stojí na straně Nikoleově. Ostatně i on sám by přiřkl profesorovi vinu jen po předložení nepopiratelných důkazů. A musilo by to být prokázáno desetkrát, aby tomu uvěřil.

„Musíme však uznat,“ řekl při listování v protokolu, že proti němu stojí vážné podezření. Nepopírá, že byl oné noci v hostinci, nepopírá ani to, že spal v pokoji, kde byly nalezeny čerstvé stopy a u krbu pohrabáč, který umožnil pachateli vniknout do Pochova pokoje...”

„To je pravda,“ řekl plukovník Ragenov. „Všechny tyto okolnosti svědčí o tom, že podezření proti Nikoleovi je oprávněné. Ale celý jeho soukromý život a bezúhonné, čestné chování mluví zas proti jakémukoli nařčení. A nadto, Vaše Excellence, při odjezdu nemohl přece vědět, že s ním pocestuje bankovní sluha od Johausenů velkou peněžní částkou pro tallinského jednatele. Ale kdybychom chtěli připustit, že mu myšlenka na zločin připadla až během cesty při pohledu na brašnu, kterou ten nešťastník nijak neskrýval, muselo by se prokázat, že byl Nikolev v peněžní tísní a potřeboval peníze tak nutně, že neváhal spáchat zločin, aby je mohl ukrást, ale i kdyby to bylo prokázáno, pak čestný život profesora Nikoleva nám nedovolí uvěřit, že by ho potřeba peněz dohnala až k vraždě.“ Všechny tyto důvody musily guvernéra postavit proti domněnce, kterou major Verder a mnoho ostatních pokládali za jistotu. Proto se generál spokojil s odpovědí: „Ať vyšetřování pokračuje. Možná, že další zjištěná svědectví dají obvinění pevnější základy. Musíme důvěřovat soudci Kerstorfovi. Je to neodvislý a neúplatný úředník, který naslouchá jen hlasu svého svědomí a nepodléhá politickým vlivům. Nemohl nařídít profesorovo zatčení bez konzultace se mnou a propustil ho na svobodu. A to je to nejlepší, co mohl udělat. Jestliže se zjistí nové okolnosti, které si to vynutí, budu první, kdo zařídí uvěznit Dimitrije Nikoleva v pevnosti.“ Zatím však městem proběhlo nové vzrušení. Nutno říci, že většina obyvatelstva si myslela, že profesor měl být po výsledku uvězněn. Proto došlo k projevům překvapení a protestům, když lidé viděli profesora odcházet svobodně domů.

Strašná zpráva se teď dostala i do profesorova domu. Ilka se tak dověděla, že otec se ocitl v podezření ze zločinu. Její bratr Ivan se právě vrátil z Tartu. Pohoršení mladého muže přesahovalo všechny meze. Vyprávěl také o scéně, ke které došlo na univerzitě.

„Otec je nevinný,“ zvolal, „a já ještě dokážu toho ničemu Karla ...“

„Ano, je nevinný,“ odpověděla dívka s hrdým zdvižením hlavy. „A kdo by se také odvážil uvěřit v jeho čin? Ani jeho největší nepřítel ne!“

To bylo také mínění důvěrných přátel profesora Nikoleva, doktora Hamina a konzula Delaporta, kteří přispěchali hned po předvolání profesora k vyšetřujícímu soudci.

Jejich přítomnost, jejich povzbuzování a přesvědčení profesorově nevině znamenaly pro sestru a bratra značné ulehčení. Jen stěží se však oběma mužům po dařilo odvrátit sourozence od rozhodnutí navštívit vyšetřujícího soudce.

„Jen tu zůstaňte s námi,“ řekl doktor Hamin. „Bude lepší čekat tady. Nikolev se určitě vrátí zcela ospravedlněn.“

„K čemu je dobré být celý život čestným člověkem, když pak může být vystaven tak strašnému podezření?“ řekla Ilka.

V takovém rozpoložení myslí našel Dimitrij Nikolev svou rodinu, doktora a konzula. A vášně byly už tak roznícené, že cestou domů musil vyslechnout řadu útoků na svou osobu.

Sestra a bratr se mu vrhli do náruče. Pokryl je polibky. Dověděl se pak, jak byl Ivan v Tartu napaden a jak strašnou urážku mu vrhl Karel Johausen do tváře před jeho kamarády. Ivan – nazván synem vraha!

Doktor Hamin a konzul Delaporte stiskli Nikolevovi ruku. Svými slovy a přátelskými projevy protestovali proti strašnému nařčení. Nikdy nepochybovali o profesorově nevině. Všichni zahrnovali profesora projevy upřímné náklonnosti.

Je pochopitelné, že si profesor potřeboval odpočinout nebo zapomenout při práci na tak strašnou zkoušku. Jeho přátelé se s ním proto rozloučili. Ivan odešel s Ilkou do jejího pokoje a Dimitrij Nikolev se zamkl ve své pracovně.

Při odchodu řekl pan Delaporte doktoru Haminovi:

„Lidé jsou pobouřeni, přáteli. I když je profesor nevinný, je nutno najít skutečného pachatele; jinak bude profesor stále terčem útoků svých nepřátel.“

„To mu skutečně hrozí,“ řekl doktor. „Nikdy mi nenapadlo přát si dopadení nějakého zločince, ale teď si to přeji. Pochovy smrti využijí především Johausenové. Ten Karel ani nečekal, až bude Dimitriji vina prokázána, a nazval Ivana synem vraha!“

„A já mám strach,“ dodal pan Delaporte, „že mezi Karlem a Ivanem to tím neskončilo. Znáte přece Ivana. Bude se chtít za otce pomstít.“

„Jen to ne!“ zvolal doktor. „Za současného stavu nesmí provést žádnou nepředloženost! Ach, ta prokletá cesta! Co ho to jen napadlo!“

Stejně se ptali i přátelé a děti Dimitrije Nikoleva, protože profesor svůj odjezd nikomu neobjasnil. Ovšem důvody jeho třídní nepřítomnosti nemohly být nečestné a nečestné nemohly být ani důvody jeho vytrvalého mlčení.

A přece, když nebylo možné připustit, že by se člověk jeho postavení mohl dopustit zločinu, mohlo stačit jediné slovo, které by podezření rozptýlilo. Ale profesor odmítal to slovo vyslovit.

Propuštění Nikoleva po výsledku u soudce Kerstorf a pobouřilo veřejné mínění města, především Němců, jichž tam byla většina. Johausenova rodina s kruhem přátel, šlechta a měšťanstvo, všichni se předháněli v projevech rozhořčení. Všichni vyčítali guvernérovi a plukovníku Ragenovovi přílišnou shovívavost kvůli profesorovu postavení. Každý jiný kromě Lotyše by už byl dávno zavřen na pevnosti ve vězení!

A proč nezacházet s profesorem jako s obyčejným zločincem? Vždyť proti němu nestálo jen obyčejné podezření, ale doložena jistota! A spravedlnost ho nechala na svobodě! Teď by mohl utéci. A jak ho pak postavit před porotu, která by jistě neváhala s odsouzením!

Tak se hovořilo především v bohatých vrstvách obyvatelstva, kde převládal německý živel. Johausenová rodina přímo běsnila proti Nikolevovi, proti vrahovi nešťastného Pocha, ale hlavně proti prostému profesorovi, který se stal politickým protivníkem mocného bankéře. Frank Johausen prohlásil:

„Nikolev skutečně při odjezdu nevěděl, že bude cestovat s Pochem a že Poch ponese nějaké peníze. Ale brzy se to dověděl a po nehodě vozu navrhl přenocování v hostinci *U zlomeného kříže*. To už měl pevný plán bankovního sluhu okrást a necouvl ani před vraždou, aby mohl krádež spáchat. A nechce-li uvést důvody své cesty z Rigy, pak ať aspoň řekne, proč brzy ráno hostinec opustil, proč nečekal na návrat průvodčího! Ať konečně řekne, kam šel a kde strávil ty tři dny své nepřítomnosti! Ale on to neřekne. To by znamenalo přiznat se ke zločinu. Odcházel přece tak spěšně a umíněně skrýval obličej jen proto, aby někde v bezpečí ukryl peníze, které své oběti ukradl.“

A bankéř neváhal vysvětlit i to, proč Dimitrij Nikolev musil nezbytně tu krádež spáchat:

„Profesorova finanční situace je přímo zoufalá. Měl závazky, kterým nemohl dostát. Za tři týdny vyprší splatnost směnky na osmnáct tisíc rublů, které nám dluží. Já pokládám za jisté, že peníze neměl a že si je nemohl nijak opatřit. A jistě věděl, že kdyby mě prosil o odklad, odmítl bych ho.“

Ale právě v tom byl nový strašný důkaz, který se teď připojil k ostatním.

V této aféře, do níž se vmísila i politika, se rozhodl generál Gorko jednat s krajní opatrností. Ač si to veřejné mínění žádalo, nepokládal za nutné podepsat zatykač na profesora. Nenamítal však nic proti domovní prohlídce u Nikolevů.

Soudce Kerstorf, major Verder a strážmistr Eck ji provedli 18. dubna.

Dimitrij Nikolev nechal úředníky jednat s výrazem opovržení. Neprotestoval a na položené otázky odpovídal s pohrdavým chladem. Úředníci prohlédli jeho stůl i skříň, přečetli si všechny papíry, jeho korespondenci i knihu výdajů. Mohli se přesvědčit, že Johausen nepřeháněl tvrzením o profesorově chudobě. Dimitrij žil jen z výdělku za kondice. Ale nebude mu po těchto událostech i tento výdělek znemožněn?

Prohlídka nepřinesla žádný výsledek, který by měl vztah ke krádeži na újmu bratří Johausenů. Ale jak by tomu mohlo být jinak, když podle mínění bankéřů měl Nikolev dost času ukrýt svůj lup v bezpečí na místě, kam se odebral ráno po zločinu. A dá si jistě pozor, by to místo neprozradil.

Bankovky, jejichž čísla si bankéř poznamenal, nebudu jistě – podle mínění bankéře i soudce – použity dříve, dokud jich zloděj nebude moci použít bez nebezpečí. Jistě uplyne určitá doba, než budou dány do oběhu. Mezitím si přátelé Dimitrije Nikoleva ověřili, že rozjitření veřejnosti proti profesorovi se neprojevovalo jen v Rize, ale i na venkově. Německý živel se snažil působit na úřady, aby byl Nikolev uvězněn a postaven před soud. Prostý lid byl ovšem ochoten bránit profesora proti jeho nepřátelům, a to nejen z rasové příbuznosti, ale i z přesvědčení o profesorově nevině. Co ovšem mohli prostí lidé zmoci? S majetkem bratří Johausenů bylo snadnější působit na úřady, přimět je ke krajnosti a přinutit tím i guvernéra k ústupu před pobouřením. Bylo pro něho nebezpečné vzdorovat takovému hnutí.

Uprostřed rozjitřeného města zachovával Dimitrij Nikolev chladnou povýšenost, ač předměstím neustále procházely skupiny německých občanů a prodejná luza, ochotná sloužit každému, kdo jí zaplatí.

Na prosbu profesorových dětí přiměl doktor Hamin Nikoleva, aby nevycházel ven. Na ulici mu hrozilo napadení a možná i ztýrání. Profesor uznal přítelovy důvody s pohrdavým pokrčením ramen. Stal se ještě nesdílňejším než dříve a dlouhé denní hodiny trávil ve své pracovně. Ztratil teď všechny kondice. Byl zamlklý, nerad s někým hovořil a ani slovem se nezmiňoval o nařčení, jehož byl předmětem. Jeho duševní stav se zcela změnil. Děti i přátelé tím byli právem znepokojeni. Doktor Hamin, jehož přátelství hraničilo až se sebeobětováním, věnoval dětem všechnen volný čas, který mu v jeho povolání zbýval. Pan Delaporte a několik dalších přátel přicházeli každý večer do domu, kam často vnikal nenávislný křik ulice. Dům byl také na příkaz plukovníka Ragenova neustále strážěn.

Byly to smutné večery, kterých se však Dimitrij Nikolev nezúčastňoval.

Ivan na návrat do Tartu už samozřejmě nepomýšlel. Za jak žalostných okolností by se byl také na univerzitě objevil! Jak by ho asi přijali studenti, dokonce i ti z jeho druhů, kteří mu až dosud projevovali své přátelství? Patrně by ho nechránil ani Godin, kdyby všichni ostatní podlehli veřejnému mínění. A jak by asi trpěl přítomností Karla Johausena!

„Ach, ten Karel!“ říkal Ivan doktoru Haminovi. „Můj otec je přece nevinen. Dopadení skutečného vraha jeho nevinu dokáže. Ale ať bude vrah dopaden, nebo nebude, přinutím Karla, aby mi za urážku zaplatil. A proč bych měl ještě čekat?“

Doktor Hamin jen s obtížemi mladého muže uklidnil. „Nebud’ netrpělivý, Ivane,“ radil mu. „Jen žádnou nepředloženost! Až přijde čas, budu já první, kdo ti řekne, abys konal svou povinnost.“

Ivan však byl tvrdohlavý, a nebýt sestřina naléhání, byl by provedl něco, co by bylo celou věc jen zhoršilo.

Večer po návratu do Rigy, když přišel od výsledku domů, zeptal se Nikolev po odchodu přátel Ilky, zda nepřišel nějaký dopis.

Listonoš však přinesl jen noviny, obhajující zájmy Lotyšů a Estonců.

Nazítří čekal profesor v době roznášky pošty listonoše na prahu domu. Předměstí bylo v té době ještě prázdné. Před domem se procházelo jen několik policejních agentů.

Ilka otce zaslechla a vyšla za ním ven. „Čekáš na listonoše?“ zeptala se.

„Ano,“ odpověděl Nikolev. „Zdá se, že se dnes nějak opozdil.“

Ba ne, otče, je na něho ještě moc brzy. Ale je velmi chladno ... Měl bys jít raději domů ... Čekáš nějaký dopis?“

„Ano, Ilko. Ale stojíš tu se mnou zbytečně. Vrať se domů!“

Podle jeho rozpaků bylo zřejmé, že mu Ilčina přítomnost vadí.

V tomto okamžiku se objevil listonoš. Neměl však pro profesora žádný dopis, což Nikoleva viditelně rozmrzelo.

Večer a druhý den vyhlížel profesor před domem stejně, ale listonoš minul jeho dům bez zastavení. Od koho čekal Nikolev dopis a jakou důležitost mu přikládal? Týkal se snad jeho cesty, při níž došlo k té strašné události? Nikomu to nevysvětlil.

Toho rána v osm hodin přišli spěšně doktor Hamin a pan Delaporte. Ptali se po Ivanovi a Ilce. Přišli jim oznámit, že toho dne bude Pochův pohřeb. Obávali se, že dojde k výtržnostem proti Nikolevovi. Radili učinit nějaká opatření.

Od pohněvaných bratří Johausenů se dalo opravdu čekat vše. Rozhodli se zařídit Pochův pohřeb s největší pompou. Chtěli tím projevit vděčnost věrnému sluhovi, který jim sloužil třicet let. Budiž! Bylo však zřejmé, že v tom viděli i příležitost k dalšímu pobouření veřejného mínění.

Guvernér by byl asi udělal lépe, kdyby byl tuto manifestaci zakázal, zvláště když na ni upozorňovaly všechny německé noviny. Jenomže zásah úřadů by byl za tohoto stavu vyvolal mocné pobouření. Zdálo se vhodnější udělat všechna opatření, aby se profesorův dům nestal předmětem útoků.

Takové opatření bylo tím nutnější, že pohřební průvod musil jít na řížský hřbitov kolem profesorova domu. To byla nešťastná okolnost, která mohla přivodit nebezpečnou akci rozvášněného davu.

Za tohoto stavu radil doktor Hamin, aby se o tom Nikolevovi nic neříkalo. Pobýval ve své pracovně a dolů scházel jen k jídlu. Přátelé mu chtěli ušetřit mnohou trpkou chvíli a ochránit ho před hrozícím nebezpečím.

Snídaně, k níž Ilka pozvala doktora Hamina a konzula, proběhla v tichu. O odpoledním pohřbu nepadlo ani slovo. Přesto se všichni několikrát zachvěli při pokřiku, který vnikal do domu z ulice. Zdálo se, že jen profesor nic nevnímá. Po snídani sevřel všem ruce a vrátil se do své pracovny.

Ivan a Ilka, doktor a konzul zůstali v jídelně. Bylo to sklíčené čekání a tíživé ticho, rušené jen hlukem a spíláním davu.

Možná že by bylo rozumnější ochránit profesora před davem jeho uvězněním. Je-li nevinný, nebyla by jeho nevina o nic méně průkaznější, kdyby byl zavřen v pevnosti. A kdo ví, zda v této chvíli na to plukovník i guvernér v zájmu samotného Nikoleva nepomýšleli!

V půl druhé křik vzrostl. Na začátku ulice se objevil pohřební průvod. Dům se otřásl zuřivým křikem. K nejvyšší hrůze syna a dcery opustil profesor svou pracovnu a sestoupil do jídelny.

„Co se to děje?“ zeptal se.

„Jdi nahoru, Dimitriji,“ řekl mu rychle doktor Hamin. „To je pohřeb nešťastného Pocha.“

„Toho, kterého jsem zavraždil?“ zeptal se chladně profesor.

„Jdi nahoru, prosím tě!“

„Otče!“ zvolali naléhavým hlasem Ilka a Ivan. Dimitrij Nikolev v nepopsatelném vzrušení nikoho neposlouchal, zamířil k oknu jídelny a chtěl je otevřít. „To neuděláš!“ zvolal doktor. „To by bylo šílenství!“

„A přece otevřu!“

A než mu v tom mohli zabránit, okno se otevřelo a v něm se objevil profesor.

Dav na to reagoval hrůzným pokřikem.

V tom okamžiku došel průvod k domu. Za rakví kráčela ve vdovském šatě Pochova nevěsta. Za ní šli oba Johausenové, zaměstnanci jejich banky, přátelé a političtí přívrženci bankéřů, využívající pohřbu jako záminky k demonstraci.

Průvod se před domem zastavil a z jeho řad se ozývaly výkřiky a hrozby smrtí.

Plukovník Ragenov a major Verder se zúčastnili pohřbu s policejním oddílem. Ale byly obavy, že strážmistr Eck a jeho lidé budou proti rozpoutaným vášním bezmocní.

Když se Dimitrij Nikolev objevil u okna, dav na něho řval: „Smrt vrahovi! Smrt vrahovi!“

Profesor se založenýma rukama a s hrdě vztyčenou hlavou, nehybný jako socha Pohrdání, neřekl jediné slovo. Obě jeho děti, doktor Hamin a konzul Delaporte mu stáli aspoň po boku, když nemohli jeho nepředloženosti zabránit.

Průvod se vydal znovu na cestu středem sběhu lidí. Ti největší zuřivci se vrhli k domovním dveřím a pokoušeli se je vyrazit.

Plukovník, major a policisté je přispěchali vytlačit. Jasně pochopili, že profesorův život mohou zachránit jen jeho uvězněním.

Přes úsilí četnictva byl dům už málem zaplaven lidmi, když tu se z davu vynořil muž, přiběhl ke dveřím a postavil se před ně.

„Zadržte, nešťastníci!“ zvolal hlasem, kterým přehlušil řev davu.

Všichni zaraženě ustoupili před jeho velitelským tónem. Frank Johausen proti němu vystoupil s otázkou: „Kdo jste?“

„Ano, kdo jste?“ opakoval major Verder. „Jsem vyhnanec, kterého Dimitrij Nikolev zachránil za cenu vlastní cti a který teď přichází, aby mu za stejnou cenu zachránil jeho ztracenou čest.“

„Vaše jméno?“ zeptal se plukovník Ragenov.

„Vladimír Ivanov.“

XII

V L A D I M Í R I V A N O V

Víme už, za jakých okolností se uprchlíku ze Sibíře dařilo dosáhnout města Parnu. Tam se však octl bez prostředků. Napsal proto Dimitriji Nikolevovi. Profesor se ihned vydal na cestu, aby odevzdal synovi peníze, které mu odkázal otec. Nikolev nechtěl o své cestě říci předem ani přátelům, ani dceři, protože se potřeboval napřed přesvědčit, je-li Vladimír skutečně v Parnu. Po návratu mlčel dál, protože vyhnanec ho prosil, aby Ilce nic neříkal, dokud nedostane od něho zprávu, že Vladimír je už v bezpečí cizině.

Proto Dimitrij Nikolev opustil Rigu tajně. Ač si zakoupil jízdenku až do Tallinu, aby neprozradil skutečný cíl své cesty, chystal se opustit poštovní vůz v Parnu, tam měl dojet večer. Nebýt nehody vozu, byla by cesta skončila v nejlepším pořádku. Ale neblahý souběh událostí Nikolevův plán zhatil, profesor musel strávit noc v hostinci *U zlomeného kříže* bankovním sluhou Pochem. Ráno odešel ve čtyři hodiny do Parnu, což bylo výhodnější než čekat do rána na průvodčího ... Ale teď byl nařčen z vraždy svého cestovního společníka!

Když Dimitrij Nikolev vyšel z hostince, byla ještě noc profesor doufal, že si ho nikdo nevšimne, a zamířil po silnici do Parnu. Po dvou hodinách dorazil rychlou chůzí do města a hned se odebral do hostince, kde byl ubytován pod falešným jménem Vladimír Ivanov. Jaká to byla radost ze shledání po tolika letech a po tolika prožitých nebezpečích! A nesešel se tu snad otec se synem? Nikolev odevzdal Vladimírovi brašnu s celým jeho jménem a přál si být přítomen Vladimírovu nalodění. Zůstal proto dva dny s uprchlíkem. Ale loď, s níž Vladimír Ivanov počítal, se s odplutím opozdila. Dimitrij Nikolev už nemohl pobyt v Parnu déle prodlužovat a vrátil se do Rigy. Mladý vyhnanec ho prosil, aby Ilce tlumočil jeho nejněžnější pozdravy, ale žádal ho, aby to dívce neříkal, dokud on nebude v bezpečí před obávanou ruskou policií. Jakmile bude jeho svoboda zajištěna, napíše jí! A pak by se mohl profesor s Ilkou vydat za ním.

Nikolev Vladimíra objal, opustil Parnu a v noci ze 16. na 17. dubna se vrátil do Rigy, nemaje nejmenší tušení, jaké podezření tam na něm ulpí.

Teď se všichni dověděli, kdo tím psancem je a proč přišel do Rigy. Dveře Nikolevova domu se otevřely a Vladimír Ivanov padl do Nikolevovy náruče. Pak objal svou snoubenku i Ivana, sevřel všechny podávané ruce a k plukovníkovi Ragenovovi a majoru Verderovi prohlásil:

„Když jsem se v Parnu dověděl, jaký zločin je přičítán profesoru Nikolevovi, když jsem slyšel, že je nařčen z vraždy v hostinci *U zlomeného kříže*, když noviny napsaly, že odmítl udat důvod své cesty, ač stačilo jediné slovo, aby byl rázem zproštěn podezření, když jsem pochopil, že to tají jen proto, aby mě neprozradil, neváhal jsem. Pokládal jsem za svou povinnost opustit Parnu. A tady jsem!“

Pak se obrátil k Nikolevovi:

„To, co jsi udělal pro mně, Dimitriji Nikoleve, jako přítel Ivana Ivanova, mého otce, a jako můj druhý otec, to jsem chtěl udělat já pro tebe..“

„A neudělal jsi dobře, Vladimíre. Neudělal jsi dobře. Já jsem nevinný, nemám se čeho bát a ničeho se také nebojím. Má nevina bude co nevidět prokázána.“

„Opravdu jsem neudělal dobře, Ilko?“ obrátil se Vladimír k dívce.

„Neodpovídej, děvče!“ řekl Nikolev. „Nemůžeš přece rozhodovat o svém otci a o svém snoubenci. Vážím si tě, Vladimíre, pro to, cos udělal, ale musím tě za to pokárat. Měl jsi mít víc rozumu a pochopit, že by bylo lepší dostat se do bezpečí. Odtud jsi mi mohl napsat a já bych po obdržení tvého dopisu promluvil, byl bych udal důvod své cesty. Nemohl jsi ještě několik dní vydržet tvrdou zkoušku, dokud bys nebyl mimo nebezpečí?“

„Otče,“ zvolala Ilka pevným hlasem, „musíš přece jen vyslechnout mou odpověď. Ať se tu stane cokoli, Vladimír jednal správně. A mně nebude ani celý život stačit, abych mu mohla za to zaplatit svou vděčností.“

„Děkuji, Ilko, děkuji!“ zvolal Vladimír. „Jsem už teď odměněn, protože jsem mohl ušetřit vašeho otce dalšího zhanobení.“

Je známo, jak rychle – někdy až nelogicky – se mění názor davu a veřejné mínění. Tak tomu bylo i v tomto případě. Pobouření opadlo. Nikdo se už nepokoušel vniknout do profesorova domu, policie už nemusela chránit profesora před zuřivostí výtržníků.

Zbývalo však vyřídit záležitost Vladimíra Ivanova. Přestože ho šlechtná povaha a smysl pro povinnost přivedly do Rigy, zůstával stále politickým odsouzencem, uprchlíkem ze sibiřských dolů.

Proto mu plukovník Ragenov řekl tónem, z něhož vyznívala jakási shovívavost:

„Vladimíre Ivanové, vrátil jste se bez dovolení z vyhnanství a já o tom musím podat zprávu guvernérovi. Půjdu teď ke generálu Gorkovi. Pokud se nevrátím, nevidím v tom nic nepatřičného, nechám-li vás v tomto domě, dáte-li mi čestné slovo, že se nepokusíte o útěk.“

„To slovo vám dávám, pane plukovníku,“ odpověděl Vladimír.

Plukovník Ragenov nechal Ecka i s jeho lidmi střežit ulici a odešel.

Je zbytečné líčit dojetí, s jakým si Ilka, Ivan a Vladimír otevřeli svá srdce. Doktor Hamin a pan Delaporte opustili. Profesorova rodina prožívala štěstí, jaké už dlouho nezažila. Všichni se na sebe dojatě dívali, hovořili, smlouvali plány do budoucna. Zapomněli na Vladimírovu situaci, na jeho odsouzení i na důsledky jeho útěku, které mohou být strašné ...

Za hodinu se vrátil plukovník Ragenov a řekl Vladimírovi:

„Na rozkaz generála Gorka se odeberete do řížské pevnosti a vyčkáte instrukce, které dostaneme z Petrohradu.“

Jsem připraven, pane plukovníku,“ odpověděl Vladimír Ivanov. „Sbohem, otče, sbohem, bratře, sbohem, Ilko..“

„Ne, řekni, sbohem, ženo“, opravila ho dívka. Nastalo nové odloučení. Jak dlouho potrvá?

Od toho dne se zájem veřejnosti přenesl od neuzavřeného případu profesora na uprchlíka, který neváhal obětovat svobodu a možná i život, protože byl odsouzen za zločin politický. Jeho chování bylo nutno obdivovat, ať už si kdo myslel o Nikolevovi cokoli. V obou táborech oceňovali lidé – především ženy – šlechtnost, která vedla Vladimíra Ivanova k jeho činu. A pak tu byly dojímavé prvky jeho života a láska k Ilce Nikolevové i jejich kruté rozloučení ve chvíli, kdy mohlo dojít ke spojení. Jak teď budou znít carovy rozkazy? Bude uprchlík poslán

zpět na Sibiř, odkud utekl za cenu tolika utrpení a nebezpečí? Nebude jeho snoubenka po chvilkovém štěstí odsouzena k věčnému pláči? Dostane Vladimír po opuštění řížského vězení milost pro své šlechetné chování, nebo nastoupí znovu cestu do vyhnanství?

Bylo by však omylem, kdyby si někdo myslel, že nečekaný zásah Vladimíra Ivanova vzbudí ve všech hlavách přesvědčení o Nikolevově nevině. V Rize zamořené germánským duchem se to stát nemohlo. Především vyšší třídy obyvatel nemohly snést myšlenku, že by profesor Nikolev, bojovník za zájmy Lotyšů a Estonců, byl naráz zproštěn obvinění. Jejich noviny nepřestávaly vyjadřovat své pochyby a nevíru. A Pochův vrah stále ještě nebyl dopaden! Byla zde oběť volající po pomstě – a volala především ústy nenávisných a neústupných nepřátel původního obyvatelstva.

Dům bratří Johausenů byl ohniskem veškeré nenávisti, ohniskem, které nesmělo vyhasnout.

Z tohoto prostředí vyšlo rozhodnutí protestovat proti úředníkům, kteří nejednali s patřičným důrazem. Nenávistníci neváhali prohlašovat, že úřady jednaly pod tlakem shora. Což nebyl Dimitrij Nikolev z toho případu vyloučen? Dá se tvrdit, že jeho nevina je pro všechny nepochybná? Vyvrátil snad příchod Vladimíra Ivanova všechny důkazy zjištěné vyšetřováním?

Frank Johausen shrnul teď mínění četných lidí, především těch, kteří nehodlali svou oběť pustit.

„Teď známe důvod Nikolevovy cesty. Chtěl se sejít s Vladimírem Ivanovem. Bud' si! Opustil ve čtyři hodiny ráno hostinec a odešel do Parnu. Dobrá! Ale přesto vše strávil noc z 13. na 14. dubna v hostinci *U zlomeného kříže*. A té noci byl Poch zavražděn a okraden. A mohl být vrahem někdo jiný než cestující, který spal v pokoji, kde se našel nástroj sloužící k vypáčení okna Pochova pokoje? A nebyl tím cestujícím Dimitrij Nikolev?

Na takto položené otázky byla možná jen kladná odpověď. Ale bankéřovy otázky mohly být formovány i takto:

Nemohl být zločin spáchán někým zvenčí? Nemohl být vrahem sám hostinský Krof? Nemohlo být pro něho velmi snadné zabít Pocha před nebo po profesorově odchodu? Nevěděl snad Krof, že bankovní sluha má v brašně pozoruhodnou částku?

Na to odpovídalo vyšetřování tím, že proti hostinskému nebylo žádné podezření, ač to nebyla odpověď příliš průkazná. Na druhé straně spravedlnost neodmítala připustit, že pachatelem vraždy mohl být i nějaký zločinec z tlupy, která se už delší dobu potloukala severními oblastmi Lotyšska a Estonska.

To bylo mínění plukovníka Ragenova, který o tom druhý den ráno mluvil s majorem Verderem, i když se s ním jako obvykle v názoru neshodl.

„Vy věříte, majore,“ řekl mu, „že by byl profesor Nikolev vylezl v noci ze svého pokoje, aby druhým oknem vlezl do pokoje Pochova? To se mi zdá příliš hypotetické.“

„A co ty stopy?“ namítl major.

„Stopy? Musili bychom především vědět, zda to byly stopy čerstvé. A to dokázáno není. Hostinec *U zlomeného kříže* stojí o samotě při silnici a lze dobře připustit, že té nebo jiné noci se pokoušel nějaký flákač okno vysadit...“

„Připomínám vám však, pane plukovníku, že vrah musil nezbytně vědět, že tam je co ukrást... a to právě Nikolev věděl.“

„Ale to věděli i jiní,“ namítl živě plukovník, „protože Poch byl natolik neopatrný, že o tom žvanil, a dokonce i ukazoval brašnu. Nevěděli to snad také Krof a Broks, průvodčí i všichni kočí, kteří se na stanicích střídali? A to nepočítám venkovany a dřevorubce ve výčepu, kteří tam právě seděli v době, kdy Nikolev s bankovním sluhou otevřeli dveře hostince.“

Tyto argumenty měly jistě svou váhu. Podezření nelpělo tedy jen na Dimitriji Nikolevovi. Ale u profesora se muselo ještě dokázat, že byl ve finanční tísní, z níž se mohl dostat jen krádeží a vraždou.

Major se však nechtěl vzdát a vyvozoval ze všeho jen profesorovu vinu.

„A já zas z toho vyvozuji,“ řekl plukovník, „že Němci jsou vždycky Němci.“

„Stejně jako Lotyši jsou vždycky Lotyši,“ odsekl mu major.

„Nechme tedy soudce Kerstorfa pokračovat ve vyšetřování,“ uzavřel debatu plukovník Ragenov. „Až bude případ celý vyšetřen, bude teprve čas na hádky pro a proti.“

Soudce, bez ohledu na vášním podléhající veřejné mínění ovlivněné současnou politickou situací, vedl vyšetřování neobyčejně pečlivě. Věděl teď vše, co profesor odmítal prozradit. Znal důvod jeho cesty a to vše v něm zpevňovalo přesvědčení o profesorově nevině. Ale kdo potom byl pachatelem zločinu! Soudce si předvolal řadu svědků, mezi nimi i kočího, který řídil spřežení mezi Rigou a Parnu. Zavolal si i sedláky a dřevorubce, kteří tehdy popíjeli při Pochově příchodu v hostinci. Prostě všechny, kteří věděli o důvodu cesty bankovního sluhy do Tallinu. Ničím však nemohl odůvodnit podezření proti některému z nich.

Několikrát vyslechl i průvodčího Brokse. Ten znal lip ze všech Pochovu situaci a věděl, že sluha vez značnou částku peněz. Ani ten statečný muž však nemohl vzbudit ničím podezření. Po nehodě odešel s kočím do Parnu a přespal ve staničním hostinci. O tom nebylo pochyb. Pro tak dokonalé alibi nemohl být do věci vtahován.

Soudce musel také zavrhnout podezření na nějakého pachatele zvenčí. Jak by také nějaký silniční pobuda mohl mít vztah k bankovnímu sluhovi. Jak by mu mohlo napadnout Pocha okrást? Ledaže by měl z nějakého pramene zprávu o Pochově poslání. Pak by byl mohl poštovní vůz sledovat a využít nehody, po níž se Poch uchýlil do hostince *U zlomeného kříže*.

Jedině taková domněnka byla přijatelná, ale celkem bylo pravděpodobnější, že zločin spáchal někdo z lidí, kteří strávili v hostinci noc. Ale to byli jen dva muži: hostinský a Dimitrij Nikolev.

Od chvíle zločinu neopustil Krof hostinec, kde byl hlídán policisty. Několikrát byl předveden před vyšetřujícího soudce a podroben dlouhému výslechu. Ale ani v jeho chování, ani ve výpovědích nebylo nic, co by mohlo vést k podezření. Nadto byl hostinský sám přesvědčen, že vrahem je Dimitrij Nikolev, protože měl ke zločinu nejjednodušší cestu.

Od uvěznění Vladimíra Ivanova na pevnosti uplynuly čtyři dny.

Ve shodě s příkazem guvernéra byla vězni přidělena samostatná cela. Strážci s ním zacházeli se všemi ohledy, které si zasloužily jeho situace a chování. Generál Gorko nepochyboval, že jeho opatření bude schváleno nejvyššími místy bez ohledu na výsledek řešení Ivanovovy záležitosti.

Zdraví Dimitrije Nikoleva bylo touto aférou vážně ohroženo. Profesor setrval neustále ve svém pokoji a nemohl Ivanova navštěvovat tak, jak by byl chtěl. Jinak byl Nikolevově rodině a jejich přátelům vstup do vězení povolen. Ilka s Ivanem chodili denně do pevnosti, kde s Vladimírem dlouho hovořili o možnostech, z nichž všechna naděje ještě nezmizela. Ano, bratr i sestra věřili, chtěli věřit, že car projeví svou velkodušnost. Vladimír a Ilka už nebudou odděleni několika tisíci verst doživotním odsouzením, které je ještě horší než sebevětší vzdálenost. Snad budou moci oba mladí lidé uzavřít za několik týdnů sňatek, dostane-li Vladimír od cara milost. Guvernér už také odeslal příslušnou zprávu. Zvláštní situace Dimitrije Nikoleva, blízké volby, v nichž bude profesor čelit německému živlu, snahy vlády o potlačení germanizačního procesu ve správě baltských gubernií, to vše mohlo přivodit úplné zrušení uprchlíkova trestu.

Dne 24. dubna se Ivan rozloučil s Ivanovem, s otcem i se sestrou a odjel z Rigy zpět na univerzitu v Tartu. Tam, kde byl nazván synem vraha, se chtěl vrátit s čelem hrdě vztyčeným.

Je zbytečné popisovat přijetí, které mu připravili kamarádi, především nejohavnivější z nich – Godin. Ovšem jiní studenti, vedení Karlem Johausenem, nesložili vůbec zbraně. Zdálo se, že to musí skončit novou srážkou.

A k té také došlo hned nazítří po Ivanově návratu.

Ivan žádal Karla o satisfakci za ono napadení. Karel odmítl se bít a urážku znovu opakoval. Ivan ho udeřil do tváře. Došlo k nezbytnému souboji a Ivan v něm Karla vážně zranil.

Lze si představit to pozdvižení v Rize, když tam došla o souboji zpráva. Pan a paní Johausenovi okamžitě odjeli, aby o syna pečovali. Ale s jakou zuřivostí vzplane po jejich návratu boj mezi smrtelnými nepřáteli!

Po pěti dnech došla z Petrohradu odpověď týkající se Vladimíra Ivanova.

Uprchlík ze sibiřských dolů dostal milost a byl ihned propuštěn na svobodu.

DRUHÁ PROHLÍDKA HOSTINCE

Milost Vladimíru Ivanovovi vyvolala obrovské vzrušení nejen v Rize, ale v celé gubernii. Všichni v tom viděli úmysl vlády projevit se příznivě vůči protiněmeckým tendencím. Příslušníci prostých vrstev obyvatelstva jásal, ale šlechta a buržoazie odsuzovaly carskou milost, která mohla po Vladimíru Ivanovovi přejít i na Dimitrije Nikoleva. Ovšem šlechtetnost uprchlíka, který se sám vydal úřadům, si tu milost zasloužila. A s ní i úplnou rehabilitaci, nabytí všech občanských práv, kterých byl pro politický přečin zbaven. Nebyl v tom však také protest proti obvinění profesora, člověka až dosud bezúhonného a čestného, a nadto vybraného za kandidáta do příštích voleb?

Tak byl aspoň carský akt posuzován a generál Gorko nijak neskrýval v této věci své mínění.

Vladimír Ivanov opustil řížskou pevnost ve společnosti plukovníka Ragenova, který mu přišel přečíst carský rozkaz. Vladimír odešel ihned k Dimitriji Nikolevovi, kde profesor s dcerou vyslechli radostnou zprávu z jeho úst.

Nelze si představit tu vlnu radosti a vděčnosti, která zaplavila skromný dům, kam se konečně vrátilo štěstí!

Večer zasedli k čaji nejdůvěrnější přátelé Dimitrije a Vladimíra. A jak se všem rozbušila srdce a jakou radost projevili, když Ilka prostě řekla:

„Chcete-li, Vladimíre, stanu se vaší ženou.“

Svatba se měla konat za šest týdnů a pro Vladimíra byl i upraven pokoj v přízemí domu. Majetek obou snoubenců byl známý. Ilka neměla nic a Nikolev také ještě neprozradil svůj závazek vůči bance bratří Johausenů ve věci otcova dluhu. Úpornou šetrností už značnou část zaplatil a doufal, že zaplatí i zbytek. Proto dětem nic neřekl a ony také nevěděly, že za čtrnáct dní má otec zaplatit poslední splátku ve výši patnácti tisíc rublů. Teď jim to však musil prozradit. Vladimír se měl dovědět o znepokojivém nebezpečí, které hrozí celé rodině. Jeho city k Ilce se tím samozřejmě nemohly změnit. On sám s penězi, které mu odevdzal Dimitrij Nikolev, nějaký čas vydrží a pak si pomocí své energie a inteligence zajistí budoucnost.

Jestliže Nikolevova rodina byla teď šťastná, šťastnější než mohla kdy doufat, jaký to rozdíl v rodině Johausenově! Tam sice mohli doufat, že v důsledku péče a času budou moci převézt Karla do Rigy. Ale v zápase proti profesorovi, kterého už bankéř viděl zničeného, se mu zdálo vítězství unikat. Strašné zbraně, jichž bankéř ve své nenávisti neváhal užít, se mu teď lámaly v rukou. Ke zničení politického protivníka zbýval už bankéři jen profesorův závazek, dluh, který Nikolev nebude mocí zřejmě splatit.

Bylo také jisté, že veřejné mínění – u lidí nestranných a soudících podle holých faktů – přestávalo věřit v oprávněnost profesorova nařčení. Obracelo se teď spíš k majiteli hostince *U zlomeného kříže*.

A jestliže se vyloučil zásah zločince zvenčí, muselo se podezření upnout nezbytně na Krofa. Mluvily jeho předešlé výpovědi pro nebo proti? Popravdě řečeno, nebyl hostinský ani dobrý, ani zlý. Měl pověst hrubého a ziskuchtivého muže. Byl nesdílný, mlčenlivý, žil sám, bez rodiny, v osamělém hostinci navštěvovaném jen sedláky a dřevorubci. Jeho otec a matka byli německého původu. Dům a dvůr bylo jediné, co po nich syn zdědil, a cena celého majetku nedosahovala jistě ani tisíce rublů. Krof tam žil svobodný, bez služebnictva, dělal si všechno sám a odcházel jen tehdy, když potřeboval v Parnu doplnit své zásoby.

Soudce Kerstorf choval proti hostinskému jisté podezření. Bylo to podezření oprávněné? A nechtěl je hostinský rozptýlit tím, že je přenášel na cestujícího, který přišel s Pochem? Neudělal ty otisky na okně on sám, nepoložil pohrabáč ke krbu on, když s ním vypáčil okno? Nespáchal vraždu on sám, buď před, nebo po odchodu Dimitrije Nikoleva, na něhož musilo padnout po Krofově opatrném postupu podezření spravedlnosti? Není to nová stopa, kterou je nutno sledovat? A nepovede při opatrném postupu k cíli?

Ostatně od chvíle, kdy po příchodu Vladimíra Ivanova byl Dimitrij Nikolev zbaven podezření, musil se Krof obávat, že jeho situace se zhorší. Soudce potřeboval stůj co stůj najít vraha. Nebude tím pátrání zaměřeno právě k hostinskému?

Vladimír Ivanov a doktor Hamin o tom často hovořili. Chápali, že jediná možnost jak zavřít ústa Johausenům a jejich přívržencům je nejen zatknout vraha, ale i vydat soudu a odsouzení.

Zatímco Dimitrij Nikolev, z aféry zdánlivě vyloučený, se tím nechtěl už zabývat a nemluvil o tom, jeho přátelé neustávali vykonávat nátlak na vyšetřování a pomáhat mu svými poznatky sbíranými na všech stranách, Projevovali tak důrazně podezření proti hostinskému, že pan Kerstorf a plukovník Ragenov se pod tlakem veřejného mínění rozhodli provést novou prohlídku hostince *U zlomeného kříže*.

Došlo k ní 5. května. Soudce Kerstorf, major Verder a strážmistr Eck odjeli večer a do hostince přijeli brzy ráno.

Policisté hlídající dům jim nehlásili nic zvláštního. Krof návštěvu úředníků očekával a dal se jim horlivě k dispozici.

„Pane soudce,“ řekl, „vím, že mě lidé chtějí do toho namočit. Já však doufám, že tentokráte odtud odjedete s přesvědčením o mé nevině.“

„To uvidíme,“ řekl pan Kerstorf. „Začněme!“

„Kde?“ zeptal se hostinský. „V pokoji cestujícího, od něhož máte klíč?“

„Ne,“ odpověděl soudce.

„Chcete si prohlédnout celý dům?“ zeptal se major Verder.

„Ano, majore.“

„Já si myslím, pane Kerstorfe, že je-li tu nějaká stopa, pak jediné v pokoji Dimitrije Nikoleva.“

Tato připomínka dokazovala, že major nepochyboval o profesorově vině a tím i o naprosté nevině hostinského. Nic nemohlo zvrátit jeho přesvědčení opírající se o dedukci, že vrahem je onen cestující a tím cestujícím byl Dimitrij Nikolev. A na tom trval.

„Veďte nás!“ nařídil soudce Krofovi.

Krof poslechl s ochotou, která svědčila v jeho prospěch.

Prostor zahrady a přístřešků byl prohlédnut policisty pod Eckovým vedením a za přítomnosti soudce a majora. Zvlášť zahradu prohlédli pečlivě, u paty každého stromu, na záhonech i podle živého plotu. Jestliže Krof někde zakopal výtěžek lupu, pak bylo důležité to místo najít.

Průzkum však byl bezvýsledný. Ve skříni svého pokoje měl hostinský jen několik set dvaceti, pětadvaceti, deseti, pěti, tří a jednorublovek. Dohromady mnohem méně, než obsahovala brašna bankovního sluhy.

Major Verder si vzal soudce stranou a řekl mu:

„Nezapomínejte, pane Kerstorfe, že Krof od chvíle zločinu neopustil hostinec bez doprovodu, protože policie sem přišla tehdy hned ráno.“

„To vím,“ odpověděl soudce, „ale před příchodem policie a po Nikolevově odchodu byl hostinský několik hodin sám.“

„Ale sám vidíte, že jsme nenašli nic podezřelého!“

„Opravdu nic... až dosud. Ale prohlídka ještě neskončila. Máte klíče od obou pokojů, majore?“

„Ano, pane Kerstorfe.“

Klíče byly uloženy na policii a major je teď vytáhl z kapsy.

Dveře pokoje, v němž byl bankovní sluha zavražděn, se otevřely. Místnost byla ve stavu, v jakém ji zanechala první policejní prohlídka. Dalo se to snadno zjistit, jakmile byly otevřeny okenice. Postel byla rozestlaná, polštář prosáklý krví, podlaha potřísněná vyschlými rudými skvrnami táhnoucími se až ke dveřím. Jinak žádná jiná stopa.

Po zavření okenic se pan Kerstorf, major, strážmistr a Krof vrátili zas do výčepu.

„Podívejme se do druhého pokoje!“ řekl soudce. Napřed si prohlédli dveře. Zvenčí nenesly žádné stopy. Ostatně policisté ubytovaní v hostinci potvrdili, že se nikdo nepokoušel dveře otevřít. Po celých deset dnů neopustila hlídka výčep.

Pokoj byl ponořen v hlubokou tmu. Strážmistr Eck zamířil k oknu, doširoka je otevřel, překlopil okenice zajistil je držákem. Teď si mohli pokoj prohlédnout plným světlem.

Od poslední prohlídky se ani tady nic nezměnilo. V rohu stála postel, na níž tehdy spal Dimitrij Nikolev. U hlav postele byl hrubý stůl a na něm železný svícen napolo vyhořelou

svíčkou. V jednom rohu slámou vypletená židle, v druhém stolička. Vpravo skříň se zavřenými dveřmi. V pozadí krb, vlastně jen ohniště ze dvou plochých kamenů. Nad ním komín procházející střechem.

Prohlídkou lůžka se nenašlo nic, stejně jako při prvním vyšetřování. Ve skříni žádný oděv, žádné papíry. Vše bylo prázdné.

Předmětem pečlivé prohlídky se stal pohrabáč postavený v rohu u krbu. Na konci byl skutečně ohnutý, tak mohl sloužit jako páka k vylomení okenice druhého okna. Ale k tomu by byl stačil i jiný nástroj, obyčejná hůl, protože okenice už byly ve špatném stavu. Soudce si prohlédl i šrámy v okenním rámu. Způsobil je někdo, o prolézal oknem? To se nedalo tvrdit. Soudce se vrátil ke krbu.

„Rozdělal si cestující oheň?“ zeptal se Krofa.

„Určitě ne,“ odpověděl hostinský.

„Prohlédl jste si při první návštěvě popel?“

„Myslím, že ne,“ řekl major Verder.

„Udělejte to teď!“

Strážmistr se sklonil ke krbu a v levém rohu spatřil kus opáleného papíru, jen růžek zasypaný popelem. Ale jaké překvapení čekalo všechny přítomné, když papíru zjistili zbytek storublovky! Byla to skutečně bankovka, jejíž číslo bylo sežehnuto ohněm. A jakým jiným ohněm než plamenem svíčky stojící na stole, když krbu nebyl oheň zapálen!

A ten kousek papíru byl prosáklý krví! Bankovku bez všech pochyb potřísnila krví ruka vraha a on ji také spálil, protože byla zakrvácená. A odkud mohla pocházet, ne-li z Pochovy brašny? Tento nedokonale spálený kus papíru se měl nyní stát tíživým svědkem.

Mohl někdo ještě váhat? Jak teď připustit, že vraždu vedl někdo zvenčí? Nebyl zcela nepochybným vrahem cestující, který spal v tomto pokoji, kam se po zločinu vrátil a odkud ve čtyři ráno odešel?

Major se strážmistrem se na sebe podívali s výrazem, který prozrazoval, že to věděli už dávno. Pan Korstorf však mlčel. Tázavě se na něho podívali. Krof to nevydržel a zvolal:

„Co jsem vám říkal, pane soudce? Máte ještě pochybnosti o mé nevině?“

Pan Kerstorf uložil zbytek bankovky do zápisníku jako doličný předmět a spokojil se s odpovědí:

„Naše prohlídka tím končí, pánové. Odjedeme.“

Za čtvrt hodiny už ujížděl kočár po silnici do Rigy, zatímco policisté zůstali v hostinci ještě na hlídce.

Nazítří ráno byl Frank Johausen informován o výsledku prohlídky. Číslo na spálené bankovce však zmizelo, takže se nedalo zjistit, zda ona storublovka je právě z těch, které bankéř předal Pochovi. Nikdo však nepochyboval, že byla ukradena ze sluhovy brašny.

Zpráva o tom se rychle rozšířila. Všichni přátelé Dimitrije Nikoleva tím byli zmrazeni. Záležitost tím vstoupila do druhé fáze, či správněji, vrátila se k fázi první. Kolik strašných zkoušek čeká ještě rodinu, která se už pokládala za osvobozenou?

Přívrženci Franka Johausena s jásotem triumfovali. Očekávali okamžité zatčení Dimitrije Nikoleva, který před porotou neunikne zaslouženému trestu za svůj strašný zločin.

Vladimír Ivanov byl do všeho zasvěcen doktorem Haminem. Oba se rozhodli neříkat Nikolevovi nic. Však se sám velmi brzy dozví, jak strašné přitěžující okolnosti budou svědčit proti němu. Vladimír se také snažil, aby se ta zpráva nedostala ke sluchu jeho snoubenky. To však nebylo možné. Ještě týž den ji našel zavalenou propastnou bolestí.

„Otec je nevinen! Otec je nevinen!“ opakovala jen. Nic jiného nemohla ze sebe dostat.

„Ano, Ilko, je nevinen a my pachatele najdeme a zahanbíme všechny, kdo ho podezírají. Já si opravdu myslím, že v tom je nějaká sprostá pleticha, která má zničit nejlepššího a nejčestnějšího člověka.“

Šlechetný Vladimír o tom byl skutečně přesvědčen. Věděl, kam až může dojít politická nenávist. Ale může vůbec dojít k takové mrzkosti a mohou mít takové kombinace úspěch? Ale co se má stát, stane se.

Odpoledne byl Dimitrij Nikolev předvolán k vyšetřujícímu soudci. Sešel ihned do jídelny, kde mu Vladimír řekl, co se stalo.

„Ještě tohle?“ řekl jen s pokrčením ramen profesor. „Což to nikdy neskončí?“

„Jakou novou výpověď od tebe čekají, otče?“ zeptala se Ilka.

„Nechceš, abych šel s tebou?“ nabídl se Vladimír.

„Ne, děkuji ti, Vladimíre.“

Profesor odešel rychlým krokem a za čtvrt hodiny vstoupil do Kerstorfovy kanceláře.

Byl tam jen soudce se svým písařem. Po poradě s guvernérem a s plukovníkem Roganovem bylo dohodnuto, že profesor bude znovu vyslechnut. Jeho uvěznění bylo ponecháno na rozhodnutí soudci.

Pan Kerstorf vyzval Nikoleva, aby se posadil, a řekl mu hlasem, v němž znělo jisté dojetí:

„Pane Nikoleve, včera byla provedena za mé přítomnosti druhá prohlídka hostince *U zlomeného kříže*. Policie prohlédla pečlivě celý dům, aniž našla něco nového. Ale v pokoji, kde jste v noci z 13. na 14. dubna přespal, se našla tato věc.“

A podal profesorovi růžek bankovky.

„Co je to za papír?“ zeptal se Dimitrij Nikolev.

„Je to zbytek bankovky, která byla spálena a hozena do krbu.“

„Bankovky, která byla ukradena z Pochovy brašny?“

„To je pravděpodobné, pane Nikoleve,“ odpověděl soudce. „A jistě vás nepřekvapí, když vám řeknu, že to je důkaz proti vám.“

„Proti mně?“ podivil se profesor a vrátil se zas ke svému ironickému a pohrdavému tónu. „Což ještě není konec podezřívání, pane soudce? Což mě výpověď Vladimíra Ivanova dokonale neospravedlnila?“

Pan Kerstorf váhal s odpovědí. Díval se nesmírně pozorně na Nikoleva, jehož chorobné vzezření prozrazovalo, že se dosud nevzpamatoval z těch strašných zkoušek. A těm ještě nebude konec, protože se proti němu našly další důkazy!

Dimitrij Nikolev si přetřel rukou čelo a řekl: „Tak tedy ten kousek bankovky jste našli v krbu pokoje, kde jsem přenocoval?“

„Ano, pane Nikoleve.“

„A pokoj byl od první prohlídky zavřen?“

„Zavřen na klíč, takže je jisté, že jej nikdo neotevřel.“

„Do pokoje nemohl opravdu nikdo vejít?“

„Nikdo.“

Soudci se zřejmě hodila výměna rolí a nechal se vyslýchat.

„Ta bankovka byla potřísněna krví,“ pokračoval Nikolev, když si papír prohlédl, „a pak nedokonale spálena. A našla se v popelu?“

„Ano, v popelu.“

„Jak je však možné, že unikla vaší pozornosti při první prohlídce?“

„To nemohu vysvětlit. A divím se tomu, protože už tehdy musila být na onom místě. Později ji tam nemohl nikdo dát.“

„Udivuje mě to stejně jako vás,“ pokračoval se slabou ironií Nikolev. „A neměl bych snad říkat, že mě to udivuje, ale znepokojuje, protože budu zřejmě nařčen, že jsem bankovku spálil a do krbu hodil já.“

„Přesně tak.“

Profesor pokračoval tónem ještě ironičtější: „A protože tato bankovka byla s ostatními v Pochově brašně a protože byla po vraždě ukradena, je zlodějem samozřejmě cestujícím, který v tom pokoji spal, a protože jsem tam spal já, jsem vrahem já!“

„Lze o tom pochybovat?“ zeptal se soudce Kerstorf, který nespouštěl z profesora oči.

„Vůbec ne, pane soudce, vše dokonale hraje. Váš závěr je zcela logický. Dovolíte mi však, abych proti vaší argumentaci postavil svou?“

„Prosím, pane Nikoleve.“

„Já jsem opustil hostinec *U zlomeného kříže* ve čtyři hodiny ráno. Byl v té době zločin už spáchán? Jsem-li já pachatelem, pak ano. Ale nejsem-li vrahem, pak spáchán ještě nebyl. Ostatně na tom nezáleží. Nuže, pane soudce, nemyslíte, že pachatel mohl po mém odchodu zařídit vše tak, aby podezření musilo padnout na onoho cestujícího, totiž na mne? Mohl přece vniknout do mého pokoje, dát tam ten pohrabáč, hodit do krbu napůl spálenou bankovku

potřísněnou krví, poškrábat venku okenní rám, aby tím spíš dokázal, že jsem tudy prolézal a bankovního sluhu v posteli zabil?“

„Z toho, co říkáte, pane Nikoleve, vyplývá přímé podezření na hostinského.“

„Na Krofa nebo na někoho jiného. Na mně ostatně není, abych hledal pachatele. Já se mám bránit a bráním se...“

Soudce Kerstorf musil být značně překvapen chováním Dimitrije Nikoleva. To, co profesor právě řekl, řekl si soudce už mnohokrát. Ne, opravdu nemohl věřit ve vinu člověka tak čestného. Ale i když Krofa podezříval, pak provedená šetření a všechny zjištěné okolnosti proti hostinskému nesvědčily. Soudce to také profesorovi během hodinového výsledku předestřel.

„Pane soudce,“ řekl nakonec Nikolev, „je na vás, abyste rozhodl, proti komu z nás dvou svědčí tíživější důkazy. Každý spravedlivý člověk může a musí po chladném uvážení usoudit, že to není proti mně. Víte přece, proč jsem musel mlčet o důvodech své cesty. Věděl jste to od chvíle, kdy se dostavil Vladimír Ivanov, aby vám to řekl. To byl jediný temný bod svědčící proti mně, ale ten byl vyjasněn. Je pachatelem zločinu hostinský? Nebyl to někdo zvenčí? K tomu se musí vyjádřit spravedlnost. Co se mne týče, nepochybuji o Krofově vině. Věděl, že Poch cestuje do Tailinu s penězi bratří Johansenů. Věděl, že veze pozoruhodnou částku. Věděl, že já chci brzy ráno odejít. Věděl prostě vše, co potřeboval vědět, aby spáchal vraždu a přenesl podezření na cestujícího, který přišel s bankovním sluhou. Buď před mým odchodem, nebo po něm toho nešťastníka zavraždil. Pak vešel do mého pokoje, hodil zbytek bankovky do krbu a vše zařídil tak, aby dokázal mou vinu. Nuže, věříte-li ještě, že jsem Pochův vrah, postavte mě před porotu ... Obviním před ní Krofa ... Bude se rozhodovat mezi mnou a jím a já už budu vědět, co si myslit o lidské spravedlnosti, budu-li odsouzen já.“

Dimitrij Nikolev nevložil do své argumentace více živosti, než se dalo čekat. Usoudil, že to k ospravedlnění stačí. Pan Kerstorf jeho sebeobhajobu nepřerušil.

Profesor skončil otázkou:

„Podepíšete rozkaz k mému zatčení?“

„Ne, pane Nikoleve,“ odpověděl soudce.

XIV

R Á Z N A R Á Z

Celý případ se zřejmě zúžil na hostinského Krofa a na profesora Nikoleva. Kousek bankovky z krbu vylučoval možnost, že vraždu spáchal některý ze zločinců, kteří se v té době potloukali v severních částech baltských gubernií. Jak by byl také mohl vrah vniknout po zločinu nepozorovaně do pokoje cestujícího, položit tam pohrabáč – aby naznačil, že jím byla vylomena okenice – a dát do popela v krbu kousek ohořelé bankovky? Krof i profesor by byli museli i při hlubokém spánku něco zaslechnout. A jak by také nějakému zločinci napadlo svěst podezření na toho cestujícího? Po vraždě a loupeži by byl co nejrychleji utekl, takže ráno by už býval byl daleko od hostince.

To bylo zcela logické. Vyšetřování se proto musilo zaměřit na ty dva muže tak rozdílného sociálního postavení a rozhodnout mezi nimi.

Ale ani nejkldnější hlavy se neubránily údivu, když po výsledku poslední prohlídky v hostinci nebyl vydán zatykač ani na jednoho, ani na druhého.

Lze si snadno představit, že po nových zjištěních v hostinci vzrostlo vzrušení obou stran s vášnivostí ještě prudší. Je také nutno poznamenat, že aféra se ještě přiosťřila vzájemnou nenávisť obou táborů, a to nejen v Rize, ale i ve všech baltských guberniích.

Dimitrij Nikolev byl Lotyš a Lotyši stáli při sobě nejen v zájmu své rasy, ale i proto, že v profesorovu vinu nevěřili.

Krof byl původem Němec a Němci se postavili zas na jeho stranu, ovšem spíš ze snahy zničit Nikoleva než ze zájmu o majitele bídné venkovské krčmy.

Noviny spolu bojovaly senzačními články podle mínění stran, které zastupovaly. O aféře se hovořilo v domech šlechty i buržoazie, v kancelářích a v obchodech, v bytech dělníků a drobných zaměstnanců.

Situace generálního guvernéra se tím nesmírně ztížila. Blížily se obecní volby. A Lotyš se důrazně a nadšeně stavěli za Dimitrije Nikoleva, za svého kandidáta proti Franku Johausenovi.

Rodina bohatého bankéře, jeho přátelé a zákazníci nijak neskládali zbraně a bojovali všemi možnými prostředky. A nutno říci, že měli na své straně především moc peněz, kterými nešetřili v redakcích novin své strany. Úřady i úředníci byli obviňováni ze slabosti, a dokonce ze stranickosti. Veřejnost žádala uvěznění Dimitrije Nikoleva a ti nejmírnější volali po zatčení hostinského i profesora. Bylo třeba případ jakkoli vyřešit, dříve než se protivné strany střetnou na volební půdě. A volby, které měly poprvé rozhodnout podle nového volebního zákona, byly už přede dveřmi.

A co se stalo s Krofem, který stál stranou politických konfliktů?

Hostinský neopouštěl svůj hostinec, kde byl pod přísným dozorem. Každý večer se jako obvykle scházeli ve výčepu sedláci a dřevorubci. Bylo však zřejmé, že současná situace hostinského velmi znepokojovala. Od chvíle, kdy byl profesor propuštěn, se obával zatčení. Nesdílňější než jindy klopal oči před každým přímým pohledem a neustále obviňoval profesora Nikoleva s takovou úporností, tvrdošíjností a zlobou, že mu stoupala krev do tváří, div ho neronila mrtvice.

V domě, kde se konají přípravy ke svatbě, vládne obyčejně radost. Pro celou rodinu to je svátek. Oknem proudí naplno čerstvý vzduch a štěstí. Tak tomu ovšem nebylo v domě Dimitrije Nikoleva. Ten snad už nemyslel na aféru, která tak hluboce narušila jeho život, ale musel se obávat svých nemilosrdných věřitelů, nejúpornějších ze všech nepřátel.

Od posledního výsledku uplynulo sedm dní. Bylo 13. května. Nazítří měla vypršet lhůta směnky podepsané

Dimitrijem Nikolevem. Nedostavili se ráno do pokladny bratří Johausenů s osmnácti tisíci rublů, bude vydán pro dluhy soudu. On však ty peníze neměl, což jeho děti nevěděly. Když zaplatil část otcových dluhů, sedm tisíc rublů získaných prací a šetrností, doufal, že zaplatí i zbytek. Tentokrát ho však termín splátky zaskočil. Ledaže...

Na to však právě čekali páni Johausenové. A tak se jejich dlužník octl před strašným dilematem. Buď nebude moci zaplatit, nebo zaplatí.

Co se stane v prvním případě? I kdyby se případ vraždy *U zlomeného kříže* rozvíjel v jeho prospěch, i kdyby pan Kerstorf našel důkazy proti Krofovi, i kdyby byl Krof zatčen, souzen a odsouzen, i kdyby byla profesorova nevina v plném rozsahu prokázána odsouzením pravého pachatele, měli by Johausenové stále v ruce onen úpis, který profesor nemohl proplatit. Bez slitování by si dali zaplatit za Karlovu krev i za vše, čím trpěly jejich zájmy, jejich ješitnost. A dali by si zaplatit právě tímto sokem, který zdvihl prapor boje proti germanizaci.

A v druhém případě? Kdyby měl Nikolev peníze potřebné k proplacení směnky, pak by byl každý přesvědčen, že je získal loupeží v Krofově hostinci. A páni Johausenové věděli, s jakým úsilím sehnal Nikolev těch sedm tisíc rublů. Peníze na poslední splátku mohl získat jedině zločinem. A kdyby přinesl v den splatnosti ty bankovky nevěda, že jejich čísla v bance znají, rázem by se prozradil. Pak by mu nepomohly ani úřady, ani přátelé. Byl by ztracen, nenávratně ztracen!

Příští ráno uběhlo a Nikolev se do pokladny bratří Johausenů nedostavil.

Odpoledne ke čtvrté hodině přinesl poslíček z banky výzvu, aby Dimitrij Nikolev zaplatil dnes splatných osmnáct tisíc rublů.

Výzvu naneštěstí přijal Vladimír Ivanov. A to bylo opravdu zlé, jak brzy uvidíme.

Vladimír si výzvu přečetl. Dověděl se tak, že Nikolev se zavázal splatit otcův dluh a má bratřím Johausenům zaplatit ještě osmnáct tisíc rublů. Vladimír všechno pochopil. Věděl už dříve, že profesor se octl po otcově smrti v peněžních nesnázích. Pochopil, že o tom Nikolev v rodině nikdy nemluvil jen proto, aby ji nezatěžoval svými starostmi. Zřejmě doufal, že prací a spořivostí se zbytku dluhu zbaví.

Ano, Vladimír pochopil vše a pochopil také, co je jeho povinností.

Ted' musel Dimitrije Nikoleva zachránit on a on ho zachránit mohl. Což neměl dostatečně velkou částku, dvacet tisíc rublů z otcovy pozůstalosti, které profesor opatroval a Vladimírovi pak v Parnu odevzdal?

Nuže, Vladimír vezme osmnáct tisíc rublů potřebných k zaplacení dluhu a dá je Johausenům!

Bylo pět hodin odpoledne a Johausenová banka v šest zavírala. Vladimír nesměl ztrácet ani minutu. Vyšel ze svého pokoje, vzal ze stolu dostatečný počet bankovek, sestoupil dolů a nikým neviděn zamířil k domovním dveřím.

V této chvíli se dveře otevřely. To se vraceli Ivan s Ilkou.

„Vy odcházíte, Vladimíre?“ zeptala se dívka.

„Ano, Ilko. Jen nakrátko. Nezdržím se dlouho. Za hodinu se vrátím k večeři.“

Zprvu mu napadlo, že bratra a sestru do všeho zasvětit, ale neudělal to. Jestliže nedojde k nějaké nemilé události, řekne jim to až po svatbě. Až bude dívka jeho ženou, zasvětit ji do všeho. A dobře věděl, že Ilka bude souhlasit i s tím, že zachránil jejího otce na úkor vlastní budoucnosti.

„Tak jděte, Vladimíre,“ řekla mu dívka, „a brzy se vraťte. Jsem klidnější, když vás vidím tady. Stále se bojím, že otec ...“

„Je smutnější a vzrušenější víc než kdy jindy,“ dodal Ivan s hněvivým zábleskem v očích. „Ti ničemové ho nakonec zabijí. Je nemocen... nemocnější, než si myslíme.“

„Přeháníš, Ivane,“ řekl Vladimír. „Tvůj otec je morálně pevný a jeho nepřátelé nad ním ne zvítězí.“

„Kéž byste měl pravdu, Vladimíre,“ vzdychla si Ilka. Vladimír jí sevřel ruku a dodal:

„Neztrácejte důvěru... Za několik dní budou všechny důkazy zjištěny.“

Vyšel na ulici a za dvacet minut došel do banky bratří Johausenů.

Pokladna byla ještě otevřena. Vladimír přistoupil k okénku pokladníka. Ten mu však řekl, že tato záležitost se týká jeho šéfů, Nikolevových věřitelů, a vyzval Vladimíra ke vstupu do jejich kanceláře.

Bratři Johausenové tam byli oba, a když jim sluha přinesl Vladimírovu navštívenku, zvolal jeden z nich:

„Vladimír Ivanov! Přichází v Nikolevově věci. Bude žádat o odklad nebo o obnovení směnky.“

„Ani o den, ani o hodinu!“ zvolal Frank hlasem, z něhož zaznělo nesmiřitelné záští. „Zítra ho dám zavřít!“

Vladimír byl uveden do pracovny bankéřů. Rozvinul se rozhovor.

„Pánové,“ řekl Vladimír Ivanov, „přišel jsem ve věci směnky Dimitrije Nikoleva, která je dnes splatná,“

„To je pravda, pane,“ řekl Frank Johausen.

„Tato směnka zní na osmnáct tisíc rublů,“ pokračoval Vladimír. „Správně, na osmnáct tisíc. Ale my nemůžeme žádný odklad povolit.“

„A kdo vás o to žádal, pánové?“ řekl hrdě Vladimír,

„Měli jsme dostat ty peníze do dvanácti hodin...,“ řekl starší z bratrů.

„Dostanete je před šestou hodinou večerní a já si nemyslím, že vaše banka musela v důsledku tohoto zdržení zastavit výplaty.“

„Pane!“ zvolal Frank Johausen, kterého chladná Vladimírova odpověď rozzuřila. „Přinášíte nám tedy těch osmnáct tisíc rublů?“

„Tady jsou!“ dopověděl Vladimír a podal bratrům svazek bankovek. „Kde je směnka?“

Páni Johausenové, stejně překvapení jako rozzuření, neodpověděli. Jeden z nich přistoupil k nedobytné pokladně v rohu pracovny, vytáhl brašnu se zámkem, vyňal z ní směnku a položil ji na stůl.

Vladimír si ji vzal, pozorně ji prohlédl, přesvědčil se, že je podepsána Dimitrijem Nikolevem v prospěch bratří Johausenů, a položil na stůl svazek bankovek.

„Račte si je přepočítat!“ řekl.

Frank Johausen zbledl, zatímco Vladimír se na něho pohrdavě podíval. Bankéřovy ruce se při počítání trásly.

Náhle se mu oči rozsvítily. Krutá radost mu ozářila tvář a bankéř hlasem plným nenávisti zvolal:

„Pane Ivanové, tohle jsou peníze, které nám byly ukradeny!“

„Ukradeny?“

„Ano ... Ukradeny z brašny nešťastného Pocha.“

„Ne! Jsou to peníze, které mi Nikolev odevzdal v Parnu, když mi předával dědictví po otci.“

„Tím je vše vysvětleno,“ řekl Frank Johausen. „Nikolev vám to dědictví nemohl odevzdat, a tak využil příležitosti

Vladimír o krok ucouvl.

„Naše banka si poznamenala čísla těch bankovek. Tady je jejich seznam!“ A Frank Johausen vyňal ze zásuvky stolu list papíru pokrytý čísly.

„Pane ... pane ...“, koktal zmateně Vladimír, který se na víc nezmohl.

„Ano,“ pokračoval Frank Johausen, „a protože přinášíte ty peníze od Nikoleva, je jasné, že je profesor ukradl našemu sluhovi, když ho napřed v hostinci *U zlomeného kříže* zavraždil.“

Vladimír Ivanov nevěděl co říci. Cítil, že ztrácí hlavu, že mu rozum vynechává. A přes zmatek ve svých myšlenkách pochopil, že Dimitrij Nikolev je ztracen. Řekne se, že utratil svěřené peníze a do Rigy že jel po obdržení Vladimírova dopisu jen proto, aby Ivanova odprosil, a ne aby mu předal peníze. A náhodou že se setkal s Pochem, kterého zabil a okradl. A že peníze bratří Johausenů odevzdal synovi svého přítele Ivanova, člověka, jehož důvěru tak hanebně zklamal.

„Že by Dimitrij ...“, opakoval si Vladimír, „že by byl Dimitrij mohl ...“

„Ledaže jste to byl vy,“ řekl mu Frank Johausen.

„Bídničku...!“

Ale teď musel Ivanov udělat něco jiného než pomstít osobní urážku. O nařčení ze zločinu se nestaral. Myslel jen na Nikoleva.

„Konečně jsme toho taškáře dostali!“ řekl Frank Johausen, když vložil svazek bankovek do kapsy. „Teď už nemáme jen podezření, ale jistotu, materiální důkaz! Pan Kerstorf mi dobře radil, když mi řekl, abych čísla bankovek držel v tajnosti. Vrah se musel dříve nebo později prozradit – a také se prozradil! Teď jdu k panu Kerstorfovi a za hodinu bude podepsán zatykač na Dimitrije Nikoleva.“

Vladimír vyběhl na ulici. Rozběhl se jako šílenec k profesorovu domu. Snažil se vypudit z hlavy všechny zmatené myšlenky. Nemohl uvěřit, dokud se o tom nevyjádří Nikolev, a to vyjádření si teď vyžádá. Vždyť ty bankovky byly skutečně bankovkami přinesenými Nikolevem do Parnu a Vladimír si z nich dosud nevzal ani jedinou!

Tak došel až k domu a otevřel dveře. V přízemí naštěstí nikdo nebyl; ani Ivan, ani Ilka. Jediný pohled na Ivanova by jim byl prozradil, že se na rodinu sneslo další nebezpečí, tentokrát neodvratitelné.

Vladimír vyběhl po schodech do profesorovy pracovny

Vladimír Nikolev seděl u psacího stolu s hlavou ve dlaních. Při Vladimírově příchodu vstal. Vladimír zůstal stát na prahu.

„Co je?“ zeptal se profesor s unaveným pohledem upřeným na příchozího.

„Dimitriji,“ zvolal Vladimír, „řekni mi vše! Já nevím ... Ospravedlň se! Ne, to není možné! Vysvětli mi to! Já se z toho zblázním!“

„Co se vlastně stalo?“ zeptal se Nikolev. „Přidalo se snad nové neštěstí k tolika ostatním?“

Pronesl ta slova jako člověk, který je připraven na vše a kterého žádná rána osudu nemůže už překvapit.

„Vladimíre,“ pokračoval, „teď ti já nařizuji, abys mluvil. Mám se ospravedlnit? Z čeho? Došel jsi snad k přesvědčení, že ...“

Vladimír ho nenechal domluvit a s nadlidským úsilím se ovládl.

„Dimitriji,“ řekl, „před hodinou přinesli z banky vyzvu k zaplacení.“

„Jménem bratří Johausenů,“ řekl Nikolev. „Víš tedy nyní, jaké je mé postavení vůči nim. Nemohu jim zaplatit. A ten dluh padne na hlavu mé rodiny. Vidíš teď, Vladimíre, že se nemůžeš stát mým synem.“

Vladimír na poslední trpkou větu neodpověděl.

„Dimitriji,“ pokračoval pak, „myslel jsem si, že musím tuhle žalostnou situaci vyřešit...“

„Ty?“

„Měl jsem k dispozici peníze, které jsi mi odevzdal v Parnu.“

„Ty peníze však patří tobě, Vladimíre. Byly od tvého otce ... Já jsem je jen převzal do úschovy.“

„Ano, vím... vím to ... Ale protože byly moje, měl jsem právo s nimi disponovat. Vzal jsem je, tytéž, které i mi odevzdal, a šel jsem do banky Johausenů.“

„To že jsi udělal? To jsi udělal?“ zvolal Nikolev a rozevřel náruč. „Proč jsi to udělal? Byly to tvé peníze! Tvůj otec mi je nesvěřil proto, abych s nimi zaplatil svůj dluh.“

„Dimitriji,“ odpověděl Vladimír tiše, „ty bankovky, které jsem dal Johausenům... byly bankovky uloupené Pochovy brašny v hostinci *U zlomeného kříže*! Banka poznala jejich čísla!“

„Cože ... ? Ty bankovky ... ?“ A Nikolev vydal po těch slovech strašný výkřik, který rozlehl celým domem.

Zároveň se otevřely dveře a na prahu se objevili Ilka Ivan. Když viděli otcův stav, vrhli se k němu, zatímco Vladimír skryl tvář ve dlaních.

Ani sestra, ani bratr se neptali po vysvětlení. Musili především pomoci otci, který se dusil hrůzou. Přinutili, aby se posadil. Stejně se nemohl udržet na nohou, z úst mu vycházela slova:

„Ukradené bankovky ... ukradené bankovky ... !“

„Otče!“ zvolala Ilka. „Co je?“

„Vladimíre,“ ozval se Ivan, „co se stalo? Co je to za šílenství?“

Nikolev vstal, přistoupil k Vladimírovi, vzal ho za ruce a odtáhl mu je od obličeje. Pak ho přinutil k přímému pohledu a ztrhaným hlasem řekl:

„Bankovky, které jsi ode mne dostal... ty bankovky, které jsi odnesl do banky Johausenových ... že jsou tytéž, které byly ukradeny v tom hostinci z brašny zavražděného Pocha?“

„Ano,“ řekl Vladimír.

„Pak jsem ztracen... ztracen!“ zvolal Nikolev. Odstrčil obě děti, a aniž mu v tom mohli zabránit, vyběhl z pracovny do své ložnice. Nezamkl se tam však, jak to obvykle dělal. Za čtvrt hodiny sestoupil po schodech, otevřel dveře na ulici a pustil se ztemnělým předměstím pryč.

Ivan a Ilka z té strašné scény nic nechápali. Ta slova „ukradené bankovky“ jim nemohla vysvětlit, že otec bude nenávratně ztracen.

Obrátili se k Vladimírovi, který jim se sklopenýma očima a přerývaným hlasem vypravoval, co se právě stalo, jak chtěl Nikoleva zachránit a jak ho tím vlastně zničil. Bude teď moci Nikolev dokázat svou nevinu, když se bankovky z Pochovy brašny našly u Ivanova a když Ivanov doznal, že to jsou peníze odevzdané mu Nikolevem?

Ivan a Ilka, zdrcení tímto sdělením, se dali do pláče.

V tom okamžiku vstoupila služka s oznámením, že si pro Nikoleva přišla policie. Poslal ji na Johausenovu žádost soudce Kerstorf, aby zatkli vraha z hostince *U zlomeného kříže*.

Zpráva o příkazu k zatčení se městem zatím nerozšířila. Lidé nevěděli, do jaké fáze se aféra dostala – bezpochyby do poslední, jejíž konečné řešení už bylo velmi blízko.

Jakmile policie v profesorově domě zjistila, že Nikolev tam není, Ilka a Ivan vyběhli bez předběžného dohovoru na ulici.

Chtěli toho nešťastníka dostihnout. Přece ho neopustí! Přes všechna průkazná svědectví, přes nahromaděné důkazy nevěřili v otcovu vinu. Jejich srdce se při takovém pomyšlení bouřila. Ale nebyla Nikolevova slova „Jsem ztracen!“ osudným přiznáním vyšlým z jeho vlastních úst?“

Přišla noc. Lidé viděli Nikoleva procházet předměstím. Vladimír, Ivan a Ilka se pustili za ním a dostali se tak až ke starým městským hradbám. Před nimi se už táhla zšeřelá pole. Vydali se po silnici do Parnu, poslušni jakéhosi pudu, který je tam vedl.

Po dvou stech krocích se zastavili před tělem ležícím na kraji silnice.

Byl to Dimitrij Nikolev. Vedle něho ležel zakrvácený nůž.

Ivan a Ilka se vrhli k otcovu tělu, zatímco Vladimír běžel k nejbližšímu domu pro pomoc.

Přišlo několik sedláků s nosítky a přenesli Nikoleva domů, kde rychle přivolaný doktor Hamin mohl jen konstatovat příčinu smrti.

Dimitrij Nikolev byl zabit stejným nožem jako Poch – ranou do srdce. A kolem rány zanechal nůž stejnou stopu jako na mrtvole bankovního sluhy.

Nešťastník věděl, že je ztracen, a spáchal sebevraždu, aby unikl trestu za svůj zločin!

XV

NA HŘBITOVĚ

Tak skončilo kriminální drama, které vzrušovalo baltské gubernie a roznítilo boj dvou táborů před jejich střetnutím na půdě voleb. Po smrti představitele lotyšského živlu měli Němci ještě jednou vyhrát Ale boj musil dříve nebo později vzplanout znovu a musil skončit vítězstvím strany podporované vládou.

Dimitrij Nikolev tedy spáchal sebevraždu a tato sebevražda, k níž došlo za tak strašných okolností, v době, kdy byla spáchána krádež bankovek, nemohla nechat nikoho na pochybách o Nikolevově vině. Když po Vladimírově dopisu opustil Rigu, neměl už ony svěřené peníze. Měl se snad setkat s přítelovým synem jen proto, aby mu řekl pravdu? Nebo chtěl po nenapravitelném zpronevření utéci? Těžko říci. Lidé však musili věřit, že Nikolev byl nenadálým příchodem uprchlíka ze Sibiře zaskočen. Dostal se tak do tísně, kterou byla ohrožena jeho čest. Vladimíru Ivanovovi nemohl vrátit jeho peníze a bankéři Johausenovi nemohl proplatit jeho směnku, A žádné východisko neviděl! A tak když se cestou setkal s bankovním sluhou, spáchal krádež, která mu umožnila odnést do Parnu zpronevěřenou částku. Tak mohl zaplatit dluh, ale za jakou cenu? Za cenu vraždy a krádeže!

Když teď bylo vše vysvětleno, když celá záležitost, dosud tak temná, byla vyjasněna díky číslům bankovek odevzdaných Vladimírovi Nikolevem, bankovek, v nichž byly zjištěny peníze z Pochovy brašny, Dimitrij Nikolev, skutečný pachatel, vrah, zemřel ranou stejného nože, kterým byla zasažena i jeho oběť.

Rozuzlení případu dalo hostinskému Krofovi samozřejmě zase volnost a svobodu. Byl také nejvyšší čas, protože soudce Kerstorf chtěl na něho druhého dne vydat zatykač. Od chvíle, kdy bylo zastaveno trestní řízení s Nikolevem, soustředilo se podezření na Krofa. Spravedlnost mohla pokládat za viníka jen Krofa a Nikoleva. Víme už, jaké podezření na hostinského padlo, a když se soudce dověděl o scéně v kanceláři bratří Johausenů, byl překvapen ze všech nejvíc, když musil prohlásit nevinu Krofovu a vinu Nikolevovu.

Krof zas mohl vést ve svém hostinci obvyklý život a dovedl z toho také těžit. Což nebyl jakýmsi rehabilitovaným odsouzencem, když se poznala nespravedlnost jeho odsouzení? Zkrátka několik dní se mluvilo jen o tom a pak to přestalo lidi zajímat.

Co se Johausenů týče, ti sice nedostali peníze za Nikolevovu směnku, ale dostali aspoň své peníze, které jim odevzdal Vladimír Ivanov.

Po profesorově pohřbu se Ilka s Ivanem vrátili do domu, kam se četní Nikolevovi přátelé už neodvažovali. Jen tři lidé je v jejich neštěstí neopustili. Není snad třeba uvádět, že to byli Vladimír Ivanov, pan Delaporte a doktor Hamin. Ivan se ovšem na univerzitu vrátit nemohl.

Bratr a sestra teď ničemu nerozuměli. Vše bylo temné, i případ Dimitrije Nikoleva, v jehož vinu měli proti vši logice uvěřit. Nakonec si mysleli, že otec pod řadou osudových úderů zešílel a v záchvatu pomatenosti se zabil. Že sice spáchal sebevraždu, ale že jeho čin nedokazuje ještě spáchání vraždy v hostinci *U zlomeného kříže*.

Lze to tak říci? Tak uvažoval Vladimír Ivanov, který odmítal vše, co materiální důkazy potvrzovaly. Ale jak mohly očíslované bankovky dostat do Nikolevova vlastnictví, jestliže je neukradl mrtvému Pochovi? Když o tom hovořil s doktorem Haminem, odpovídal u lékaře s nevyvratitelnou logikou: „Připustil bych vše, Vladimíre, připustil bych i to, že Nikolev Pocha neokradl, ač se lup ocitl v jeho ruce. Připustil bych dokonce i to, že jeho sebevražda neprokazuje ještě jeho vinu a že se mohl zabít v záchvatu šílenství, v duševní krizi vyvolané těmi nepředstavitelnými zkouškami; Je tu však jeden fakt, který všechno převyšuje. Dimitrij se zabil zbraní, kterou byl zabit Poch, pod tíhou tohoto faktu musíme uvěřit ve strašnou skutečnost, i když tak nepravděpodobnou!“

„Jestliže je tomu tak,“ pokračoval Vladimír poslední vahou, „jak to, že Nikolevovy děti nevěděly nic o otcově zbrani? Opravdu, doktore, nevěděly o tom ani ony, i nikdo jiný. V tom je právě ta záhada.“

„Na to mám jedinou odpověď, Vladimíre. Nikolev ten nůž měl, o tom nelze pochybovat, protože ho použil dvakrát. Proti Pochovi a proti sobě!“

Vladimír Ivanov sklopil oči před skutečností, proti níž nemohl nic uvést. Doktor Hamin pak pokračoval: „Ale co se teď stane s jeho nešťastnými dětmi? S Ivanem a s Ilkou?“

„Nestane se snad Ivan mým bratrem a Ilka mou ženou?“

Doktor se chopil Vladimírovu ruku a stiskl jí. „Myslíte si, doktore,“ řekl Vladimír, „že bych se vzdal Ilky, kterou miluji a která miluje mne ..., i kdyby byl jí otec vinen?“

Jestliže měl Vladimír stále pochybnosti, pak k tomu nacházel sílu jen ve své lásce i po všem, co mu řekl doktor Hamin.

„Já jsem nikdy nevěřil,“ pokračoval doktor, „že byste Ilky vzdal. Cožpak ta nešťastnice za něco může?“

„Za nic nemůže,“ zvolal Vladimír. „V mých očích je svěrice, nejšlechetnější z lidí, nejvíc hodna lásky čestného muže. Naše svatba se teď oddálila, ale dojde k ní.. bude-li třeba opustit toto město, opustíme je...“

„Vladimíre, ctím vaši šlechetnost. Chcete si vzít Ilku, brát. Ale bude chtít ona?“

„Odmítne-li mě, pak mě nemá ráda.“

„Odmítne-li vás, Vladimíre, bylo by to jen proto, že vás naopak miluje, a to láskou, pro niž by nechtěla, byste se jednou za ni styděl.“

Tato rozmluva nemohla nijak změnit Vladimírovu city. Ivanov byl naopak rozhodnut svatbu uspíšit, jakmile to okolnosti dovolí. Mohl se snad člověk jako on ohlížet to, co se ve městě povídá, co si o něm lidé myslí a pro co na něho zhlíží její přátelé? Trápilo ho ostatně co jiného. Byla to jeho osobní situace. Z peněz, které mu dal Dimitrij Nikolev, zbylo mu jen málo, dva tisíce rublů. Ostatek odevzdal bratřím Johanům. Ale jestliže neměl dříve strach z budoucnosti, proč by se mu oddával teď? Bude pracovat pro sebe a o svou ženu. S Ilčinou láskou nebude pro něho nic možné.

Uplynulo čtrnáct dní. Ivan, Ilka, Vladimír a doktor Hamin se neopouštěli. Doktor Hamin a mnohokrát i pan Delaporte byli jediní lidé, kteří ještě vcházeli do profesora domu.

Vladimír se o svatbě zatím nezmiňoval. Ale jeho stálá přítomnost mluvila za něho. Ani Ilka, ani Ivan na to nezaváděli řeč. Bratr i sestra setrvali většinou v mlčení. Dlouhé hodiny zůstávali zavření ve svých pokojích.

Vladimír se rozhodl vyvést dívku z její rezervovanosti, a když se s ní jednou setkal v jídelně, řekl jí rozechvělým hlasem:

„Ilko, když jsem před čtyřmi roky opouštěl Rigu, když jsem byl od vás oddělen vyhnanstvím na Sibiř, slíbil jsem vám, že na vás nikdy nezapomenu ... A zapomněl jsem na vás?“

„Ne, Vladimíre.“

„Slíbil jsem vám, že vás budu stále milovat... Změnily se snad mé city?“

„Ne víc než moje, Vladimíre. Kdybych byla dostala souhlas úřadů, byla bych tam odjela za vámi a stala se vaší ženou.“

„Ženou odsouzence?“

„Ženou vyhnance, Vladimíre,“ odpověděla dívka.

Vladimír dobře porozuměl, co Ilka touto odpovědí míní. Nechtěl však na to navazovat a pokračoval:

„Nuže, Ilko, nemusela jste chodit za mnou, abyste se stala mou ženou. Okolnosti se změnily a teď přicházím já, abych se stal vaším manželem.“

„Máte pravdu, že se okolnosti změnily, Vladimíre. Ano! Strašně se změnily!“

Poslední slova pronesla Ilka s tak bolestným výrazem, že se celá zachvěla.

„Drahá Ilko,“ pokračoval Vladimír, „i když jste ještě plná krutých vzpomínek, chtěl jsem si s vámi pohovořit... Přišel jsem jen proto, abych od vás žádal splnění vašeho slibu.“

„Mého slibu, Vladimíre?“ odpověděla Ilka s pláčem. „Mého slibu? Když jsem vám jej dávala, byla jsem vás hodna. Ale dnes ...“

„Dnes jste hodna jeho dodržení, Ilko.“

„Ne, Vladimíre. Musíme zapomenout na naši úmluvu.“

„Víte dobře, že na ni nikdy nezapomenu! Což ji už čtrnáct dní neplním? Nejsme snad stále spolu navzdory neštěstí, ke kterému došlo v předvečer svatby?“

„Ano,“ odpověděla Ilka rezignovaně. „A zaplať bůh, že k našemu spojení nedošlo! Nemusíte si aspoň vyčítat a stydět se, že jste se dostal do rodiny, do níž vnikla hanba a zneuctění.“

„Ilko,“ řekl vážně Vladimír, „přisahám vám, že bych se nikdy nestyděl jako manžel Ilky Nikolevové, protože ta nemůže být nikdy žádnou hanbou poznamenána.“

„Nuže ano, Vladimíre, věřím vám!“ zvolala dívka s překypujícím srdcem. „Znám vaši šlechetnost. Nebudete toho litovat... Nikdy se za mne nebudete musit stydět. Milujete mě z celého srdce, ale ne tak, jako miluji já vás.“

„Ilko, zbožňovaná Ilko!“ zvolal Vladimír a chtěl vzít dívku za ruku.

Ta ji však odtáhla a řekla:

„Ano ... milujeme se ... V naší lásce je štěstí... Ale naše spojení se stalo nemožným.“

„Nemožným?“ opakoval Vladimír. „Tady musím být a také jsem jediným soudcem. Nejsem malé dítě, Ilko. Můj život nebyl dosud lehký a tak šťastný, abych si nezvykl uvažovat o všem, co dělám. Zdálo se mi, že už dosahuji svého štěstí, protože vás miluji a protože vy milujete mne. Doufal jsem, že mi

budete natolik důvěřovat, abyste pokládala za správné to, co pokládám za správné i já, a že posoudíte správně situaci, kterou nemůžete posoudit jinak, než jak si to zasluhuje.“

„Posuzuji ji tak, jak ji budou posuzovat všichni lidé, Vladimíre.“

„Ale co záleží na mínění lidí, drahá Ilko? Svět jste pro mne vy, jen vy sama ... jako já bych měl být světem pro vás. Opustíme tohle město, budete-li chtít. Ivan půjde s námi a všude, kam se dostaneme, budeme šťastni, přísahám vám to! Jen řekněte, drahá Ilko, že chcete být mou ženou“

Vladimír se vrhl na kolena a zapřísahal dívku svou láskou. Zdálo se však, že Ilka při pohledu na něho má ještě větší strach ze sebe samé.

„Vstaňte! Vstaňte!“ prosila ho. „Nekleká se přece před dcerou ...“

Vladimír jí nedal domluvit.

„Ilko, Ilko,“ opakoval zmateně s očima plnými slz, buďte mou ženou!“

„Nikdy!“ prohlásila dívka. „Dcera vraha nebude nikdy ženou Vladimíra Ivanova!“

Tato scéna oba téměř zničila. Ilka odešla do svého pokoje. Vladimír v největším zoufalství vyběhl z domu, loudil nazdařbůh ulicemi a nakonec odešel k doktoru Haminovi.

Doktor pochopil, že mezi snoubenci došlo k rozhodnutí a že je teď mezi nimi nepřekročitelná propast, vyhloubená společenskými konvencemi. Vladimír vylíčil onu scénu a opakoval vše, čím Ilku zapřísahal, aby změnila své rozhodnutí.

„Běda, Vladimíre,“ řekl doktor Hamin, „říkal jsem vám to. Znám Ilku a vím, že ji nic nepřinutí ke změně názoru.“

„Ach doktore, neberte mi poslední zbytek naděje! Ona bude nakonec souhlasit.“

„Nebude, Vladimíre. Je to neoblomná duše. Cítí se zneuctěna a nebude nikdy vaší ženou. Říkám nikdy, protože je dcerou vraha.“

„A není-li dcerou vraha?“ zvolal Vladimír. „Co když její otec není pachatelem toho zločinu?“

Doktor Hamin otočil hlavu, protože na takovou otázku neznal odpověď.

Vladimír se nakonec uklidnil, plně se ovládl a vážným hlasem plným rozhodné síly prohlásil:

„Chtěl bych vám prostě říci, doktore, že se dívám na Ilku tak, jako by už byla před bohem mou ženou. A budu čekat.“

„Na co, Vladimíre?“

„Že mi pomůže bůh.“

Uplynuly dva měsíce. Situace se nezměnila. Jen ve všech vrstvách městského obyvatelstva se o aféře už tolik nemluvalo. Německá strana ve volbách vyhrála, Frank Johausen byl znovu zvolen a předstíral, že se už Nikolevovu rodinu nezajímá.

Ale Ivan a Ilka ve vzájemné shodě mysleli stále na otcovu směnku a pokládali za svou povinnost očistit jeho památku aspoň v tomto bodě.

Aby to však dokázali, potřebovali k tomu čas. Musili zpeněžit to málo, co měli, prodat dům, profesorovu knihovnu a vše, co bylo možno odprodat. Jestliže obětují vše, naprosto vše, podaří se jim snad zaplatit celý dluh.

A pak ... pak se uvidí! Ilka by mohla dávat kondice, budou-li ji chtít lidé zaměstnávat. Možná že v jiném městě. A Ivan se pokusí dostat místo v nějakém obchodě. Je přece třeba žít. Peníze se brzy vyčerpají a ty, které Ilka ušetřila z otcových výdělků, se den za dnem ztrácely. Bylo třeba provést majetkové vyřízení co nejdříve. Sestra a bratr se pak rozhodnou, zůstanou-li v Rize, či nikoli.

Je samozřejmé, že Vladimír Ivanov po Ilčině odmítnutí musil dům ze slušnosti opustit. Usadil se však v předměstí pár kroků od Nikolevova domu a docházel vytrvale za Ilkou dál, jako by tam ještě bydlel. Radil sourozencům, jak splnit jejich rozhodnutí vyrovnat se s bratry Johausenovými. Jeho rady byly přijímány jako rady nejvěrnějšího a nejoddanějšího přítele. Dal také Ilce a Ivanovi k dispozici vše, co mu zbylo z otcovského majetku. Ilka však odmítla cokoli přijmout.

A tu Vladimír, pln obdivu nad dívčí šlechetností, dojat ryzostí jejího charakteru a pln lásky k mladé dívce, znovu ji prosil, aby svolila k manželství, aby se nepokládala za nehodnou Vladimíra, aby poslechla rad přátel svého otce. Nedokázal však nic. Nezáskal ani naději do budoucna. Stále jen narážel na její neoblomnou vůli.

Doktor Hamin, svědek Vladimírova zoufalství, se snažil několikrát Ilku přemluvit, ale marně.

„Dcera vraha se nemůže stát ženou čestného muže,“ opakovala dívka.

O Ilčině rozhodnutí vědělo celé město. A jak neobdivovat tu energickou dívku, která zároveň v lidech budila nejpříjemnější soucit?

Za této situace čas plynul dál. K žádnému novému odhalení nedošlo, až jednoho dne – 17. září – přišel dopis na adresu Ivana a Ilky Nikolevových.

Dopis byl podepsán řížským popem, sedmdesátiletým starcem, ctěným vším pravoslavným obyvatelstvem. Ilka u něho častokrát vyhledávala útěchu ve svém hoři.

Pop vyzýval oba sourozence, aby se toho dne dostavili v pět hodin odpoledne na řížský hřbitov.

Stejnou výzvu dostali zároveň Vladimír Ivanov a doktor Hamin. Oba se hned ráno vydali do domu Dimitrije Nikoleva.

Ivan jim ukázal dopis podepsaný popem Axiefem. „Co znamená ta výzva?“ ptal se. „Proč máme přijít na hřbitov?“

Byl to hřbitov, kde byly uloženy tělesné pozůstatky Dimitrije Nikoleva, ovšem bez účasti církve na pohřbu sebevraha.

„Co si o tom myslíte, doktore?“ ptal se Vladimír.

„Myslím, že bychom tam měli jít, když nás tam pop volá. Je to úctyhodný, moudrý a rozvázný muž, a jestliže nás tam zve, má k tomu jistě vážný důvod.“

„Půjdete také, Ilko?“ zeptal se Vladimír dívky, která stála tiše stranou.

„Byla jsem se už mnohokrát pomodlit na otcově hrobě,“ odpověděla Ilka. „Půjdu tam. A ať nám bůh pomůže, když se pop Axief připojí svými modlitbami k našim.“

„Já budu také v pět hodin na hřbitově,“ řekl doktor Hamin.

Vladimír pak s doktorem odešel.

V určenou hodinu se Ivan a Ilka dostavili na hřbitov, kde našli své přátele čekající u hřbitovních vrat. Všichni pak zamířili k místu, kde odpočívalo tělo Dimitrije Nikoleva.

U hrobu už stál pop a modlil se za nešťastníkovu duši.

Při zvuku kroků zdvihl svou krásnou bílou hlavu a vztyčil se v celé výši. Oči mu zářily neobyčejným leskem, když pokynul rukou bratrovi, sestře, doktorovi i Vladimírovi, aby přistoupili.

Když se Ilka a Vladimír postavili každý z jedné strany k profesorovu hrobu, řekl jim pop:

„Vladimíre Ivanové, podejte mi ruku!“

Pak se obrátil k dívce:

„Ilko Nikolevová, vaši ruku!“

Obě podané ruce pak nad hrobem spojil. A jeho pohled byl tak energický a výraz jeho tváře tak dobrotivý, že dívka ponechala svou ruku ve Vladimírově dlani.

Pak pronesl pop vážným hlasem:

„Vladimíre Ivanové a Ilko Nikolevová, jste spojeni před bohem!“

Dívka se neubránila pohybu, kterým chtěla svou ruku stáhnout.

„Jen jí nechte, Ilko Nikolevová!“ řekl jí pop. „Je v rukou člověka, který vás miluje.“

„Mne?“ zvolala Ilka. „Dceru vraha?“

„Nikoli! Dceru nevinného muže, který se neprovinil ani sebevraždou!“ odpověděl pop.

„Ale kdo je potom vrahem?“ zeptal se pohnutím rozechvělý Ivan.

„Vrahem je hostinský *U zlomeného kříže*. Vrahem je Krof!“

XVI

D O Z N Á N Í

V předvečer toho dne byl Krof zachvácen chrlením krve a v několika hodinách zemřel. Ale před smrtí, trápen pětíměsíčními výčitkami svědomí, zavolal si popa Axiefa, aby před ním učinil doznání.

Pop jeho výpověď zapsal a Krof ji pak vlastnoručně podepsal. Po jeho smrti mělo být doznání zveřejněno. Bylo v něm odsouzení Krofa a plná rehabilitace Dimitrije Nikoleva.

Z obsahu doznání pachatele zločinu vyplynulo, jak mohl Krof ze souběhu událostí přenést odpovědnost za vraždu na Nikolevovu hlavu.

V noci z 13. na 14. dubna přišel Dimitrij Nikolev s Poem do hostince *U zlomeného kříže*. Když zahlédl Pochovu brašnu hostinský, jehož obchody šly už dlouhou u velmi špatně, usmyslil si brašnu sluhovi ukrást.

Opatrnost mu však velela, aby s tím počkal, až druhý cestující opustí podle svého oznámení ve čtyři hodiny ráno hostinec. Přesto však nemohl ovládnout svou nedočkavost a ve dvě hodiny s půlnoci vstoupil do Pochova pokoje s přesvědčením, že ho nikdo neslyšel.

Poch však nespál a ve světle Krofovy svítilny se posadil na posteli. Krof chtěl opravdu jen krást. Ale když byl prozrazen, vrhl se na nešťastného sluhu, vytáhl z opasku švédský nůž a vrazil jej Pochovi do srdce.

Pak prohledal brašnu. Našel v ní patnáct tisíc rublů ve storublových bankovkách. Ale jaké zaklení se ozvalo z Krofova hrdla, když v brašně našel lístek s tímto textem:

Seznam čísel bankovek, jehož opis je v rukou pánů Johausenů.

Bylo to opatření, které dělal Poch pokaždé, když přenášel peníze své banky.

Vrah proto nemohl bankovky nikde proměnit. Jinak by mu hrozilo nebezpečí dopadení. Tak neměl z vraždy žádný užitek.

A tehdy mu napadlo svěst podezření z vraždy na cestujícího, který spal ve vedlejším pokoji. Vyšel z hostince, poškrábal vnější rám okna, vypáčil okenici pohrabáčem a vrátil se do domu.

Šílený vztekem při pomyslení, že bankovky nemají v jeho rukou žádnou cenu, ba že jsou dokonce nebezpečné, vymyslel si nejzločinnější plán.

Proč by nevnikl do cizincova pokoje a nevložil mu do kapsy ukradené bankovky, popřípadě mu nevzal peníze, které u sebe patrně má?

A je známo, že Dimitrij Nikolev vezl dvacet tisíc rublů, aby je odevzdal Vladimíru Ivanovovi. A tak zatímco Nikolev tvrdě spal, Krof mu našel v kapse ony bankovky. Vzal si z nich patnáct tisíc rublů a nikým neviděn vyšel z pokoje. Pak peníze zakopal pod kořeny smrku a

s nimi i nůž, kterým Pocha zabil. Ukryl vše tak dobře, že skrýš unikla zrakům policie při obou prohlídkách.

Ve čtyři hodiny ráno se Dimitrij Nikolev s hostinským rozloučil a opustil hostinec, aby se vydal do Parnu, kde na něho čekal Vladimír Ivanov. Teď už je jasné, jak obratnými manipulacemi přenesl Krof podezření na Nikoleva a jak se ono podezření změnilo brzy v jistotu.

Krof teď měl bankovky Dimitrije Nikoleva, který o záměně nevěděl. Tak jich mohl hostinský beztrestně používat. Dělal to ovšem nesmírně opatrně a jen při okamžité potřebě.

Během vyšetřování případu svěřeného soudci Kerstorfovi byl Dimitrij Nikolev poznán strážmistrem Eckera jako cestující, na něhož muselo padnout podezření. Procesor popřel svou účast na vraždě, ale odmítl udat důvod své cesty. A byl by býval určitě zatčen, kdyby se byl nedostavil Vladimír Ivanov. Když Krof zjistil, že podezření na Nikoleva se oslabilo, dostal strach. Pochopil, že teď bude podezříván on, ač byl v hostinci pod stálým dozorem, podařilo se mu povést další machinaci, která podle jeho přesvědčení musila obrátit podezření znovu na cestujícího a prokázat jeho zločin. Potřísnil jednu bankovku krví a spálil ji. Ponechal z ní jen ohořelý růžek. V noci se mu podařilo dostat se na střechu a hodit růžek komínem do krbu pokoje, kde tehdy Nikolev spal. A růžek se pak při prohlídce našel.

Víme už, že po oné prohlídce byl Nikolev znovu vyslýchán, ale že pan Kerstorf, který nemohl uvěřit v profesorovu vinu, ani tentokrát nenařídil jeho zatčení.

Nesmírně znepokojený Krof věděl o všem, co říkali Nikolevovi obhájci. Věděl i to, že z vraždy bankovního sluhy je podezříván teď on, že on vše připravil tak, aby svedl podezření na nevinného. Tak, jak se podezření veřejnosti odvracelo od Nikoleva, tak se zaměřovalo ke Krofovi. Hostinský zatím čekal, že užití ukradených bankovek zasadí Nikolevovi poslední ránu, z níž se už nevzpamatuje. Ale Vladimír Ivanov neměl dosud možnost těch peněz užít.

Krof konečně pochopil, že bude asi zatčen a že jeho zatčení bude znamenat i jeho konec. Ach, kdyby byl věděl, že 14. května byly ukradené bankovky už v rukou pánů Johausenů! A že v nich byly poznány bankovky z Pochovy brašny! Znamenalo to konečné usvědčení Dimitrije Nikoleva. To ovšem Krof nevěděl, a tak přišel na ďábelskou myšlenku, jak se vyhnout trestu za jeden zločin spácháním druhého. Byl dosud na svobodě a mohl volně docházet do Rigy, kam ho často volal vyšetřující soudce. Jednoho dne večer se potloukal kolem Nikolevova domu, rozhodnut profesora zabít tak, aby to vypadalo jako sebevražda.

Okolnosti mu pomohly. Viděl Nikoleva vyběhnout z domu, když jako šílenec utekl po strašné scéně s Vladimírem v přítomnosti dcery a syna. Krof ho sledoval až za město a na opuštěné cestě ho probodl nožem, kterým zavraždil i Pocha. Nůž nechal ležet u zabitého.

Kdo teď mohl pochybovat, že Dimitrij Nikolev, vyděšený poslední událostí kolem ukradených bankovek, spáchal sebevraždu, protože byl skutečně vrahem z Krofova hostince?

Nikdo o tom skutečně nepochyboval a nový zločin měl právě ten výsledek, který pachatel očekával.

Vyšetřování musilo být pokládáno za skončené a Krof, zbavený všeho podezřívání, mohl teď žít v klidu.

Bankovky, které teď byly v jeho vlastnictví a které nenesly čísla peněz vyměněných v Pochově brašně, mohl nadále volně vydávat bez jakéhokoli rizika.

Krof se však dlouho netěšil z výtěžku svých zločinů. Když byl zachvácen chrlením krve, vyděsila ho blízkost smrti natolik, že nadiktoval popovi doznání a požádal ho, aby je po jeho smrti zveřejnil. Odevzdal také téměř nedotčenou částku, získanou výměnou Vladimírových peněz za peníze Johausenovy.

Rehabilitace Dimitrije Nikoleva byla úplná. To však nijak nezmenšilo bolest jeho syna, dcery a přátel, když ho smrt sklála do hrobu.

Tak skončilo úžasné drama, které mělo obrovský ohlas v soudních análech baltských gubernií.

K O N E C

J U L E S V E R N E • D R A M A V L I V O N S K U
Svazek č. 102

Ilustroval a obálku navrhl Janěs Janíček. Graficky upravil Jan Hejda. Z francouzského originálu Une drame e
Livonie, vydaného nakladatelstvím Hachette v Paříži roku 1904, přeložil Václav Netušil. Vydal jako svou 515
publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1977. Odpovědný redaktor Josef Šubr. V
tvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vysadila a vytiskl
Severografia, národní podnik, závod 1, Liberec. 8,88 AA, [text 7,79, ilustrace 1,09], 8,90 VA. Náklad 66 50
výtisků. 1. vydání. 13-703-77 14/54 Brožovaný výtisk 7,— Kčs

Translation © Václav Netušil, 1977 Illustrations © James Janíček, 1977